

Kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

ISSN 1300-8536

SAYI: 25 NİSAN 1997

100.000 TL. (KDV DAHİL)

**İŞTE BAHAR,
HADİ AŞKI**

.....

bitmeyen geyik
KADIN ORGAZMI

2

YAŞINDAYIZ

**CİNSEL TACİZ,
KAMERA TACİZİ**

.....

**SÜHEYLA
ÖLDÜRÜLDÜ,
KATİLİ
SERBEST**
*bir cinayet
hikâyesi*

Merhaba,

Bu aya bir kaç nedenle keyifli başladık. Öncelikle taşınma telaşı bitti ve yeni büromuz hem güzel, hem de çalışma koşullarımız artık çok daha iyi. İkincisi, Pazartesi'nin doğum günü; bu ay üçüncü yılımıza giriyoruz. Biz de bunu fırsat bilip geçmiş sayılarımıza dönüp bir baktık. *Pazartesi*'de bugüne dek kaç kadın konuşmuş diye bir döküm yaptık. Konu ne olursa olsun, kadınların kendilerini dergide ifade etmeleri bizim için son derece önemliydi çünkü. Sonuç, iki yılda çıkan 24 sayımızda beş yüzü aşkın kadının konuşmuş, yazmış olması. Aylardır hazırlıklarına katıldığımız 8 Mart "Artık Örgütlü" mitinginin, kazasız belasız, hem sayı hem çeşitlilik açısından zengin bir katılımla ve coşkulu bir biçimde gerçekleşmiş olması da bizi sevindiriyor. Bundan sonra yürütülecek değerlendirme ve örgütlenmeye yönelik tartışmaları çok önemsiyoruz ve bunları sizinle paylaşmaya devam edeceğiz. Ayrıca yeni büromuzdaki lokalde, örgütlenme tartışmalarına, farklı alanlarda farklı kadın örgütlenmesi deneyimlerini konuşarak katkıda bulunmak istiyoruz. Bu ayki toplantıda, üniversitelerdeki bağımsız kadın örgütlenmesi tartışılacak. Okuyucularımızdan bu konuda öneriler bekliyoruz. Ankara'daki arkadaşlarımız 8 Mart'ta Yüksel Caddesi'ndeydiler. Stand açtılar, okurlarımızla sohbet ettiler. Sonra da Mülkiyeliler Birliği'ndeki slayt gösterisi ile birlikte bir sohbet toplantısı düzenlediler.

Bir süredir hemen her sayımızda politik İslam ve Kemalizmle ilgili bir tartışmaya yer veriyoruz. Sanırsız, bu tartışmanın devamını kıskırtan şeylerden biri de, bizim bu konudaki çizgimizin alışlagelmiş şeriat / Kemalizm; politik İslam / devletçi laikçilik kutuplaşmasının dışında bir çizgi olması. Bu konuda yeni bir şeyler söylediğimiz kesin. Bu da bazı okurlarımız tarafından yanlış anlaşılmanıza, bazı ayrımları gözettiğimiz için kolayca belirli bir saf içinde değerlendirilmemize neden olabiliyor. Şeriata karşı olduğumuzu, şeriatçılara prim vermeye de asla niyetimiz olmadığını tekrarlamak zorunda kalmak bize biraz ağır geliyor doğrusu, ama derdimizi anlatana kadar bunu yapmaktan başka çaremiz yok. Elbette ki şeriati kadınlar açısından büyük bir felâket olarak görüyoruz ama bugüne dek şeriatla mücadelenin yolları olarak gösterilen ve uygulanan yöntemlerin şeriatla mücadele konusunda etkili ve doğru yöntemler olmadığını düşünüyoruz. Bu yöntemler geçerli olsaydı, politik İslam'ın bugün böyle bir tehlike haline gelmemesi gerekirdi. Ama bu yöntemleri, uygulamaları doğru bulmamak asla şeriata prim vermek anlamına gelmiyor. *Pazartesi*'yi birçok bakımdan benimseyip destekleyen ama bu konudaki görüşlerimize tepki duyan okurlarımızın eleştirileri ve onlarla yapıcı bir tartışma içinde olmak bizim için çok önemli. Gelecek sayımızda görüşmek üzere.

Üniversitede de örgütlü!

5 Nisan Cumartesi günü saat 14.00'de üniversiteli kadınlar, İstanbul büromuzun lokalinde "Üniversitelerde bağımsız kadın örgütlenmesi"ni tartışacaklar. İlgilenen üniversitelileri bekliyoruz.

Kadınlara mahsus gazete

PAZARTESİ

Otuz yaşındaydı.
Kocasından boşanmak
istiyordu. Duruşmasına
birkaç gün kala yedi kurşunla
öldürüldü. Kocası olaydan sonra
ortadan kayboldu. Dört yıl
sonra yakalandı ama
kefaletle serbest
bırakıldı.

Süheyla yedi

kurşunla

öldürüldü

Beş yıl önce yedi kurşunla öldürülen Süheyla Öztop'un katili henüz tespit edilemedi. Çünkü bütün kuşkuların üzerinde yoğunlaştığı kocası yıllardır ortada yoktu. Alman adli makamları olay gününden beri Süheyla'nın kocasını ararken, Halil İbrahim Öztop bir Alman turistin ihbarıyla Türkiye'de yakalandı. Ancak kefaletle serbest bırakıldı.

Süheyla öldürül

Kız kardeşi Süheyla Öztop'un cinayet davasına müdahil olarak katılan ve halen Güney Almanya'da Ravensburg şehrinde yaşayan Sema Uz olayın peşini bırakmamakta kararlı. Telefonla görüştüğümüz Sema Uz olay günüyle ilgili şu bilgileri veriyor:

"Kardeşim Süheyla 29.5.92 tarihinde kayınpederine ait bostan kulübesinde yedi kurşunla öldürüldü, cesedi ertesi gün bulundu. Eşinden ayrılmak üzere müracaat etmişti ve mahkemesi 1.6.1992 tarihinde yapılacaktı. En son konuştuğu ve beraber gittiği, daha doğrusu onu götürülen kişi, şahitlerin ve oğlunun ifadesine göre halen nikâhlı olduğu eşiydi. Kardeşimin ölümünden sonra eşini gören olmadı. Halil İbrahim Öztop, radyo ve televizyon yayınları ve arıyor ilanlarına rağmen yıllarca bulunamadı."

Sema Uz Almanya'ya 1972 yılında geldiklerini, kardeşinin orada okula başladığını söylüyor. Süheyla daha on beş yaşındayken sonradan evlendiği Halil İbrahim Öztop tarafından kaçırılmış. Süheyla'nın babasının rızasıyla evlenmişler. Evlendikten altı ay sonra bir çocukları olmuş. Sema Uz Süheyla'nın hikâyesine şöyle devam ediyor:

"İlk huzursuzluklar o zamanlar başladı. Kardeşim babamın evine geri döndü. Kocasının ısrarı, çevrenin, 'Çocuğun var, evlisin, kocandır, katlan,' baskısıyla tekrar

kocasına döndü. Uzun yıllar kayınvaldesiyle üç odalı bir evde oturdu. Bu arada bir çocuğu daha oldu. Karı koca çalışıyorlardı, kazandıklarını anne babasına veriyorlardı. Sonra kız kardeşim evini ayırmak istedi, babamın yardımıyla bir ev alıp taşındılar. Öldürüldüğünde çocukları altı ve on bir yaşındaydı. Eşi Halil, ailesi ve arkadaşlarıyla görüşmesini istemiyordu. Düğüne, konsere ya da sinemaya gidilecek olsa, bir gün önceden kavga çıkıyordu. Kardeşim bunlara dayanamıyordu. Sonunda 'Ya kendini düzelt, ya da senden ayrılacağım,' dedi. Yine olmadı. Bir ay iyiyse, ikinci ay yine aynı oluyordu.

Kimsenin gelmesini, kimseye gitmesini istemiyordu. Sonunda kardeşim evin içinde ayrı yaşamaya başladı. Halil'in ev bulup ayrılmasını, dostça ayrılmalarını istiyordu. 'İki çocuğumuz var, yüzyüze bakacağız,' diyordu. Sonra Halil kardeşimi evden attı, ben gidip eve getirdim. O zamana kadar ilişkilerine karışmamıştım, daha doğrusu kardeşim karıştırmamıştı. Kardeşim babamlara yerleştikten sonra Halil devamlı kardeşimle görüşmek istiyordu. Zorluyordu. Süheyla 'Hayır' dedi. En sonunda bu olay oldu. Kız kardeşim boşanmak ve çocukların velayetini almak istiyordu. Beraber aldıkları evin satılmasını ve banka borçları çıktıktan sonra kalan

paranın ikisi arasında paylaşılmasını düşünüyordu. Halil baskı yapıp, 'Evi benim üzerine yap, ondan sonra ne yaparsan yap,' diyordu. Kardeşim kabul etmedi, sonunda, 'Evi vermezsen öldürürüz,' diye tehdit etmeye başladılar. İnanmadık.

Olay günü Süheyla saat birde telefon ediyor erkek kardeşime, 'Halil'le buluşuyoruz, saat ikide sizi ararım,' diyor. O sırada ben de evi aradım, bana söylediler, içime şüphe düştü. Saat üçe kadar gelmeyince aramaya başladık. Ertesi gün cesedi bulundu. Adam kaçtı. Kardeşim hakikaten iyi bir insandı. Herkes tarafından

Polizei bittet um Hinweise zum Tötungsdelikt in Baienfurt
Flüchtiger Ehemann weiterhin von Kripo gesucht

Wer hat die Ehefrau Heil und Süheyla Öztop am Freitagmorgens und -abend gesehen? Was kann der jüdische Auftragsmörder des flüchtigen Ehemannes? Hinweise erbetet die Kripo Ravensburg unter Telefon (0714) 925-0.

Baienfurt - Noch nicht gefasst ist auch Anwalt der Polizei der Süheyla Öztop, die im dritten Monat Schwangerschaft ein Jahr jüdische Ehefrau in der Nacht zum Samstag in einer Schwangerschaftswoche in Baienfurt ermordet zu haben (s.12) berichteten.

Das Amtsgericht Ravensburg hat gestern den Fall des Tötungsdelikts, das Süheyla Öztop am Samstag in Baienfurt wegen Totschlags erlitten hat, behandelt.

Der in einem rot VW Golf mit dem Kennzeichen NV 11X 848 weggefahren. Vermutlich erst nach Mitternacht dürfen beide die Schwangerschaftswoche in der Anna-Bräunle in Baienfurt aufgeschicht haben, wo schließlich auch die todliehen Schüsse fielen.

Wo sich die Ehefrau in der Zwischenzeit aufgehalten hatte, konnte bislang nicht ermittelt werden. Möglicherweise hätten beide eine Gaststätte oder eine Gastwirtschaft aufgesucht.

Die Kripo Ravensburg bittet deshalb um Hinweise, wo die Ehefrau in den Nachmittags- und Abendstunden am Freitag gesehen werden könnte.

serbest bırakıldı.

Sema Uz kendisinin ve ailesinin çözemedikleri onlarca soru sıralıyor:

- Halil olaydan sonra neden hemen ortadan yok oldu?
- Kardeşimi, Halil'in babasına ait bostan evine kim götürdü?
- Halil, mahkemede arandığını bilmediğini söyledi. Nasıl bilmez? En azından annesinin ve çocuklarının bilgisi var. Onlarla hiç mi görüşmedi?
- Duruşmada, olaydan hemen sonra ortadan yok olmasının mantıklı bir açıklamasını yapamadı.
- Polis kız kardeşimin ve kocasının pasaport ve nüfus cüzdanlarını, kardeşimin cesedinin bulunduğu gün yani 30 Mayıs'ta aldı, Ekim ayında geri verdi ailesine. Kendi ifadesinde, 1 Haziran'da Türkiye'ye giriş yaptığını söylüyor. Hangi pasaportla giriş yaptı?
- Halil, Interpol tarafından aranırken ve biz Denizli Cumhuriyet Savcılığı'na olaydan hemen sonra ihbarda bulunmamıza rağmen, Denizli Emniyet Müdürlüğü 28 Ekim 1993'te pasaportunun süresini nasıl uzattı. 25.10.1993 tarihinde yeni nüfus cüzdanını nasıl verdi. 19.7.1993 tarihinde Alman Jacklin Hoffman'la nasıl evlendi. Evlenme cüzdanı nasıl verildi?.
- Arabası olaydan üç ay sonra

dü, katili serbest

sevilen, sayılan, güleryüzlü, sempatik insandı. Türk sanat müziğini çok sevdi. Karnıyarık ve balığı da. Bir oyuncak fabrikasında işçi olarak çalışıyordu. Akşamları da yüksek halk

Süheyla'nın ailesine göre, öldürülme nedeni özgürlük isteği.

okulunda oryantal dersleri veriyordu. Büyükle büyük, küçükle küçük olabilen (öldürüldüğünde otuz yaşındaydı), çocuklarına iyi bir gelecek temin etmek için uğraşan, kendine yeni bir yol çizen, kendisini o güne kadar yaşamamış sayan ama artık yaşamak isteyen güzel bir insandı. Öldüğüne hâlâ inanmıyoruz. Kocasını ise elini kolunu sallayarak dolaşılıyor."

Olaydan dört yıl sonra, Halil İbrahim Öztop'un Fethiye'de olduğu ihbarı yapılıyor. Fethiye'de tatil yapan bir Alman turist yıllarca radyo ve televizyon yayımları ve aranıyor ilanlarından samığı tanıyıp Almanya'ya döndüğünde yetkililere ihbarda bulunuyor. Alman yetkililer durumu Türkiye'ye bildirince gözaltına alındı, fakat ilk duruşmada 500 milyon lira kefaletle

Avusturya'da terkedilmiş bulundu. Sanki içinde yaşanmış gibi içi çöp ve içki şişeleriyle doluydu. Arabada bir sol eldiven bulundu. Bunun anlamını merak ediyoruz.

• Olaydan üç ay sonra, diğer kız kardeşimin kayınvalde ve kayınpederini arayıp, "Namusumu temizlemek için öldürdüm," diyor. Duruşmada bu tanıklar tanıklık yaptılar, buna rağmen nasıl serbest bırakıldı?

• Almanya'daki polis ifadesinde kendi annesi bile olay günü, "Oğlumla gelinim beraberiler," diyor.

Sema Uz hiçbir konuda ikna olmadıklarını, Türkiye'deki duruşmada dört şahidi kendi imkânlarıyla getirip ifadelerini tekrarlattıklarını söylüyor: "DNA testi yapılmasını istedik. Bu testler yapılmadan ve Almanya'dan diğer deliller gelmeden sanki 500 milyon lira kefaletle serbest bırakıldı. On aydır deliller toplanıp mahkeme sonuca ulaşmadı. Delillerin istenme yazısı halen Ravensburg'a gelmedi. Dosyalar yedinci aydan beri Fethiye ağır ceza mahkemesinde bekliyor."

Süheyla'nın ailesinin avukatı İbrahim Tanal, samığın serbest bırakılmasının "mahkemenin takdiri" olduğunu söylüyor.

Yeni duruşma 5 Mayıs'ta Fethiye Ağır Ceza Mahkemesi'nde. Bakalım bunca yıldır kaçan Halil İbrahim Öztop duruşmaya gelecek mi, bakalım bu defa mahkemenin takdiri ne olacak?

8 Mart'ta bağımsız kadın grupları adına Ayşe Düzkın, Nimet Tanrıku ve Meryem Turan tarafından üç konuşma yapıldı. Mitinge kadın üyeleriyle katılan KESK, DİSK, DBP, HADEP ve ÖDP adına mesajlar okundu. Aşağıda, bağımsız kadın grupları adına Ayşe tarafından yapılan ve miting sırasında Kürtçe bir özeti sunulan konuşmanın metnini yayımlıyoruz.

**Kadınlar, sevgili arkadaşlarım, merhaba,
Jın dilowan,
Heval mın, merheba,**

Buraya yollar yürüyerek geldik, belki daha önce yürümüş olduğumuz yollar. Ama daha önce mutsuz, suskun, gözlerimiz, başımız önümüzde yürüdüğümüz yolları, bu defa başımız dik, sesimiz yüksek, kalbimiz coşkuyla dolu yürüdü. Çünkü yalnızken bizi korkuturlar, sustururlar ama biraraya gelince güçlüyüz. O yüzden burada, herbirimize anadilimizde ve öfkeyle haykırıyoruz. Yalnızken birbirimize fısıldadığımız acılarımız biraraya gelince güçlü bir öfkeye dönüşüyor, bundan sonra artık örgütlü!

Biz kadınlar bulunduğumuz her yerde, evde, sokakta, işyerinde, en çok savaşta, ama aynı zamanda barışta, doğarken, doğururken, severken, ölümler, kendi adımıza ya da başkalarıyla birlikte başkaldırırken hep baskı, şiddet ve sindirmeyle yüzyüzeviz.

Çocukluğumuzdan ölene kadar, bizi korkutuyorlar, dövüyorlar, tecavüz ediyorlar, öldürüyorlar. Hayat bizim kanımızı ve gözyaşımızı akıtarak ve bizim emeğimizle yürüyor ama adına tarih dedikleri hikâyeye bizden söz etmiyor. Bundan sonra böyle olmayacak, kanımızın, gözyaşımızın ve emeğimizin hesabını soracak, kendi tarihimizi yazacağız. Dost düşman herkes bilecek ki, kadınlar vardır.

Dünya esas olarak bizim emeğimizle dönüyor. Bizi daha küçükken okula göndermeyerek, büyüdüğümüzde işe almayarak, ilk önce işten atarak eve mahkûm ediyorlar.

Ama evde yaptığımız işlerin karşılığı yok, aile reisinin insafına bağlı olarak, boğaz tokluğuna çalışıyoruz. Fırsat bulup ya da mecbur kalıp evin dışında çalıştığımızda emeğini satarak geçinmek zorunda kalan herkesi sömürenler bizi daha da fazla sömürüyor, aynı işi yapsak da daha az kazanıyoruz. En kötü işlerde çalışıyor, en önce işimizden oluyor, daha az ücret alıyor. Ve zor bela işimizden emekli olsak bile bir türlü evişienden emekli olamıyoruz. Ve bugün dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi bu ülkede de, işyerleri evleri olan, evde, bazen kocadan gizli, çoğu zaman cep harçlığına, sanayie üretim yapan binlerce kadın var. Onlar evde çalışarak, patronlarını iş maliyetlerinden kurtardıkları gibi, sanayinin çöpünü evlerine taşıyorlar. Seç seç beğen; ya aile köleliği, ya patronun sömürüsü ya da ikisi birden. Ama bizler kararlıyız, ikisini de istemiyoruz, ne evde kölelik, ne dışarıda sömürü.

Ve emeğimiz üzerinde oynanan oyunların farkındayız, özgürlük diye yutturulmaya çalışılan şu yeni özelleştirme politikalarının, önce bizi işimizden edeceğini, emeğimizi bir de çokuluslu tekelin emrine vereceğini biliyoruz. Özelleştirilmesi ilk hedeflenen işyerleri sağlık, eğitim gibi kamu hizmetleridir.

Bunların özelleştirilmesiyle, devletin parasız bakmak zorunda olduğu hastanıza, çocuğumuza biz evde bakacağız. Ve öğrendik ki küreselleşme adı altında yapılan planlar dünyanın her yerinde en çok kadınları yoksullaştırmıştır. Son on yılda yoksulluk kadınları erkeklerden kat be kat daha fazla vurmuştur. Bizler Dünya Bankası, IMF politikalarının kadınlar için ne anlama geldiğinin farkındayız.

Ama bize düşmanlık edenler her zaman bu kadar uzağımızda değil. Evimizde, bize en güvenli sığınacağımız olarak dayatılan yuvamızda sevdiğimiz, güvendiğimiz, aynı yastığa baş koyduğumuz erkeklerin dayacağı, tecavüzü ve cinayetiyle yüzyüzeviz. Kadınlar bu topraklarda erkeklerin şiddetine karşı seslerini yükselttiler. Bundan sonra da susmayacağız. Annelerimizin intikamını almak, babalarımızı affetmek, öğullarımızı sevmek için ve kızlarımız bizim yaşadıklarımızı yaşamaması diye sesimizi artık örgütlü çıkaracağız.

Sesimizi, varlığımızı sadece evimizi değil, sokakları da şenlendirecek. Tacizle, tecavüzle, cinayete bize dar ettikleri sokakları ve geceleri de istiyoruz. Çünkü bu dünya, bu ülke, bu sokaklar, bu geceler yalnız onların değil bizim de.

Biraz da bize bahsetmenin yasaklandığı bir şeyden, bedenimizden, bedenimizin en şenlikli hediyesi olabileceken çokça eza halini almış olan şeyden söz etmek istiyorum: cinselliğimizden. İnkâr edilen, yasaklanan, neredeyse bizim olmaktan çıkan, o dilsiz, huzursuz hayat parçasından. Bizler cazibemizi bazen bir eza gibi yaşıyor, bazen de onların emrine sunmak zorunda kalıyoruz. Ama arzulamak bize yasak. Arzu ve cazibenin tadını çıkarmak rekabetle, geleneklerle, baskıyla bize haram edilmiş. Ve aramızdan bazıları hepimizin ortak kaderi olan bir şeyi daha ağır yaşamak zorunda kalıyor. Yoksulluğun, işsizliğin fuhşa mahkûm ettiği hemcinslerimiz bedenlerini, hiç bir tercih hakları olmaksızın ve en ağır, en aşağılayıcı koşullarda erkeklerin hizmetine sunmak zorundalar. Ve fuhuş, hepimiz için bir suçlama ve tehdit. İffet, bizi bölen en haksız kavram; ne iffetli ne iffetsiz biz kadınız diyoruz.

Ve bugüne kadar mahrum edildiğimiz her şeyi istiyoruz, eğitim, iş, ücret, barış, yaratmak, eğlenmek, sevmek, sevişmek ve bunların hepsini mümkün kılacak şeyi istiyoruz: Başkaldırmak. Bu dünya madem ki bize gözyaşından başka şey vaat etmiyor, bu dünyanın gidişine karşı isyan edeceğiz. Çünkü isyan, sesi kesilenlerin yegâne çaresi, bizim de hakkımız. Kadınlar bu topraklarda da yıllardır başlarına gelenlerin kader olmadığını fark ettiler, tek tek, birlikte başka başka yerlerde sesimizi yükselttik, ama bu defa örgütlü olacağız.

Bu coğrafyada bir süredir çok acılı bir şey yaşanıyor, anadilleri şu konuştuğundan farklı olan Kürt halkı kanlı,

haksız, kirli bir savaşın tarafı. Bir halkın yoksayılması, dünyanın her yerinde kanla, zulümle, baskıyla olur. Kürt halkı da bütün bunlardan nasibini fazlasıyla almıştır ve ahyor. Kürt kadınları bu savaşın canlarını kurtarsalar bile, yoksulluğun kurbanı oluyorlar. Ve hayatları hem kendi yurtlarında hem burada, başlık parasıyla, berdelde, kumalıkla karartılmış.

Onlarla ortak bir kaderimiz var ama onların başındaki bela bizimkinden büyük. Çünkü onlar, halklarının yaşadığı bir yangının tam ortasındadırlar. Ve burada toplanmış olan bizler biliyoruz ki, dünyanın hiç bir yerinde savaş kararlarını kadınlar vermiyor, hükümetler, generaller hep erkek. Ama savaşın acısını en çok kadınlar çekiyor. Çünkü savaş askeri güçlerle sivil nüfus arasında sürmektedir ve sivil nüfusun önemli bir bölümünü kadınlar ve bakmakla yükümlü oldukları çocuklar ve yaşlılar oluşturur. Ve yine biliyoruz ki tarih boyunca kadınlara tecavüz bir savaş silahı olmuştur. Kürt coğrafyasında da kadınlar tacize ve tecavüze uğruyor. Televizyonlarda, Kürt kadınlarının ölü bedenleri çıplak teşhir ediliyor. Ve Kürt kadınları halklarının kaderini ve direnişini paylaşıyor. Ve sadece halklarının kaderine değil, kendi kadınlık kaderine de isyan etmeyi öğreniyor. Ve bu coğrafyada da savaşın yolaçtığı zoraki göç en çok kadınları mağdur ediyor. Ve Kürt kadınları, zorla göç ettirildikleri şu büyük şehirlerde yüreklerine sakladıkları özlemlerle, uzak kenar mahallelere hapsediliyor. Ve savaşın ellerini şiddete alıştırdığı erkekler en çok kadınları kurban ediyor. O yüzden başka ülkelerde olduğu gibi burada da biz kadınlar savaşın durmasını istiyoruz. Ama biliyoruz ki adaletli olmayan bir ateşkes barış değil boyunduruktur. O yüzden sesimizi yükseltiyoruz, silahlar sussun, adil barış.

...
Çünkü bizler, geleceğimizi kurmak için geçmişimizi hatırlıyoruz ve bugünden hayatımızı değiştirmeye başlayacağız.

Çünkü bu dünya, bu topraklar, bu şehir, bu sokaklar, evler, hayat yalnız onların değil bizim de hakkımız. Bu dünyanın, bu ülkenin halini kimse beğenmiyor. Ve bu dünyanın gidişi bugünden farklı olacaksa gelecek bizim de olacak. Bugünden bizim de olacak bir geleceği kurmak, bugüne ve yarına mührümüzü vurmak, başkaldırmak ve isyan etmek için ve bizsiz isyan etmenin hükmü olmayacağı için bulunduğumuz her yerde bizi ezenlere ve sömürenlere karşı kadınlar artık örgütlü!

Mart'ta

tekrar

sokakta...

a

ylarca süren toplantılar, hazırlıklar, gerginlikler ve heyecandan sonra, 8 Mart günü nihayet on bine yakın kadın Abide-i Hürriyet'teydik. İstanbul, uzun zamandır şahit olmadığı bir

şeye, bağımsız kadın hareketinin hemen her kesiminin, kadın kurtuluş hareketinin, partili ve sendikacı kadınların sloganlarına, pankartlarına şahit oldu. "Artık Örgütlü!" mitingi çoğumuzu heyecanlandırdı, sevindirdi, ümitlendirdi. Ama kazanımlarının yanında içimize sinmeyen yanları vardı tabii.

Bir kere, mitingi birlikte düzenlediğimiz karma örgütlerin özellikle de KESK'in üyesi olup korteje girmeye çalışan erkekler mitinge katılan herkesi en rahatsız eden unsurdu. Bu konuda, mizah sayfalarımızda, Samsun'dan yazan Eğitim-Sen üyesi Berna Nur'un yazısının üzerine söylenecek söz yok. Ancak, geçmiş dönemlerde yaptığımız gösterileri, hatta ilk mitingimiz olan 17 Mayıs 1987'deki "Dayağa Karşı Yürüyüş"ü gözönünde bulundurduğumuzda, bu açıdan farklı bir görünüm sergilemek durumunda kaldığımızı söyleyebiliriz. Bunun bugün gücümüzün o günküden az olmasından değil, politik tutumlarla ilgili olduğunu, mitingi karma yapılardaki kadınlarla birlikte düzenlemek konusundaki politik tercihin sonucu olduğunu düşünmüyoruz. Bizim aramızda kullanılmayan bir ifadeyi durumu çok iyi anlattığı için Berna'nın yazısından ödünç almak istiyoruz; miting öncesinde herkesin Zeyna'laşmaktan, başka kadınların Zeyna'laşmasından korkması, esas tehlikenin erkeklerin Herkül'leşmesi olması gerçeğini, en azından bazı kadınların kafasında muğlaklaştırdı galiba. Bu basit gibi görünen konuyu birçok görevli kadın ağır biçimlerde yaşadı, tâciz edildiler, mitingle ilgili esas görevlerini ihmal etmek zorunda kaldılar.

Temel meselelerden biri de, mitingin esas siyasi hedefinin ne kadar ifade edildiğiyle ilgili. Bu mitingi örgütlerken, aklımızda kadın kurtuluş hareketinin örgütlenme ihtiyacının dillenenmesi vardı. En azından bizim için, bu herhangi bir 8 Mart kutlaması olmaktan öte, bu anlamı taşıyordu. Oysa bu ana amaç, en azından basında tam olarak yansımada. Basının bir kısmı kendi politik gündemlerine uygun olan böylesi olduğu için mitingi, "Kadınlar şeriata hayır dedi" türünden ifadelerle yansıtmakta bile beis görmedi. Mitingin ana teması olan örgütlenme ihtiyacı ve bunun yanında savaşa, özelleştirmeye hayır gibi bir sürü önemli talep basında yeterince yer almadı. Bir diğer nokta da, bu temaların, taleplerin, muhalefetin genel taleplerinin kadınlar tarafından dillendirilmesi değil, bu konularda kadınların bağımsız sözünün, tavrının ifade edilmesi olarak ele alınmasındaki eksiklikler. Savaş en çok kadınları mağdur ettiği için barıştan yana olduğumuz, özelleştirme kadınları erkeklerden farklı ve daha ağır bir biçimde

mağdur edeceği için özelleştirmeye hayır dediğimiz yeterince ifade edilemedi.

Mitingin çok sevindirici yanlarından birisi bağımsız Kürt kadın gruplarıyla birarada çalışabilmenin imkanlarının ortaya çıkmasıydı. Gündemlerimiz, taleplerimiz farklı da olsa, milliyetçilik aramızda engeller de koysa birarada yapacağımız işler var.

Öte yandan bağımsız kadın gruplarıyla karma kurumlardan gelen kadınlar, mitingin örgütlenme aşamasında çeşitli sorunlar yaşadılar. Bunun en önemli sebeplerinden birisi yukarıda tanımladığımız bu iki grubun örgütlenme tarzlarındaki farklılıkların biraradadaki zorlamasıydı. Ayrıca, çalışma tarzları, alışkanlıkları ve bunların özellikle karar verme süreçlerine yansımaları da bir diğer zorlayıcı etmendi. Bağımsız kadın grupları yalnızca kendilerine karşı sorumluluk duyarken, karma örgütlerin temsilcileri, karma yapılara karşı sorumluydular en başta. Ancak yine de bu yapılarda miting vesilesiyle belli tartışmaların gündeme gelmiş olması bile önemli.

Bütün bunların en vahim sonucu, miting bileşenlerini birarada tutmak için harcanan çabanın benzerini, mitinge en geniş kadın kesimini katabilmek için gösterememişimizdir. Bu sorunları daha kolay bir biçimde aşabilseydik, mitingin gerçek örgütlenmesine ayırabilecek daha fazla enerjimiz olabilecekti.

Yine de, bu kadar farklı kesimden, politik eğilimden ve milliyetten kadının biraraya gelebilmesi önemlidir ve bunu mümkün kılan da bağımsız kadın gruplarının girişimi olmuştur.

Feministler için bu mitingi çeşitli açılardan değerlendirmek mümkün. Yukarıda da değindiğimiz gibi, mesela erkeklerle ayrı durma gibi konularda, böyle çok sesli bir oluşumda daha önceki yıllardan daha farklı bir konuma düşmek zorunda kaldığımız kesin. Ayrı durma konusunda yine çok ısrarlıydık, bu, karma örgütlerde miting çalışması yapan kadınlar tarafından da benimsenmesine rağmen, erkekler bu mitinge daha önceki mitinglerimize olmadığı kadar rağbet ettiler. Bu kısmen, karma örgütlerde birarada oldukları ve 8 Mart'ta kadınlarla erkeklerin birlikte yürümelerinde sakınca görmeyen kadın arkadaşlarının mitingde yer almalarına bağlanabilir. Bir de, kimbilir, bundan bir politik güç olarak erkekler tarafından eskiye oranla daha fazla ciddiye alınıp negatif ilgilerine mazhar olduğumuz sonucu çıkabilir belki.

Ancak bizim için önemli olan politik taleplerin, perspektifin, kendimizden daha geniş bir kadın kesimi tarafından benimsenmesini de önemli buluyoruz. Bunu mümkün kılan da yine bu çok renkli yapıyla birarada durma çabası oldu. Çünkü kadın kurtuluşunun sözü, sadece tek başına ifade edilerek değil, bağımsız kadın hareketinin bir parçası olabildiği sürece anlam kazanıyor.

Ama sonuç olarak en önemlisi, örgütlenme konusunda kadınlar arasında başlayan tartışmalar ve girişimler muhakkak ki. Kadın kurtuluş hareketini bir adım ileriye götürecek olan da bu girişimler. Önümüzdeki sayılarda bunları ele almaya çalışacağız.

Pazartesi neyi savunuyor?

Kadınlar yüzlerce yıldır hem ataerkil aile ve toplum yapısı içinde hem de bu yapıyı dört bir yandan kuşatıp koruma görevini sürdüren dinsel uygulamaların baskısı altında, tüm baskı ve engellemelere direnerek eşit ve özgür bireyler olma mücadelesi veriyorlar. Bu mücadelede en çok baskıyı da dinsel gerici-likten görmüşlerdir. Çünkü kadını erkeğin kölesi olarak gören şeriatçı diktatörlükler, kadınların özgürleşmesinden; özgürleşme, birey olma mücadelesinden şiddetle ürküyorlar. Bunu kadınla- ra yönelik şiddetin dozundan anlayabiliriz.

Suudi Arabistan'da, İran'da, Afganistan'da, Cezayir'de şeriat adına kadınların yaşadıkları acılar, dökülen kanlar bellekle- rimizde hâlâ çok canlı dururken ülkemizdeki bu zorbalığın sözcülüğüne soyunan Refah Partisi'nin Türk Ceza Yasası'nın 237. maddesinin değişiklik teklifi nasıl olur da *Pazartesi* tarafından desteklenir? Bunu anlamakta güçlük çekiyoruz.

Pazartesi, kadınların özgürlük ve eşitlik mücadelesine ışık olmayı mı, yoksa kadınları Ortaçağın karanlığına götürmeyi mi savunuyor? Ceza Yasası'nın 237. maddesinin değiştirilmesi biz kadınların kabul edebileceği bir şey değildir. Buna karşı çıkma- sı gereken *Pazartesi*'nin destek çıkması ne anlama geliyor?

Bir taraftan "Bedenimiz bizimdir" derken, bir taraftan 15 yaşından küçük kız çocuklarının babalarının isteğiyle evlendi- rilmesine nasıl sessiz kalabiliriz? Bu, kız çocuklarına "tecavü- zü" yasallaştırmaktır! Bunu asla onaylamayız, sessiz de kalamayız.

Bir kadının ikinci, üçüncü, dördüncü eş olmasına sessiz kal- mak, hatta savunur durumda olmak feminist bir kadın dergisi- nin tavrı olamaz. Kadınlar, arkadaşının kuması, kocasının kö- lesi olmamalıdır.

Dini nikâhı savunmak bize mi kaldı? Binlerce yıllık gelenek- sel anlayış, bunu besleyen din, kadının içinde bulunduğu duru- mun sorumlusu değil mi? Biz özgürleşme mücadelesini gelenek- lerin ve dinin kurallarına bağlı kalarak değil, bizi bağlayan bu zincirleri kırarak yapmak zorundayız.

"237. maddedeki değişiklik önerisine laikçi kesimlerin ver- diği tepkiyi anlamak mümkün değil" diyorsunuz. Biz de sizin bu tepkinizi anlayamıyoruz. Cumhuriyet'in kadınlara sağladığı hakları görmezden gelemez. Var olan haklarımızı...(*)

Eğer derginiz (dergimiz) bu anlayışı sürdürmeye devam ederse okurunuz olmayacağız.

Pazartesi'nin kadınların eşitlik, özgürlük ve demokrasi mü- cadelesinde, kadınlara daha güzel bir dünyanın yolunu açmada bir "ışık" olmasını istiyoruz. Şeriatçılara prim veren bir yayın olmanız bizi üzüyor. Bizler eşitliğe, özgürlüğe ancak laik, de- mokratik bir toplumda ulaşacağımıza inanıyoruz. Şeriatçı diktatörlüklerde değil!

Bizler, binlerce yılın geleneği imam nikâhını, kumalığı, başörtüsünü, çocuk yaşta zorla evlendirmeyi savunarak de- ğil, kadını köleleştiren her türlü gelene- ği yıkarak özgürleşeceğimizin bilincin- de olan kadınlarız.

Mersin'den *Pazartesi* okurları Nevin Okçu, Zehra Onur, Yüksel Gözen, Yüksel Çelebi, Yağmur Erayaman, Melike Coşkun, Ayhan Çelebi, Fatma Keleş, Harbiye Ateş, Emine Doyran, Fatma Keleş, Gülnaz Şimşek, Gülgün Ciğer, Sebahat Koçak.

* Okuyucularımızdan gelen faksın bu cüm- lesinin devamı okunamıyor. Faksta herhan- gi bir adres ya da telefon belirtilmediği için kendilerine ulaşamadık. Özür dileriz.

Pazartesi neye

Pazartesi yayın kurulu şeriat-laik- lik, politik İslam- Kemalizm gibi tartışmalarda tam bir görüş birliği içinde olmasa da, derginin bu konuda uzun- ca bir süredir belirli bir çizgi izlediği- ni söyleyebiliriz. Bu, bizim zaman zaman uzun tartışmalar yaparak, atla- mamaya çalıştığımız, özenle belirledi- ğimiz bazı ayrımlara dayalı bir çizgi. Kabul etmek gerekir ki, bu konularda alışlagelmiş kalıplardan kaçınan, be-

lirli bir kutuplaşmanın dışında kal- maya çalışsan, dolayısıyla da ilk bakış- ta anlaşılması pek de kolay olmayan bir çizgi. Mersinli okurlarımızın tep- kilerine benzer bir tepkiyi daha önce Ankaralı okurlarımızdan da aldık, başkalarından da. Her defasında der- dimizi bir kez daha anlatmaya çalış- tık. Ancak, Mersinli okurlarımızın mektubu öyle gösteriyor ki, şeriatçıla- ra prim vermekle, çokkarınlığı ve 15 yaşında kızların satılmalarını savun- makla suçlanacak kadar yanlış anla- şılabiliyoruz ya da kendimizi anlat- mayı beceremiyoruz. Bu kadar ciddi suçlamalar karşısında, görüşlerimizi bir kez daha, tekrara kaçmak pahası- na anlatmaya çalışmaktan başka çare yok.

Şeriatla da, politik İslama da tartış- ılmaz bir biçimde karşı olduğumuzu her zaman söyledik. "Çağdaş" toplu- mun kadınların kurtuluşu için sundu- ğu olanakları, bunun kadınlar açısın- dan şeriatla karşılaştırılmayacak ka- dar farklı olduğunu da söyledik. Ama bunu yaparken, "çağdaş" toplumun da biz kadınları ve başkalarını sö- mürdüğünü, ezdiğini gözden kaçır- maya karşı olduk. Belki de hemen şeriatçıların safına itilmemizin sebeple-

karşı?

Politik İslamla kadınlar açısından mücadele etmenin yolu, örneğin onun cinsiyetçiliğini teşhir etmek, Refah'ın cinsiyetçi uygulamalarına karşı tavizsiz bir mücadele vermek, şeriatın kadınlara karşı olduğunu açıklamak vb. olmalı, tesettürlü kadınları evlere hapsetmek, aşağılamak değil.

rinden biri bu ayrımı gözetmemiz. Okurlarımızın, "Bizler eşitliğe, özgürlüğe ancak laik, demokratik bir toplumda ulaşacağımıza inanıyoruz" derken söz ettikleri toplum eğer mevcut toplumlardan biriye, bu isterse Fransa isterse İsveç olsun, bizler o toplumlarda da, ne kadınların ne de başkalarının eşit ve özgür olduklarına inanmıyoruz. Ancak, şeriat düzeninde meşru bile görülmeyen özgürlük, eşitlik ya da kurtuluş için mücadele olanaklarının tabii ki bu "çağdaş" toplumlarda var olduğunu, bunun da biz kadınlar için çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

Pazartesi'yi toplumda yaygın olan görüşlerden ayıran bir başka nokta da, şeriat-darbe ikilemini reddetmek. Türkiye'de şeriat tehlikesinin boyutlarını tartışmak, bununla ya da politik İslamla hangi yöntemlerle mücadele etmek gerektiğini saptamaya çalışmak bizim için hayati bir konu. Ama bu yazının sınırları içinde söylenebilecek tek şey, bunun yolunun bize göre darbe olmadığı. Cezayir'de seçimle gelen bir İslami hükümete karşı yapılan darbenin sonuçları ortada. Refah Partisi benzeri bir parti

olan FIS'ın Türkiye'deki IBDA-C benzeri bir örgütlenmeye dönüşmesinde darbenin rolü tartışmaya değer görünüyor. Ayrıca belki, Türkiye gibi darbesi bol bir ülkede hangi darbenin şeriate karşı yapılmış olduğunu da düşünmek gerek. Darbeler birilerinin başını ezmeye çalıştı ama bunlar İslamcılar olmadı. Tersine, örneğin 12 Eylül'ün ardından bu toplumda politik İslamın bizzat "laik" devlet tarafından nasıl pompalandığının sayısız kanıtı var. Şeriat "karanlık" da "ışık" darbeye mi?

Öte yandan "Binlerce yılın geleneği imam nikâhını, kumalığı, başörtüsünü, çocuk yaşta zorla evlendirmeyi" hiç bir yerde savunmadık. Ama şeriatla bu gelenekleri bir çırpıda eşitlemek ne kadar doğru? Binlerce yıldır bu gelenekleri farklı biçim ve ölçülerde sürdüren ve şeriatla yönetilmeyen İslam ülkeleri var. Türkiye'de bunlardan biri. Ayrıca, "binlerce yıllık", "kadını köleleştiren" geleneklerin bir günde ve baskı yoluyla, özellikle de köleleştirildiği söylenen kadınlara yönelik baskı ve dışlama yoluyla yıkılabildiği nerede görülmüş?

Yanlış anlaşılmanıza ya da yanlışlamamıza yol açan ve yukardaki görüşle bağlantılı bir diğer nokta da, insanların inançlarına, düşüncelerine vb. katılmamanın ya da karşı olmanın onlar üzerinde baskı kurmayı mazur göstermediğini düşünmemiz. Tesettürlü kadınların baskı görmelerine,

kamusal alandan bu yüzden dışlanmalarına karşı olduk. Hem genel olarak yasaklayıcı uygulamalara karşı olduğumuz için, hem de kadın olarak, kadınların bir bölümüne, İslamcı erkeklerin de rahatlıkla var oldukları kamusal alanın yasaklanmasına karşı olduğumuz için. Cezayir'de, İran'da, Afganistan'da kadınların zorla örtülmelerine karşı başımızı kaldıracaksak; örtülü kadınların örtündükleri için yasaklı olmalarına da karşı olmak aslında basit bir tutarlılık olarak bile açıklanabilir. Evet, tam da "Bedenimiz bizim" dedikimiz için. Ve bunu derken, "Yalnızca 'bizim' bedenimiz bizim", görüşlerine karşı olduğumuz kadınların bedenleri umurumuzda değil" demediğimiz için. Feminizm, sınıf, renk, dil, din, yaş vb. açısından farklılıkları ne olursa olsun, bütün kadınların erkekler tarafından ezildiklerini söylüyor; dini bizimkinden farklı olan kadınların, örneğin İtalya'da dayak yiyen Katolik kadınların durumu bizi ilgilendirmez diyerek feminist olunabiliyor mu? Politik İslamla kadınlar açısından mücadele etmenin yolu, örneğin onun cinsiyetçiliğini teşhir etmek, Refah'ın cinsiyetçi uygulamalarına karşı tavizsiz bir mücadele vermek, şeriatın kadınlara karşı olduğunu açıklamak vb. olmalı, tesettürlü kadınları evlere hapsetmek, aşağılamak değil.

İmam nikâhı meselesine gelince. Ayşe Düzkın'la benim imzama taşıyan ve Şubat sayımızda yer alan yazının neresinde "15 yaşından küçük kız çocuklarının evlendirilmesine sessiz" kaldığımızın, "Bir kadının ikinci, üçüncü, dördüncü eş olmasına sessiz kal(dığımızın), hatta savunur durumda ol(duğumuzun)", kısacası "Dini nikâhı savun(duğumuzun)" bize açıkça gösterilmesi hakkımız olsa gerek. Bunu gösterebilirsiniz, artık *Pazartesi* okuru olmaktan vazgeçmekte siz de son derece haklı olursunuz! Okuyucumuz olmaktan vazgeçmeniz bizi çok üzer ama siz de pek amacınıza ulaşmış olmazsınız, çünkü bize vermek istediğiniz dersi alamamış oluruz. Okuyucumuz olarak kalacaksanız ve anlamlı bir tartışma yaparsak, bunu, birbirimize atfettiğimiz görüşlerden yola çıkarak değil, gerçekten yazılmış olanları konuşarak yapmamız iyi olur.

Yazıda kesinlikle 237. maddenin kaldırılması savunulmuyor. 237. maddenin bir bölümünün imam nikâhını yasakladığı, ama çocukların nesbini belirlemek amacıyla zaman zaman af çıkarıldığı ve dolayısıyla fiilen bu maddenin bu kısmının zaten delindiği ifade ediliyor. Maddenin geri kalan bölümüne ilişkin olarak ise, okuyucularımızın iddia ettiklerinin tam tersine, 15 yaşından küçük kızların babaları tarafından evlendirilmelerini ve çok karlılığı yasakladığı için kaldırılmasının yaratacağı sorunlar-

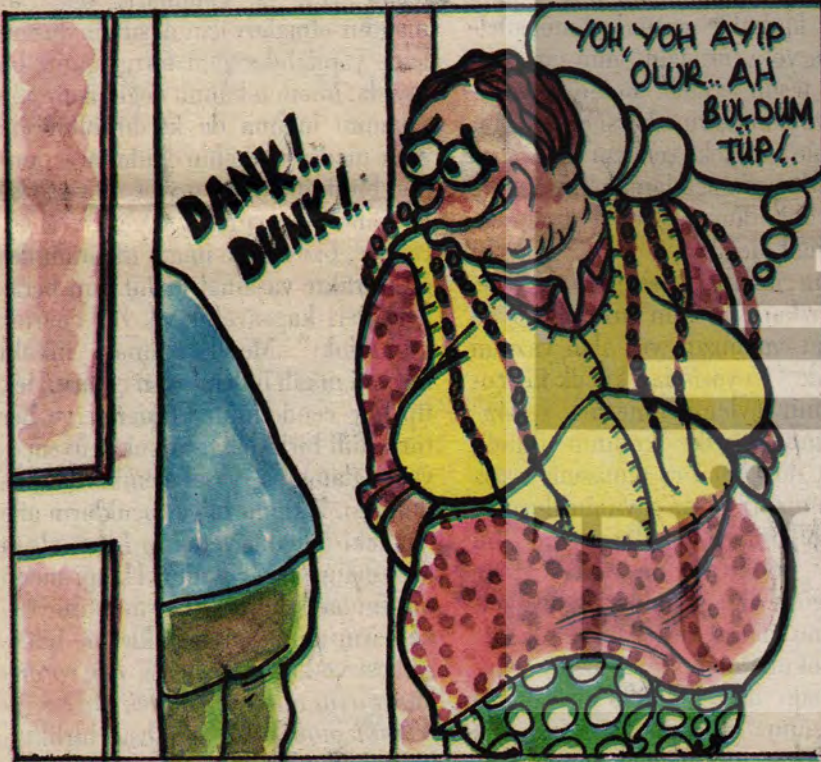
dan söz ediliyor.

Öte yandan, yazıda Refah'ın yasa tasarısının 237. madde dışındaki bölümüyle ilgili olarak şöyle deniyor: "...Evlendirme memurluğu yetkisinin nüfus idarelerine, belediye başkanlıklarına, müftülükler, köy muhtarları veya gerektiğinde köy ve kasabalarda eğitim öğretim hizmetlerindeki memurlara verilmesinin öngörüldüğü açık. Bu da istendiğinde resmi, istendiğinde dini nikâhın ya da her ikisinin birden tercih edilen merci tarafından kıyılması anlamına geliyor ve imam nikâhının da yasal düzenlemeye tabi kılınması sonucunu getiriyor."

Kısacası, birbiriyle bağlantılı da olsa, Refah'ın yasa tasarısı başka konu, 237. madde başka konudur. 237. Maddenin kaldırılması genel bir yasa tasarısının içinde bir öneridir. Bizim savunduğumuz şey imam nikâhı değil, imam nikâhlı kadınların mağdur olmamasıdır. Medeni nikâhla da imam nikâhıyla da kurulsun kadınları ezdiğini bildiğimiz evlilik kurumu içinde yine de kadınların daha az mağdur olmaları için nasıl bir düzenleme yapılabileceğini tartıştığımız bu yazıda, imam nikâhını değil, isteyen nikâhını imama da kıydırabilmesini ama medeni nikâhın kadınlara tanıdığı bütün haklardan yine de yararlanabilmesini savunduk. Özetlemek gerekirse, biz sadece imam nikâhını değil, birlikte yaşamak dahil tüm beraberlikleri kapsayabilecek bir öneride bulunduk."...Meseleyi imam nikâhı medeni nikâh ikileminden çıkarıp, tek tip aile cenderesini kırmanın ve her türlü fiili birlikteliği hukuki güvenceye bağlamanın yasal zemininin bulunması, kadınların ve çocukların aile içindeki mağduriyetlerini biraz olsun azaltmanın tek yoludur. Hangi merci tarafından kıyılırsa kıyulsun, bütün nikâhların nüfus müdürlüklerine bildirilmesi ve kayda geçmesi, *her vatan-daşın aynı anda ancak tek bir kişiyle nikâhlı olabilmesi*, nikâhsız birlikliklerin de, istek halinde, nüfus müdürlüklerine bildirilmek suretiyle nikâhla aynı sonuçlara yol açması, fiili beraberliklerde, kadınların haklarının evlilik içinde sahip olunan haklarla denklenmesi, sözünü ettiğimiz yasal zeminin ana hatları olabilir".

Kısacası, okuyucularımızın yazılarında yer alan suçlamaların bir yanlış anlamadan ya da belki bir ruh halinden kaynaklandığını düşünüyoruz. Bizim tercihimiz bu tartışmayı sürdürmek, birbirimizi ikna etmeye çalışmak. Hem Mersin'li okuyucularımızdan, hem de bu konuda bize tepki gösteren diğer okuyuculardan, çizgimizde hatalı buldukları yanları daha somut bir biçimde dile getirerek bizimle tartışmayı sürdürmelerini rica ediyoruz. Şeriate karşı mücadelede yanyana durabilmek, güçlerimizi birleştirmek için de bu gerekiyor.

Nesrin Tura

cinsel tâciz, tâciz...

sizin annenizden gizleyip fatma girik'e açabileceğiniz bir sırrınız var mı?

türkiye'nin unutkan gündemi, son aylardaki inamlmaz gelişmeleri, politik skandalları filan bir kalemde bırakıp tâcizci doktorla ilgilendi uzunca bir süre.

cinsel tâciz, okurumuz yıldız temürtürkan'ın gayet isabetli bir biçimde ifade ettiği gibi hemen her kadının yaşamış olduğu bir saldırı. hattâ bir çok kadının cinsellikle ilk defa tâciz yoluyla tanıştığını söylemek bile yanlış olmaz. yıldız'ın aktardığı diğer haber neden ilgi çekmedi? bu haberin gözden kaçırılmasında, daha doğrusu doktorun tâcizi haberinin bu kadar öne çıkmasında, politik sebepler, yani ikinci olaydaki zanlının görevi, bölgenin durumu gibi faktörler kadar önemli bir şey vardı. on yaşındaki çocuğun başına gelenler, ne kadar irkiltici, isyan ettirici, acıtıcı olursa olsun, basın ve onun müşterileri olan nüfus tarafından çekici bulunmamıştı. çünkü basın da, müşterisi de gerçeğin değil, ondan çok daha farklı şeylerin peşindeler. yıldız'ın fotoroman deyimini hafif buluyorum. benim "söz fato'da" programında seyrettiğim basbayağı pornografiydi.

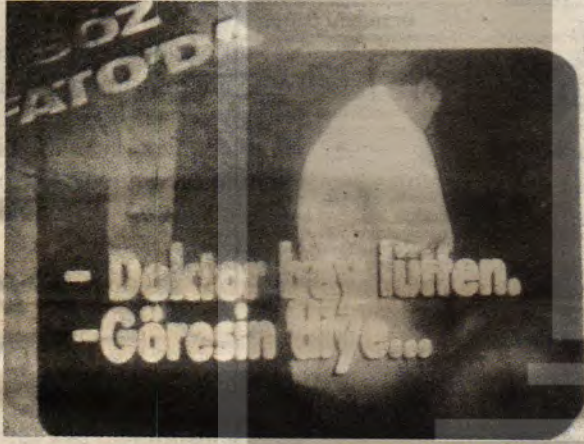
pornografi tek başına kötü bir şey değil bence. herkesin sadece tahrik olmak amacıyla istediği malzemeyi tüketmeye hakkı vardır, değil mi ki bu malzeme birilerinin aşağılanmasını, herhangi bir biçimde istemedikleri şeyler yapıp canlarının yanmasını içermesin, bunu teşvik etmesin. dolayısıyla, pornografi kötü bir şey değildir, ama elimizdeki pornografik malzemenin neredeyse tamamı, kadınları, çocukları, hattâ yer yer erkekleri aşağıladığı, onları aşağılayarak üretildiği için kötüdür. bu dediklerimin bir çoğunu o gece seyrettiklerimiz için de söyleyebilirim. ama bu durumda daha vahim olan bir şey, pornografinin haber maskesi altında sunulmasıdır.

haber demeye dilimin varmadığı bu malzemenin üretilmesi için bir kadın, aslında rızası olmayan bir cinsel tecrübe yaşamak zorunda kalmış. bu bile olup biteni benimsemememiz için bir neden. ayrıca, haber terimini, olup biten bir şeyin aktarılmasını ifade etmek için kullanmak doğru. bahsettiğimiz olayda, uzun uzadıya süren tahrik tartışmalarının saçmalığı açıktır çünkü bir hekim hastası onu tahrik etse hattâ açıkça talep etse bile, tabii ki onunla hekimlik yaptığı alanda böyle bir ilişkiye girmemelidir. erkekliği, bir

insan mesleği olan hekimlik yapmasına izin verirse tabii. ama her ne olursa olsun, olay bir mizansen ve mizansen haberden farklı bir şey.

kamera silah mı?

kameralar, fotoğraf makinaları ne zamandır birer silah gibi hayatımızın içinde dolaşıyorlar. televizyonlar, gazeteler, insanların en başkalarıyla paylaşmak istemeyecekleri durumlardaki görüntüleriyle dolu. ama gizli kameralar, hele de böyle mizansenlerle birlikte kullanıldığında, özel hayat denen şeyin içine sızmaya yöneliyorlar. ve özel hayatları üzerinden en çok suçlananların biz kadınlar olduğunu akıldatmakta fayda var. işler bu yönde

ilerlerse, hepimiz, tek başına, başbaşa olduğumuz anlarda bile seyredildiğimiz, daha da vahimi teşhir edildiğimiz hissinden nasıl uzak kalacağız? herkesin birbirinin mahremine obur gözlerini diktiği şu hayatımızda, hepimizin bırakın yatak odasını, oturma odasına bile yerleştirilecek bir kameranın tespit edecekleri muhakkak ki müşteri bulacaktır.

özel alanda suçun tespiti

ama bu özel durumda önümüze şöyle bir mesele çıkıyor: daha önce doktorun tâcizine uğramış olan şebnem karakaş, kendisiyle yapılan röportajlarda, "böyle bir şey olmadan bana kim inanırdı?" diyor. haklı da. çünkü, tâciz, tecavüz gibi suçlar, suçun özelliği gereği şahit olmadan işlenen suçlar. hepimiz gizli kameralarla donanmış halde gezmediğimiz için de ispatı hayli güç. o yüzden de, feminist hukukçuların böyle suçlarda mağdurun ifadesinin delil sayılması ve zanlının masumiyetini ispat etmesi yönündeki önerileri anlamlı. çünkü kimse, ne bir kadın, ne bir erkek, kolay kolay böyle bir şey yaşadığını anlatamaz. çünkü toplum, bu tür suçlarda, mağduru en az suçlu kadar yargılamaktadır. ve bu yöndeki bir iddia delil sayılacak kadar ciddidir. kaldı ki, türk ceza kanunu cinsel tâcizi ayrı bir suç olarak tanımlayıp ele almamak-

tadır. eğer, hukuk şebnem karakaş'ın iddiasını ciddiye alacak bir biçimde işleseydi, ihtimal ki bu genç kadın da böyle bir şeye gerek duymazdı. kaldı ki, türkiye'de hukukun sol siyasi zanlılar dışında kimseye karşı yeterince hızlı ve etkili işlemiyor olması ve herkesin hukuğa karşı içinde taşıdığı güvensizlik de böyle çareleri çekici kılıyor.

ve tabii ki haberin para karşılığı satın alınır bir şey olması da bu tür yöntemleri kışkırtıyor bence. fatma girik, programını savunurken, "anneler kızlarına daha yakın olsunlar. bu genç kız annesiyle konuşamamış, geldi, bana açıldı," dedi. annelerin kızlarıyla yeterince yakın olmalarının önünde bir sürü engel var ama allah aşkınıza, sizin annenizden gizleyip fatma girik'e açabileceğiniz bir sırrınız var mı?

sözümüze sahip çıkmak için cinsel tâciz, bir kavram olarak bile

türkiye'nin gündemine feministler tarafından sokuldu. bir suç olarak ele alınması, fark ettirilmesi, adının konması da uzun yılların çabasıyla gerçekleşti. bütün bunları hatırlayarak, kavramlarımızın böylesine içinin boşaltılmasına, pornografi malzemesi haline getirilmesine, kadınların tâcize vesile olmasına göz yumacak mıyız? hepimizin hayatını karartan, her köşe başında karşımıza çıkan cinsel tâciz kâbusuna karşı kadınların mücadelesi çok farklı bir mecrada sürecektir tabii ki. bizler gördüğümüz her yerde tâcizi açık edecek, hukuki düzeyde bir suç olarak tanımlanması için çalışacak ve her adımımızda erkek iktidarının binbir suratını hatırlayacağız. o suratlar, bir doktorun muayenehanesinde, "tahrik vardır," diyen yazarın köşesinde, "ordu mensubu" olduğu gerekçesiyle, tâcizci doktoru koruyan erbakan'ın demecinde ve tabii ki gizli kameraların arkasında, yüzümüze pis pis sırtarak bakıyor. ondan, o pis sırtışından korkmuyoruz, yeter ki pisliğini ve sırtışındaki çaresizliği farke delim.

ayşe düzkan

Fotoroman haline getirildi

Kadınların hemen hepsinin yaşamında açığa vurulmayan ve onları derinden etkileyen cinsel taciz anıları vardır. Hekimler tarafından muayene sırasında taciz edilen kadınların azımsanmayacak kadar çok olduğuna inanıyorum. Daha çocuk sayılacak bir yaşta maruz kaldığımız şeyin aslında muayene ile bir ilgisi olmadığını, bir cinsel taciz olduğunun yıllar sonra kadın toplantılarında farkına vardık. İş yerlerinde, okulda, ailede, sokakta yürürken, sosyal yaşamın her alanında maruz kaldığımız taciz ve sarkıntılıkların bizlerin yaşamında neden olduğu sıkıntıları ve sınırlamaları kimse kadınlardan iyi aktarmaz.

Yaşamımızda bu denli önemli bir yeri olan cinsel örselemenin; bir fotoroman haline dönüştürülmesine, rating yarışına malzeme yapılmasına, hatta bu görüntüleri elde edebilmek için bir kadın vücudunun kiralanmasına ilk önce kadın politikası yapanlar karşı çıkmaydı.

Özellikle son günlerde artan militarizm ve şiddet histerisi, zaten kadınların yaşamının olağan bir parçası olan cinsel saldırıları daha da provoke etmektedir. Özellikle gazetelerin magazin sayfalarında ve görsel medyaya yansıyan haberlerde bu artışı gözlemlemek mümkün. Hele olağanüstü hal bölgesinde yaşanan kadına yönelik cinsel saldırılar tamamen medyanın ve kamuoyunun ilgi alanının dışında kalmaktadır. Diyarbakır'da 10 yaşındaki bir çocuğa silah zoruyla tecavüz eden korucunun haberi maalesef toplumsal bir duyarlılığı harekete geçiremezken kadın vücudunun ve mahrem görüntülerin yer aldığı karelerin gündeme getirdiği "hekim-hasta ilişkisinde cinsel taciz" tartışması hoş olmayan noktalara sürüklenmektedir.

Bu olayda ortaya çıkan çok önemli bir şey var ki o da adalet mekanizmasına güvenin olmayışı ve cinsel tacize verilen, cezanın yol açtığı tahribatı karşılamaması. Olayın mağdurlarının yargı yerine "reality show"lara başvurmayı tercih etmesi, kuşkusuz adalet ve "erkek" yasalarına olan güvensizliğin bir göstergesidir. Bu güven kaybının sonucu olarak herkes kendi adalet anlayışını harekete geçirerek bildiği yöntemlerle cezalandırmaktadır. Böylece "yargısız infaz" kurumu toplumsallaşmaktadır.

Kamuoyunun, bir tarafta doktoru savunanlar, bir tarafta onun karşısında olanlar şeklinde kutuplaştırılması; kadınların tahriği var mıdır yok mudur tartışması, rating hırsıyla kadın cinselliğinin yem olarak kullanılması; hayatımızın sancılı anılarının bir fotoroman haline dönüşürmesi bir kadın olarak beni rahatsız etti. Yıllardır maruz kaldığımız cinsel saldırılara ilişkin kamuoyunda yürütülen tartışmalar yine erkek bakışıyla yapılmaktadır. Oysa biz kadınların bu konuda söyleyecek çok sözümüz var ve bu fotoromanı sadece izlemekle yetiniyoruz.

Yıldız Temürtürkan

Çok yorgun geçen bir haftanın sonunda pazar günü nihayet gelmişti. Hiç bir şey yapmak istemiyordum; daha doğrusu hiç bir şey yapmak zorunda olmamak. Amaçsızca çarşıda dolaşmaya çıktım, kimseyle konuşmak, hiç bir tanıdığımı rastlamak istemiyordum. Bir pasaja girdim, avare avare takılara, ayakkabılara, fularlara baktım. Bir şey almaya niyetim yoktu, bir şey almamaya da. Pasajın diplerinde bir yerde, tam ortada, uzun bir askı boyunca asılmış ceketler gördüm. Siyah ceketler, en sevdiğim giyim eşyası. İki tanesi çok güzeldi, hemen oracıkta çantamı yere koyup, paltomu çıkarıp bunları denemeye yeltendim. Yanımda satıcı bitti.

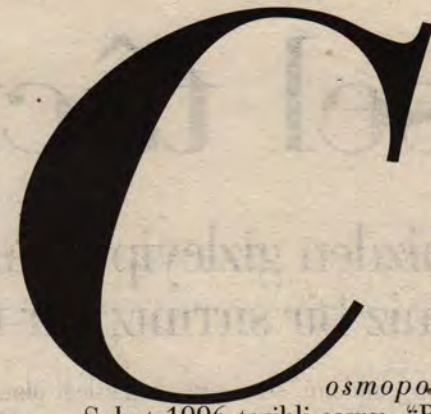
Birşey bakarken yanımda biten satıcılardan nefret ederim, "Buyrun efendim," deyince sanki sattıkları malın kalitesinde bir artış olacak. Üstelik hiç konuşmak istemiyordum, ama ısrar edip beni ceketleri dükkânın içinde denemeye ikna etti. Eh, normal de bu zaten.

Ceketlerim, ben ve de o küçücük dükkâna girdik. Beni bıraksın, kendi kendime kalayım, kendi kendime seçeyim istiyordum, ama ne mümkün. Paltomu aldı, ilk ceketini giymeme yardım etti. N'olur bırak beni demek istiyordum, konuşmak zorunda kalmayayım. Ama o, aramızda mutlaka bir ilişki olmasını istiyordu sanki. Ceketini giydirdi, önünü ilikledi, vatkalarını düzeltti. Tedirgin olmaya başlamıştım, çok fazla temas oluyordu aramızda, daha doğrusu o bana dokunuyordu. Kendime aynada baktım, fena değil. "Bir de öbürünü deneyin," dedi. O sırada farkettim, herhangi bir dükkân sahibine benzemiyordu. Baştan ayağa siyah giyinmiş, deri montlu, tel gözlüklü yakışıklı bir genç adam. İkinci ceketini giydim, hatta birlikte giydik demem daha gerçekçi olacak. Artık her dokunduğu yeri fark ediyordum, boynum, belim, çok fazla ileri gitmek sayılacak göğüslerim değil fakat onların boynumla birleştiği bölge. Eserinden memnun bir ifadeyle, "Çok yakıştı," dedi. Aynaya baktım, çok yakışmıştı. "Herkesin üzerinde böyle durmaz," diye devam etti. "Hani Osmanlı kadın derler ya tam öylesin." Ne zaman sizden sene geçmiştik? Kendime bakmaya devam ettim, "Vatkaları çıkaralım istersen," dedi. "Senin omuzların yeterli zaten." Ceket üzerimdeyken vatkaları çıkarttı. Çok yakındık artık, benim yaşımda, benim statüde bir kadının dükkânlarda satıcılarla olmaması gereken kadar yakın. "Sırtındaki benlerin çok çekici," dedi. Üzerimde önden düğmeli, kapalı bir elbise vardı, oralara kadar gözünün kaymış olmasına şaşırardım. "Başka yerlerinde de vardır herhalde ama onları görmedim." Yutkundum, neden cevap vermekten kendimi alamıyordum? "Var," dedim. "Onları da görmek isterdim," dedi. Yutkundum. "Bunu alayım," dedim. "Beğendim." "İstersen kollarını kısaltırsın," dedi. Sanki aynı konunun devamıymış gibi, "Senin vücudun gibi vucutların kıymetini herkes bilmez, farkında mısın?" dedi. "O sıska mankenlerden nefret ederim, kadın dediğin böyle senin gibi balık etinde olmalı." Ne kadar tehlikeli bir yola girmiştik ve ne kadar heyecanlı. Korkuyordum, tahrik oluyordum. Oysa konuşarak hızı ve tehlikeyi arttırıyordu. "Ben herşeyin güzelini severim. Hiç bir şey başka şeylere benzememeli. Meselâ senin gibi bir kadınla insan çok iyi bir otelin odasında sevişmeli. Önünde Boğaz manzarası olmalı. Herşey çok özel olmalı. Değil mi?" Acaba terbiyesizlik ediyorsun mu demeliydim? Yine yanıma geldi, ceketin düğmelerini çözmeye başladı. "Göğsünde de benlerin var değil mi?" dedi. "Görmedim ama tahmin ediyorum." Ceketini üzerimden çıkarttı, elbisemin düğmelerini biraz çözdü. "Bak," dedi, "Yanımadım." Kapı açılır mı, birisi gelir mi, rezil olur muyum, bu benden genç çocukla şu küçük dükkânda ne yapıyorum gibi düşünmem gereken milyonlarca şey varken sadece onun kokusunu hissediyordum. Çok uzun zamandır kimse bana böyle davranmamıştı. Boynumu öpmeye başladı, ağır, yumuşak ve becerikliydi. Öpüşmeye başladık, saçlarını çözdü. Elleri sırtımdan belime ve kaçınılmaz bir biçimde kalçalarımın indi. Öpüşmekten yorulmuşum, ara vermek, tedbir almak istiyordum. "N'olur yapma," diyeyim, ya da o kapıyı kilitlesin. Ama benim bilmediğim ya da unuttuğum bazı hayat kuralları çerçevesinde tedbirin zamanı geçmişti belli ki. Elbisemi biraz daha açıp göğüslerimi okşamaya başladı. "Sütyen takmıyorsun, öyle mi?" dedi. Bundan başıma gelecek şeyler vardı sanki. Yüzümün, boynumun kızardığını, yandığını hissediyordum. Sonra bir an durdu, artık bana başka bir yer gibi görünen dükkânın duvarlarından birinde, mor parlak kadifeden bir perde çözdü. Bir soyunma odası kuruldu böylece. Başka tedbirlerin zamanı gelmişti besbelli. "Kapıyı kilitlemeye gitsem burada durursun değil mi?" dedi. Perdenin arkasına geçtim, gözlerim karanlığa alışmadan yanıma geldi. Boynumu öpmeye başladı. Elbisemin düğmelerini çözmeye devam ediyordu. Başımı göğüslerime gömdü, çok yumuşaktı, oysa ben daha sert davranmamı istiyordum. Ellerim ensesindeydi, basturdım. Sertleşti, sanki her istediğim konuşmadan olacaktı. Sonra başını çekti, külotlu çorabımı, külotumu indirdi. şöyle bir baktı, göbeğimin etrafını hafif hafif öptü, ikimizin de asıl niyeti başkaydı tabii. Ağzımı orama dayadı. O sırada, bir sandalyeye oturmuş olduğunu farkettim. Kalçalarımın tutuyordu, zaten gövdem de hazdan bir yay gibi gerilmişti. İslanmıştım, yanıyordum, onu içimde istiyordum. "Hadi," dedim. Başımı kaldırdı, "Hadi ne?" dedi. Alaycıydı, arzuluydu. Ben de çömeldim, yüzlerimiz karşılıklı hale geldi. "İçime gir," dedim. Ayağa kalktı, beni sandalyeye oturttu, pantolonunu çözdü, yanaklarımdan tutup, "Al hadi," dedi. Davranışlarının yumuşaklığıyla ifadesindeki kabalığım çelişkisi ve biraradalığı... İnanamadım. Ağzımdaydı, sertliğini, tadım hissediyordum. Bu an çok kısa sürdü. Çekildi, ayağa kalktı. Bir yandan öpüşürken bir yandan ceketini, içindeki kazağı çıkarttı. Göğsünün göğüslerime, orasının orama değmesi yetmiyordu. "Hadi," dedim. Yine, "Hadi ne?" dedi. Hayır, o kelimeyi söyleyemedim. Güldü, arkamı dönüp dizlerimin üzerinde iskemleye oturdum. Eteğimi kaldırdı, içime girmeden önce bir eli göğüslerime, karnıma oradan aşağıya gelip yerini bulmuştu.

Ama boşalmam beni duvara dayayıp bir bacağımı kaldırıp içime girdiğinde oldu. Önce o, sonra ben.

* * *

Bunları yazıp bitirdikten sonra giyinip evden çıkacağım. Siyah gözlüklerimi takıp, bir otelin resepsiyonuna sahte bir isim vereceğim. Her şey çok özel olmalı; özel ve gizli.

osmopolitan'ın Şubat 1996 tarihli sayısı, "Bir Erkek İçin Yapılacak Hoş Şeyler" listesinde birçok başka şeyle birlikte şu altın öğüde de yer veriyordu: "Arada sırada muhteşem bir orgazm taklidi yapın." Kadın orgazmı, Amerikalı kadınların kulaklarında yankılanan mesajlarda paha biçilmez bir mal olmaya devam ediyor. Yalnızca erkekler için mükemmel bir hediye olmakla kalmıyor, cinsellikle uğraşan bilimadamların en favori konusu olmayı da sürdürüyor. Ve 1994 tarihli "açıklayıcı" araştırma kitabı *Sex in America / Amerika'da Cinsellik*'in yazarları Robert Michael, John Gagnon, Edward Laumann ve Gina Kolata'ya göre, "o"na nasıl ulaşılacağı, çoğu kadın için "daimi bir soru."

Son birkaç on yılda, cinsellik hakkında en ünlüsünden (örneğin, Kinsey ve Masters ve Johnson) hiç tanınmayana kadar dağ gibi bilimsel kitap yayımlandı. Dünya seksologları, cinselliğin bu gizemli yanına tüm kadın-

Orgazm

ların gelişimi için ışık tutma arzusunda olduklarını sık sık belirterek, kadın orgazmına ayrı bir ehemmiyet gösterdiler. Seksle büyülenmiş bir toplumda, -neredeyse bütün kadın dergilerinin her ayki değişmez kapak konusu bu- kadın orgazmı araştırmalarının sonuçları sessiz ve derinden kadınların yaşamlarına ve ruhlarına sızıyor. Hikâyeler her yanımızı sarıyor: Her yeni "sarsıcı" çalışma öncelikle haberlerde yer alıyor, sonra araştırma sonuçları doktorların eline geçiyor ve en nihayetinde, TV ve radyo söyleşileri, sağlık kitap ve dergileri ve kadınların günlük sohbetleriyle popüler kültüre yerleşiyor.

Son yıllarda bu çalışmaların genel kalitesinde bir ilerleme görülüyor. "Vajinal" ve "klitoral" orgazmın farkları üzerine sürdürülen tartışmalar artık mazi oldu ve araştırmacılar da, orgazm sırasındaki "normal" yüz ifadelerini ve sesleri belirlemek için orgazm olurken kadınları videoya kaydetmekten vazgeçtiler. Neyse ki, bugünlerde yayınlanan çalışmalar, geriye arzulanacak pek çok şey bırakıyor. Çoğunlukla cinsellikle ilgili sosyolojik ve psikolojik akademi dergilerinde yayımlanan bu makaleler, tasarım ve sonuçlarındaki önemli sakatlıklara rağmen, genellikle bilimsel çevrelerce fazla sorgulanmadan kabul görüyorlar.

Orgazm taklidi

Sürekli sordukları sorular, araştırmacıların kadın orgazmına ve genelde kadınlara ilişkin kültürel varsayımlarını açığa vuruyor: Örneğin, kadınlara ne kadar sık orgazm taklidi yaptıklarını soran araştırmaların tam sayısını alın. "Amerika'da Cinsellik" araştırması, erkeklerin yüzde 44'ünün partnerlerinin ilişki sırasında orgazm ol-

Şu soruyu sormanın zamanı geldi artık: Herkesi, hayatın anlamını kendisinin veya bir başkasının vajinasında aramaya iten bu ideoloji, ne işe yarar?”

larımız; ya biz?

duğunu iddia etmelerine karşılık, kadınların yalnızca yüzde 29'unun her zaman orgazm olduklarını söylediklerini ortaya koyarak, erkeklerin, kadın partnerlerinin ne zaman gerçekten orgazm olduklarını bilmediklerini bir kez daha kanıtladı.

Daha da ilginç, yazarlarının “İsterlerse erkekler de orgazm taklidi yapabilirler” şeklindeki açık ifadesine rağmen, araştırma erkeklerin numara yapma sorunuyla meşgul olmadı. Kadınların sahte orgazmlarıyla ilgili sorular tabii ki yerinde, fakat üst üste yapılan araştırmalarla bu konuya gösterilen dikkat, kadınların orgazm taklidi yapmasının kültürel olarak çok mühim bir mesele olduğunu düşündürüyor bize. Bu kadınların işini zorlaştırıyor: Ya partnerleri onları diğer kadınlar kadar sık orgazm oluyormuş gibi algılasınlar diye kendilerini numara yapmak zorunda hissediyorlar ya da numara yapmak zorunda kalmasınlar diye gerçekten orgazm olmak için kendilerini baskı altında tutuyorlar. Cinsellikle ilgili araştırmalar, tüm iyi niyetlerine rağmen, çoğunlukla konuları açıklığa kavuşturma girişimlerinde başarısız olup sonunda iyi cinselliği anlaması ya da bulması her zamankinden zor bir şey yaparak geri tepiyorlar.

G noktası ve...

G noktası hakkındaki bilimsel ve popüler literatür de başka bir iyi örnek. Bu konuda yayımlanan ilk kitap, *G Noktası ve İnsan Cinselliği Hakkındaki Diğer Son Buluşlar* 1982'de basında büyük yankı uyandırdı. Ernst Grafenberg genellikle G noktasını kırk yıl önce bir lezbiyen topluluğundan öğrenmesiyle tanıdığı için, kitabın başlığı dahi ironik. Kitap, insan cinselliğinin işlevini an-

lamak, cinsel hazı artırmak ve gereksiz acı ve hayal kırıklıklarına son vermek için bir dönüm noktası olma iddiasındaydı. Heyecana giden yolu, bütünüyle vajina duvarındaki çekirdek büyüklüğünde bir noktaya dayandırdı. Lakin noktayla birlikte yeni zorluklar da başgösterdi: “Her kadının kendi başına kolayca bulup keşfedebileceği” klitoristen farklı olarak, bir kadının tek başına G noktasını bulması oldukça zordu. Sonuç olarak kitap kadınlara, G noktalarını bulmaya yardım edecek bir başkasına karşı yepyeni bir bağımlılık bahşetti ve çoğumuzun yaşadığımızı bilmediğimiz “acı ve hayal kırıklıklarından” kurtulmamızı sağladı. G noktası kavramı gelişmeye devam ettiyse de, kainattaki cinselliğe ilişkin tüm soruların yanıtını barındıran küçük ve bulması güç bir bölge olduğuna dair orijinal imajı, tanıdık bir konuyu, kadın bedeninin erotik bilinmezliğini büyüdü bir ifadeyle ortaya koyuyor. *G Noktası* gibi kitaplar, özgürleşen kadın cinselliği anlayışının aksine, kadınların cinsel ev ödevleri listesine yeni maddeler ekliyor ve bedenleri, asansör düğmelerine benzer erojen noktalara ayırıyor: daha yüksek hazlar için şu düğmeye basınız.

Orgazmın şiddeti

Bilimadamları arasında popüler olan bir başka soru da, kadınların orgazm tecrübelerini aktarmadaki doğrulukları. Araştırmacılar R. Levin ve G. Wagner'in 1985'te *Archives of Sexual Behavior / Cinsel Davranış Arşivi*'nde yayımlanan makaleleri, kadınların laboratuvarında yaşadıkları orgazmı tasvir edişleriyle, vajinal kasılma, kan akışı ve kalp atışı ölçümlerini karşılaştırıyor. Bilimadamları şok olmuş bir halde, kadınlara az ön-

ce yaşadıkları orgazmın şiddeti sorulduğunda, yarısının “orgazmlarının şiddetini küçümsediğini” belirtiyorlar. “Bu bulgunun ortaya çıkışı,” diyorlar, “orgazm hakkında anketler ve röportajlar yoluyla subjektif olarak toplanmış bütün verilerin geçerliliğini şüpheye düşürmektedir.” Bu analiz bir tanımlar çatışması içeriyor: Orgazmı onu yaşayan insanın hissettiklerine mi, yoksa bilimsel aygıtların ölçümlerine göre mi açıklarız? Bu araştırmacılar orgazmı kadından ayırıp bilimin maharetli ellerine teslim ederek, olayı onaylıyor, fakat işleme tabi tutarak değiştiriyorlar. Orgazmın bilimsel tasviri, onu yaşayan kişi için, ki bilimle ters düştüğüne göre bu kişi yalan söylemiş olmalı, kabul edilebilir olmaktan çıkıyor artık.

İki yıl sonra aynı araştırmacılar, yayınladıkları başka bir raporda, belden aşağısı tutmayan insanların, orgazm olduklarını “iddia” etmeleri üzerine resmen afalladılar. Yazarlar burada, tamamen öznel bir deneyim olduğu için, bilimin artık orgazmı açıklamaya yardım edemeyeceği sonucuna vardılar. Bu çalışmalarda görüldüğü gibi, araştırmacıların deneklerinin dürüstlüğünü sorgulamaları az rastlanır bir şey değil. Bu endişeler hep bilimsel doğruluk arzusuna bağlansa da, “orgazm taklidi yapan” kadınlarla ilgili kültürel hikâyelerle çarpıcı bir benzerlik taşıyor. Popüler dergiler, talk show'lar ve belki de en önemlisi; *Harry Sally'yle Tanışınca*'daki Meg Ryan, bize hep “öyle ya da böyle bunu bütün kadınların yaptığını” söyleyip durdular. Kadın partnerinin numara yapıyor olabileceğinden korkanlar hep erkek olduğuna göre, yatak odası kuşkularını, onlara kadınların gerçekten orgazm olup olmadıklarına “nesnel” olarak karar verme gücünü

sağlayan laboratuvarlara devredenler de erkekler olmasın sakın? Kadın bedeninin erotik bilinmezliği ve aldatmanın çekici potansiyeli, bu konuyu araştırmak için çok daha cazip hale getiriyor olmalı.

Masters ve Johnson'ın 1966'da, masturbasyonun kadınları genellikle penis-vajina buluşmasından daha çok tahrik ettiğini yazmalarının üzerinden yıllar geçti. Yine de 90'ların seks araştırmacıları, kadınların bir penisin yardımı olmadan orgazm olabilmelerine hâlâ şaşırıyorlar. Araştırmacılar Robin Baker ve Mark Bellis, kadın orgazmının işlevini belirlemeyi amaçlayan 1993 tarihli çalışmalarında, kadın-erkek çiftlerden orgazmları hakkındaki bilgileri kaydetmelerini istediler. Yazarlar, kadınların yüzde 50'sinin "bir erkeğin yokluğunda" orgazm oldukları gerçeğini, çalışmalarının "en çarpıcı sonuçlarından" biri olarak sundular *Animal Behavior / Hayvansal Davranış*, cilt 46, sayı 5, 1993).

Erkek sinek olmadan da...

Başka bir grup araştırmacı da, *Cinsel Davranış Arşivi*'nde (cilt 21, sayı 2, 1992) yayınladıkları bir makalede, kadınların bedenlerine hiçbir fiziksel temas olmaksızın, yalnızca fanteziyle orgazm olabildiklerine dair iddialarını sorguladılar. Bilimadamlarının aygıtları kadınların "fantezi kaynaklı" orgazmlarının "jenital kaynaklı" olanlara fizyolojik olarak benzediğine karar verince, yazarlar son cümlelerinde "orgazmın doğasının kesinlikle yeniden değerlendirilmesi gerektiği" sonucuna vardılar.

Böylece yepyeni bir konu ortaya çıktı: Bazı kadınlar jenital uyarı olmadan da orgazm olabiliyorlardı. Belden aşağısı tutmayan bazı insanlar orgazm olabiliyorlardı. Kadınlar, ortalıkta erkek cinsinden bir sinek bile yokken orgazm oluyorlardı (hem de enfes bir orgazm). Yine de planladıkları ve yazdıkları her araştırmada bilimadamları, sonuçlar karşısında içtenlikle hayretlere düşmüş görünmeyi sürdürüyorlar. Orgazm sorunlarıyla ilgili her "anorgasmia" araştırması, "coital anorgasmia" (penis-vajina birleşmesiyle orgazm "olmayan" kadınlara konan tıbbi teşhis) yaşayan kadınları konu alıyor sürekli. Benzer bir teşhis, (gerçi yok ama) bir tıbbi terim bulunarak yalnızca testisleri okşandığında orgazm olamayan erkekler için de konabiliyordu: bazı erkekler bu şekilde gelebilirler, fakat bütün erkekleri bu tahrik standardına hapsedmek, bütün kadınları cinsel birleşme orgazmı testlerine hapsedmek kadar komik olurdu. Araştırmacılar için beklentilerini yeniden tanımlama zamanının geldiği düşünülebilir, fakat gelin görün ki Amerika, kadın kahramanının yakışıklı âşığıyla hep uyum içinde olduğu aşk romanlarına bayılıyor. Yapılan araştırma üstüne araştırmanın romantik sahnelerin kaideden çok istisna olduğunu kanıtlamasına rağmen, kültürel varsayımlar kapı gibi duruyor ve ne bilimadamları, ne de popüler basın bilgisini tazelemeye yanaşmıyor. Bu yüzden, ABD'nin bir ucundan diğerine yatak odalarındaki kadınlar, cinsel birleşme sırasında aynı anda orgazm olma fantezisini gerçeğe dönüştürmedeki "başarısızlıklarının" acısını çekiyorlar.

Cinsellikle ilgili araştırmaların eşcinsel insanlara ve ilişkilere ne kadar ender değindiğini fark etmek üzücü, ama şaşırtıcı değil. Bu alandaki belli başlı yayınlardan biri olan *Cinsel Davranış Arşivi*'nde yer alan ve tüm kadın orgazmı makalelerini inceleyen bir araştırma, 1990'larda lezbiyen ya da biseksüel kadınları da içeren bir tek makalenin bile yayınlanmadığını ortaya çıkardı. Araştırmacılar genellikle konularının erkek-kadın çiftine ilişkin olmasını istiyorlar. Diğerleri de kadının "cinsel birleşmesi" üzerine ayrıntılı bilgi toplayan ön soruşturmalar yaparak, -orgazm ola-

mama, üst üste orgazm olma gibi- araştırma konularının bütün cinsel yönelimlerden kadınlara uygulanabilir olmasına rağmen, lezbiyenleri dışlıyorlar.

Bazı araştırmacılar da kadınlara cinsel eğilimlerini açıkça sordular ve sonra da lezbiyenleri araştırma dışı bıraktılar. Bunun bir politika olarak uygulandığı araştırmalardan birinde, doktorlar Carol Darling, Kenneth Davidson ve Colleen Conway, sanki yalnızca böyle yapmak istemeleri kararlarını haklı çıkarmaya yetermiş gibi, "cinsel duyarlılığı heteroseksüel bağlamda incelemeyi arzu ettiklerini" açıkladılar. (*Cinsel Davranış Arşivi*, cilt 19, sayı 1, 1990). Aynı araştırmacılar birlikte yayınladıkları ikinci bir araştırmada da, "araştırma sorularının niteliğini" neden göstererek lezbiyenleri bir kez daha görmezden geldiler. Farklı cinsel davranışa sahip bütün bir kadın altgrubunu araştırma dışı bırakmış olmalarına rağmen, çalışmanın sonucunda şu ifadeye yer verdiler: "Denek grubunun üyelerinin, cinsel davranış bakımından Amerikan kadınlarını temsil edici bir grup oluşturduğuna inanıyoruz". Lezbiyen ve biseksüel kadınların bilim sahnesinden silinişi, Amerikan kültürünün geri kalan bölümünde de varolmadıklarını gösteriyor: Toplum penissiz bir cinsellik düşünemediğinden, lezbiyen cinselliği de dikkate değer bulmuyor.

Herşey erkekler için

Yıllardır kadın orgazmı üzerine yapılmış araştırmaların en rahatsız edici yanı, belki de, araştırmacının kime fayda sağlaması amacıyla yapıldığı.

Masters ve Johnson (*Human Sexual Response*, 1966), kitaplarının "Kadın Orgazmı" başlıklı bölümünde, topladıkları bilgilerin evli erkekler için olduğunu açıkça belirtiyorlar. "Kadının açık tepkisi" diye yazdılar, "ilişki sırasında erkeğin öznel hazzını artırır." Erkek orgazmıyla ilgili bölüm de, tabii ki, boşalmalarını anlamak isteyen erkek okurlar için yazılmıştı. Israrla erkeklerle cinsel ilişkide bulunan kadınlar üzerinde durulması, kadın cinselliğinin erkeğinkinden farklı yönlerine duyulan merak gibi benzer ilgilere işaret ediyor (Kadınların "üst üste orgazm" olgusu, erkekler için olağanüstü bir durum olduğundan, daha iç gıcıklayıcı bir araştırma konusu). Ve artık daha az rastlanmasına rağmen, makaleler hâlâ daha kadın cinselliğini tartışırken kesin yargılayıcı bir ton kullanıyorlar. 1993'te *Hayvansal Davranış*'ta kadınların kötü zamanlı orgazmlarını "kadın mekanizmasının tam mükemmellikten yoksunluğu" gibi bir ifadeyle açıklamaları gibi. W. Griffith ve E. Hatfield'in 1985 tarihli akademik kitabı *Human Sexual Behavior / İnsan Cinsel Davranışı*, orgazm öncesinde "yanlış giden bir şeyin" orgazmı nasıl kolaylıkla engelleyebileceğini tartışıyordu. Yapılan araştırmaların çoğunda erkeklerin zevkine ve bakış açısına öncelik verildiğinden, insan kadınların cinsel zevklerinin herhangi bir önemi olup olmadığını merak ediyor.

Kadınların orgazmı ile ilgili talk show'larda izledikleri ve kendi aralarında konuştukları konular, akademik yayınlarda yer alan konularla örtüşüyor: Orgazm olamama, üst üste orgazm olma, orgazm taklidi yapma ve kadınların boşalması. Yine de *Amerika'da Cinsellik* raporu, çoğu insan için orgazmın nicelik ve niteliğinin cinsel yaşamlarının kalitesinden bağımsız olduğu sonucuna varıyor. Toplumun orgazma duyduğu hayranlık, sonsuz bir çarktan beslenir görünüyor: Bilim, kültürün önemli bulduğu konuları araştırıyor ve biz de, bilimin araştırdığı konulara önem vermeyi öğreniyoruz. Fakat bu tehlikeli bir çark, çünkü yukardaki örneklerde gösterildiği gibi, "nesnel" araştırmaların tek yaptığı, kadınların cinsel yaşamları hakkındaki hastalıklı varsayımları yeniden üreterek bedenlerimizi olumsuz algılamamıza yol açmak. Bilimadamlarının son çalışmalarını kadınları cehaletten kurtarmadığı gibi, bizlere çok daha fazla yük getirdi ve "normal" ya da daha önce aldığımızdan daha fazla zevk alma yönündeki umutlarımızı da kırdı. Kültür eleştirmeni Judith Williamson gibi (*Rakamlarla Cinsellik, Tutkuları Tüketmek: Popüler Kültürün Dinamikleri*, Marian Boyars, 1988), şu soruyu sormaya cesaret edenlerin arasına katılma zamanı geldi artık: "Herkesi, hayatın anlamını kendisinin veya bir başkasının vajinasında aramaya iten bu ideoloji ne işe yarar?"

Sojourner: The Women's Forum, Ocak 1997
(Dorian Solot'un aynı adlı makalesinden derlendi)

Dorion Solot, Providence, Rhode Island'da yaşamaktadır ve Brown Üniversitesi'nde "Hayvan ve İnsan Kültürü" üzerine master yapmıştır. Araştırma ve yazıları genellikle toplumla bilim arasındaki ilişkiyi konu almaktadır.

Neredeyse taşımamız yok

Çanta

“Çanta” kentli kadının hele orta sınıftan kentli kadının “olmazsa olmaz” türünden bir koşullanması.

a

Arkadaşımın küçük kızı çantama âşık oldu. Ne yapacağımızı şaşırдық. Gülüyoruz ama gülüp geçemiyoruz. Çünkü, çantamı ve içindekileri geri alma zamanı geldiğinde, iki sevgilinin birbirinden ayrılmak zorunda bırakıldığı yürek parçalayıcı sahneler yaşıyor.

Çantasız eve dönemeyeceğime dair öyküler, yine geleceğime dair yeminler, başka eşyalar, oyuncaklar. Hiç biri işe yaramıyor... Benden sonra ne olur-
sa oluyor...

Minik kızın suçu yok. Çanta çok sevimli. Torba şeklinde, kırmızı, yumuşacık deriden bir küçücük fıncık... Önde bir cep, sapının iki ucunda sarı metal tokalar. Yetmezmiş gibi içi fil desenli kumaş kaplı. Niyet çeker gibi elini çantaya her daldırışında, ufaklığın yüzünde beliren coşku seyre değer. Çantanın şirinliği biraz da içindeki malzemeden geliyor (ortalama her kadının yanında taşıdığı masum ve vazgeçilmez eşyalar): Bir cep defteri, bir telefon defteri, defterlerin arasına sıkıştırılmış işaret kulakçıkları, kalemler, para çantası, çantanın içindeki paralar, dışındaki paralar, jetonlar, yaygın adıyla selpak mendil, fırça veya tarak, ayna, bir iki ruj (ki rujlar kız çocuklar için eğlencenin âlâsıdır) anahtar, anahtarlık, yedek anahtar, gözlük, gözlük kabı, saç tokası ya da bandana, kulağı acıtırsa çıkarılıp konmuş klipsli küpeler, yapılacak işler listesi, sinema-tiyatro broşürleri. Bu asgari listeye hijyenik ped, pudra, fular, fısfsıs, el kremi, yedek çorap, hesap makinası, oto anahtarı, kitap, gazete, volkmen, bir iki kaset ve bisküvi paketleri eklenebilir. Eğer kocam, “Çantamı alıyor musun?” diye soruyor ise, bu demektir ki çantaya onun anahtarları, cüzdanı, sigarası, çakmağı, kalemi, kâğıdı, data-bankı da girecektir. Bu yüzden çantamda annem gibi terlik, topuklu gezme ayakkabısı, örgü yumakları, şişler, tığlar ve bitmek üzere olan bir fiskos masası örtüsü taşıyamıyorum.

Çocuğum gerçekten suçu yok. Bütün bu malzeme ile oynamanın keyfi bence de hiç bir legoda ya da oyuncakta yoktur. Masallardaki gibi iyi yürekli bir peri olsam, “Al senin olsun. Tek sen mutlu ol.” diyeceğim ama çantama ben de bayılıyorum. Bir sürü de para verdim üstelik. Aşlında paylaşmadığımız çantanın da suçu yok. Çanta olayının kendisi çok çekici, her zaman da öyleydi.

Çok eskilerde, tek elde kuş gibi taşımırken bileğe, sonra omuza oradan da sırtta tırmanmış olsalar da... Çıt çıt açılıp kapanan, parmak uçlarının ancak girebildiği minyon çantalardan bugünkü çift-cinsiyetli taşı(n)ma araçlarına kadar bütün çantalar tüm zamanların vazgeçilmez “giyimi” dirler.

Benim ilk çantam da bir “teyze” nin çantasıydı. Kendi teyzemin rafyalarla işli hasır çantası. Kırmızı şapka ile birlikte beni bir küçük hanımefendiye dönüştürüyordu. Ama benim ilk çantamdan daha sıcak duygularla anımsadığım başka çantalar da var: Biri, bir köy düğününde çektiğim fotoğrafta, kolunda beyaz, vini-
leks bir çantayla, parmaklarını sesizce şıklatarak, gözleri yerde oynayan gelinin çantası. Belki oğlan tarafı alıp takmıştır koluna, belki içi boştur. Düğünden sonra bileziklerini çıkarıp içine koyacak, kaldıracaktır dolabın içine. En geç eskিয়েcek ve en kısa ömürlü çanta.

Otobüse Etiler’den binip yanıma güm diye oturan kadının çantasını da anımsıyorum. Üç beş yıl öncesinin bir Matraş 1. Eskimemiş ama modası geçince gündeliğe gelen kadına verilmiş. Kullandıkça güzelleşmiş bir deri, ancak bir iki giysiye uyabilecek bir renk. Bir tasarım harikası, normalde yolunun hiç düşmeyeceği ellerde işe gidip geliyor. “Bu çantanın kaderinde sınıflararası hareketlilik varmış” diye düşünürken, birden içim sızıyor.

Kadın o tasarım harikasını açıyor ki içinde yalnızca plastik bir para çantası, bir aylık abonman, bir tül-bent. Her çantanın içi dışı bir olmuyor elbette. Ben çantasını incelerken, temizlikçi kadın da aynı niyetle beni süzüyor. Gümüşlerime bakıyor “Paran vardı da niye gümüşe yatırdın” der gibi.

Anneannemin çantası... Zor bir çantaydı. İki saplı, çok gözlü, çok cepli, hatta mümkünse çok çekmeceli olmak zorundaydı. Koyu renk olacaktı ama yaşlı işi olmayacaktı ya da açık renk ama kir tutmayanından. Yeterince büyük olacaktı ama kaba değil... Çocukluğumun birçok Kapalıçarşı, Kemeraltı hatta kent dışı gezmelerini anneannemin hayalindeki çantayı arayarak geçirmişizdir. İyi de etmişizdir. Çünkü anneannemin çantaları işini hep hakkıyla yapmış, verilen zamanı ve parayı hak etmiştir. Çantanın en iç gözüne nüfus kâğıdı, sağlık kartesi, emekli kartesi, damga pulu vb. resmi evraktan başka, evrak-ı metrukeden sayılmayıp canlı tutulan fotoğraflar dururdu. Dedemin en muhteşem pozu, ahret kardeşinin gençlik hayali ve bütün torunların renkli vesikalıkları. Başka bir cepte, havasız ve kalabalık yerler için küçük bir kolonya şişesi. Tansiyon hapi, baş ağrısı hapi, vicks kutusu, pastil. İçim bayıldı dediği zamanlar için tuzlu leblebi, badem; içim ezildi dediği zamanlar için akide şekeri veya çifte kavrulmuş. İçi yandı zamanlar içinse, küçük bir matarada su... Ayrıca sair durumlar için uzak gözlüğü, yakın gözlüğü, ter bezi, dua kitapçıkları, ucu tükürülenerek kullanılan sabit kalem, saatli maarif takviminin bir iki yaprağı, kokusu, aynası. Belki eldiven, yelpaze, güneş şemsiyesi, tesbih, bizler veya kendisi için nazarlık, kibleyi bulmak için pusula. Para yok çantada, çünkü paralarını boynundaki kesede taşırdı anneannem. Kesenin adı da “vallah billah kesesi”.

Anneannem de dahil, tanıdığım bütün kadınların çantası var, ama çantası olmayan kadın var mıdır diye düşünmüyorum bile. Düşünmeye kalmadan, birbirleriyle hiç ilgileri olmayan iki ayrı kadın geliyor gözümün önüne. Biri, elleri, kolları, sırtları çocuk dolu, kapkara gözlü kadınlar. Yaşamları bir çadırda sınırlı, özel eşyaları bir çantalık bile yok. İkincisi ise, şişkin yanakları olan sarışın bir kadın. Gülümsediği rivayet olunan, hızlı hızlı yürüyen bu kadın da hiç çanta taşımıyor...

Arkadaşımın küçük kızına gelince, o küçük cadı bir süre daha gözyaşı dökecek ama yine de şanslı. Değil mi ki “çanta” kentli kadının hele orta sınıftan kentli kadının “olmazsa olmaz” türünden bir koşullanması olduğu sürece...

Suna Karaküçük

Dünya yerinden oynar Erkekler adam olsa!

Düşünebiliyor musunuz, binlerce kadın ülke tarihine geçecek bu ilk örgütlü kadın mitingine "Nemelazım," dememiş gelmiş. Tarihi bir an yaşıyorduk.

Günlerdir 8 Mart Kadın Mitingi için var gücümüzle çalışıyoruz. İşyerlerimizde kampanyalar açtık, sendikaya kim girdiyse boğazına yapıştık. İkna edici sözlerimizin ürünü kısa zamanda aldık. Hatta sağlık emekçisi bir arkadaşımızın ekonomik katkısını sunduktan sonraki, "Saatimi de vereyim mi?" sözü bizi çok duygulandırmış, kendisini örnek kamu emekçisi ilan etmiştik.

Fakat bir sorun vardı. Ekonomik katkı için yarışan halkımızın ezilen cinsi mitingine gitme konusunda aynı kararlılığı göstermiyordu. Panomuza astığımız gidecekler listesi gözümüzün önünde mum gibi eriyordu. Bu duruma daha fazla seyirci kalamazdık. Acil durum ilan ederek toplantı yaptık. Bildiğimiz bütün Eğitim-Sen atasözlerini söyledik. "Bakma, baktıkça sıra sana gelecek, Arabaya taş koydum, ben bu yola baş koydum, Tuzluk olma, işe yara." Lakin ne dediysek kâr etmedi.

Hemcinslerimiz Aliye Rona bakışlarıyla mazeretlerini anlatıyorlardı. "Kursum var, tansiyonum düştü, moralim bozuk, fıtığım azdı, özel otobüs tutulursa gelirim, o gelmezse biz de gelmiyoruz," gibi gerekçelerle listedeki isimler düşüğe bizim de tansiyonumuz düşmeye başlamış, üstüne (erkek arkadaşlar tarafından) tuzlu Susurluk ayranı içmemiz önerilmişti.

Başta komisyonumuzda görülen fiyeler üzerine ezen cinse mensup kamu emekçisi dört arkadaş Mükrem'in Abi edasıyla, "Halinize acıdık; gelip size destek vereceğiz. Yalnız miting Zeyna gelirse sorumluluğumuzu üstleniyor musunuz?" diye sordular. Kendilerine kötü muamele yapılmaması için elimizden geleni ardımıza koymayacağımız güvencesini verince yola çıkma aşamasına geldik.

Terminaldeki tablo çok acıktı. Mitinge gelemeyen halkımız bizi çiçeklerle uğurlamaya gelmiş "En büyük bizim asker" sloganını atarak destek oluyordu. Hele kocalarımız! Çocukların kendilerine ayakbağı olacağı düşünceyle üzgün görünseler de aslında gözlerinde gizli bir sevinç pırıltısı vardı. "Yavrumsu annenle vedalaşsana," derken, "Feminist cadılar! İnşallah İstanbul'da kaybolursunuz da biz de Cumartesi annesi olup anınıza mum yakarız," diye düşündüklerinden eminim. Onları Önder Somer'in ruh hali içinde geride bırakarak yola koyulduk.

Yol boyunca daracık tuvalette sigara içme fantezimize dumandan boğularak ölme pahasına devam ettik.

Sabahın erken saatlerinde İstanbul'a indiğimizde kahvaltı yapmayı düşünürken kendimi işkembecide bulunca bu antidemokratik kararı eleştirerek şerhimi koydum. Ve genel merkeze, alınan bu kararın sendikal ilkelereyle, bu zamana kadarki eylem anlayışımızla bağdaşmadığını düzgün bir imlayla bildireceğimi söylesem de işkembe işkencesinden kurtulamadım. Sirke, sarımsak kokan bir kamu emekçisiydim artık.

Bu duygular içinde çıkıp miting alanını aramaya başladık. Ancak hâlâ beynimin bıraktığı yerde otuyordum. Netekim, sendikamızı, ilkelerini, önemli Türk büyüklerini, Ne Mutlu Türküm diyen şiarımızı düşündükçe milli duygularım kabarıyor, içimden vatan için birşeyler yapmak geliyordu. Fakat aklıma, "ne yaptıysak vatan için yaptık" diyen önemli şahsiyetler gelince bu düşünceden vazgeçtim.

Miting saati yaklaşıyordu. Dövizlerimizi çıtalayıp pankartımızla Çağlayan yol kavşağından ilerliyoruz. Ama ortaklıkta hemcinslerimizden eser yok. Moralimiz o kadar bozuk ki... Fekat o da ne! Biz pis pis düşünürken değişik boy ve ebatlarda akın akın kadın geliyor.

Düşünebiliyor musunuz, binlerce kadın ülke tarihine geçecek bu ilk örgütlü kadın mitingine "Nemelazım," dememiş gelmiş. Tarihi bir an yaşıyorduk. Tarih kitaplarının kim bilir kaçınıcı sayfasında yer alacaktık. Belki de Radikal gastesi bizden "O bir radikal, elinin hamuruyla erkek egemen düzene ve savaşa baş kaldırdı" diyerek söz edecekti.

Binlerce Hadepli kadın çocuklarıyla birlikte, analar kaybettikleri kızlarının resimleri ellerinde, "Dünya yerinden oynar, erkekler adam olsa" diye zıplayan binlerce ÖDP'li kadın, DİSK'li kadınlar ve kocaları, sevgilileri, arkadaşları kortejin dışında olmak üzere yerlerini aldılar. Bu arada Pazartesi, Mor Çatı, Feminist kadınlar "Bahçelerde bürülce, oynar gelin görünce" sloganıyla korteje girdiler.

Aile içi şiddete uğramış kadınların elindeki "Beni hayatta bir kişi anladı o da yanlış anladı" pankartını görünce erkekler duygulanmaya çalışırken biz hüngür hüngürdük. Ve Cumartesi Anneleri geçiyor, demeye kalmadan KESK kortejinde Yeniçeri isyanı baş göstermişti. Ellerinde "Onlar Cumartesi annesi de, biz Şam Babası mıyız?" yazan bir pankartla KESK'li erkekler

korteje yerleşmeye çalışıyorlardı. Miting görevlisi bir arkadaşın "Hadi hadi, başka miting. İkile bakalım" uyarısına niçün diye sorarak memleketimden erkek manzaraları sergilemeye devam ettiler. Erkekler dışarı sloganına aldırış bile etmediler. Bizsiz miting mi olur? Biz de sizi 1 Mayıs'a almayız gibi mantıklı ve ikna edici yanıtlar verildi.

Hatta KESK kortejinde direnen bir erkek kamu emekçisinin "Ben... Sendikasının başkanıyım. Ben bu miting nasıl katılmam?" demesi takdire şayandı. Bir ara KESK'li kadınlar pankartını, "Kadınımız haklıyız kazanacağız" ve "Erkek egemen sömürüye son" dövizlerini bu erkeklerin elinde görünce şoka girdik. Bir gariplik vardı, ama bunu henüz çözememiştik. Yürüyüş kolundaki tüm oluşumlar ve partiler karara uyarken KESK'li erkeklerin "Abla n'olur biz bir köşede yürürüz" gibi yaklaşımları yüzünden yürüyüş kolunun gerisine düşmüştük. Ve miting kortejine girememenin sıkıntısıyla dışarıdan destek veren erkekler, ÖDP kortejinde yürüyen travestilere adeta hayıflanarak bakıyorlardı.

Bu arada yiğidi öldür hakkını yeme! Samsunlu erkek arkadaşlar olgun davranıyor, tahriklere kapılmadan kenarcıktan bizi izliyorlardı. Fekat zaman zaman sağduyularını yitirek "Kimseye etmem şikâyet ağlarım ben halime, titrerim mücrim gibi baktıkça istikbalime" şarkısını söylüyorlardı. İçlerinden biri son bir ümitle miting görevlisi kadına "Ama ben Samsun'dan geldim" diyor, görevli ise "Gelmeseydin sana kim dedi kadın mitingine gel diye" diyerek ikna etmeye çalışıyordu. Bir başkası (şube eski başkanımız) basın kartını göstererek girmeyi denedi ama başaramayınca "Bu bir skandandır. Öğretmen Dünyası'na yazacağım," gibi şeyler söylemeye başladı. Bir diğeri (kendisi şube yöneticimiz olup, demokrat bir diktatördür), bize bakarak, "Alma mazlumun ahını çıkar kereste kereste. Gidişimiz suskun oldu ama dönüşümüz muhteşem olacak," gibi sözlerle bizi dönüş yolunda karşılaştığımız süprizlere hazırlıyordu. Gözle-

rinde Erol Taş'ın kararlılığını görünce birlikte dönmenin sağlığımız açısından iyi sonuçlar vermeyeceğini düşünmeye başladık. Belki de bizi otobüste "Erkek dışarı ha, kadın miting ha" diye diye dövecekler ve Mor Çatı'ya sığınmak zorunda kalacaktık. Bu koşullarda riske girmektense İstanbul'da kalmaya karar verenler oldu.

Kalanlardan biri de bir erkek arkadaşımızdı. İstanbul'u bilmediği halde "Ben akrabalarımı ziyaret edeceğim," diye tutturdu. Ne kadar uyardıysak da kararından vazgeçemedik. Kendisinden o gün bu gündür haber alamıyoruz. En son Ülker sokağın önünde görülen bu arkadaşımızın her şeyi unutup şubesine dönmesini bekliyoruz.

Sonuçta her şeye rağmen çok çocuklu ve görkemli geçen mitingimizden sonra dönüş hazırdık. Otobüsümüze binmemiz gerekiyordu. Uzun süre bekledim. Sonra her şeyi devletten beklememiz gerektiğini düşünerek otobüsümüzde yola koyulduk.

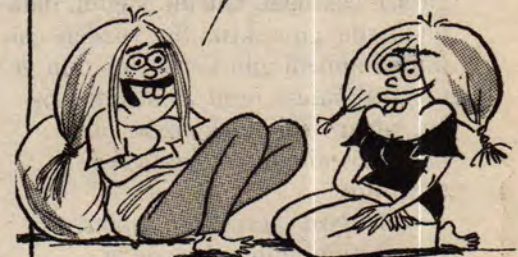
Bu yazıyı okurken uyuz olduğunuzu biliyorum. Ama her şeyi halkım için yaptım.

Belma Nur Kartal
Eğitim-Sen Samsun Şubesi Üyesi

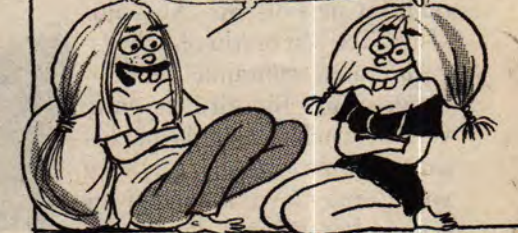

UÇ BÜCEK

BİR SÜREDİR DÜŞÜNÜYORDUM VE KENAN'A DEDİM Kİ... BAK KENAN, BEŞ YILDIR BERABERİZ... SENİ HİÇ ALDATMADIM.

SEVGİMİZLE BİRBİRİMİZİ BOĞMAYALIM... BERABERLİĞİMİZ BİZİ BALIKCI YAKA KAZAKLAR GİBİ BOGAZ LAMASIN...

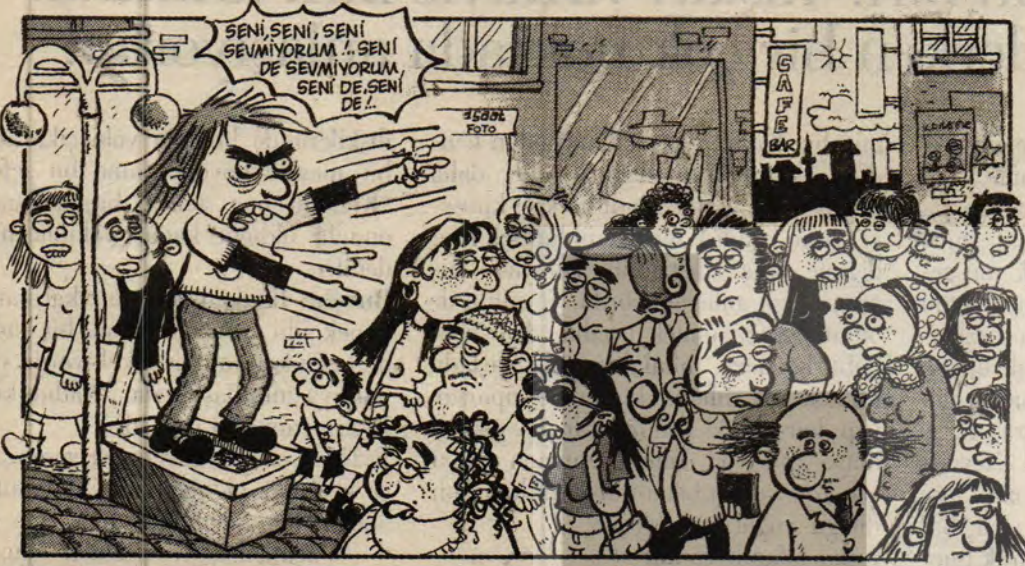

Kombinezon, aile, virüs...

Geçtiğimiz günler biz feministler açısından yine üzücü ve de felç edici bir olaya sahne oldu. Hülya Avşar'la Işlay Saygın arasında cereyan eden ve henüz nihayetine ermemiş bulunan tartışma pek çok açıdan bizleri güç durumlara düşürdü.

ŞOK

SEMRA CAN

FEYHAN GÜVER

Bir kere yine şimdi bütün basın mensupları sıraya girip bizden görüş isterler mi telaşına düştük; ne de olsa mevzu iki hanım arasında geçiyor. Çok şükür bu telaşımız boşunaymış çünkü bu konuda konuşmaya hevesli ve de bizden çok daha mühim pek çok şahsiyet vardı.

Bir tarafta bir sanatçı, öte yanda bizi yakinen ilgilendiren bir bakanlığın bakanı. Üstelik bu kılık kıyafet meselesi bizim için yakıcı mı yakıcı. Sen koskoca bakansın, sana ne kadının kombinezonundan; öte yandan, ne olmuş Işlay Hanım bekârsa? Kadının hem evlenip hem de bakan olması kolaydı sanki! Çare yok, kombinezona da sahip çıkacağız, bekârığa da. Zaten ilerde Bütün Kadınların Her Yaptığından Sorumlu Devlet Bakanlığı diye bir makam olursa ona biz talibiz. Ashında bu olay keşke hiç olmasaydı ama oldu bir kere. Kadınların dillerinin kemiği yok ki... Ne icraatlarında ne de beyanatlarında, "Şimdi feministleri güç duruma düşürmüş olmayalım," gibi bir sağduyu, bir politik sorumluluktan eser yok...

Biz pirincin taşını ayıklaya duralım, erkekler gayet rahat. Kadınlarla ilgili konularda kafaları hiç karışmıyor. Fatih Altaylı olaydan gerekli politik sonucu hemen çıkartmış: "Hülya Avşar açık saçık giyinmiş olabilir. Peki o insana yakışmayan kıyafetlerle dolaşanlar ne? Işlay Hanım, on-

ların neye benzediğini düşünüyor?.. Yani size yeni bir görev tevdi edildi Işlay Hanım. Hemen şimdi bir basın açıklaması yapıp, örtünen kadınlara, "soy-tarı", "hokkabaz", "karafatma" hatta mümkünse "hamamböceği" deyin ki kadınlara bakarken Fatih Bey'in göz estetiğine halel gelmesin! *Milli Gazete*'den Mevlüt Özcan da bu konuda gayet sarıh fikirlere sahip: "Işlay hanım, siz aileden sorumlu bir bakansınız. Hem de hanımefendi bir bakansınız. Türk ailesini, ahlâkını, şerefsizlerden ülke insanımızın şerefini korumak ve kollamakla görevlisiniz. Ülkemizde aileye kem gözle bakan virüsler var. İlk beyanatınızı "soytarı" kelimesini kullanarak bu virüslere başlatmanızdan millet olarak memnuniyet duyduk. Sizden ikinci adım olarak ülkemizde kangrene dönüşen şu "güzellik yarışmaları" tuzağını kırmanızı istiyoruz." Evet Işlay Hanım, Mevlüt Bey'in sizden beklediği üçüncü adım da muhtemelen örtünmeden gezen kadınların taşlanmaları olacaktır. Kadınların ne önemi var, yeter ki Mevlüt Bey'in abdesti bozulmasın. Işlay Saygın'ın işi zor; hem Fatih Beyi hem de Mevlüt Beyi tatmin edebilecek bir icraat "soytarı" demeye benzemez. Hülya Hanım bütün bu görevlerden yırtmış görünüyor; ne mutlu ona ki bakan değil, icra yetkisi yok.

Bize gelince, bütün kötülük ve çürümelerin hep kadınların kıyafetinden kaynaklandığı (erkekler belli ki Havva'nın nasıl üç kağıda getirip Adem'e elmayı yedirdiğini ve ashında onun elma değil, elma kılığına girmiş ayva olduğunu asla unutmayacaklar) bu rezil dünyada virütik faaliyetlerimizi sürdürmeye devam edeceğiz. Çare yok.

Nesrin Tura

15 PAZARTESİ

Tam bahar üzeri, işte aşk!

Aşkta ve savaşta her şey mübah derler, acaba ikisini birbirine karıştırmamızın sebebi bu mu? Savaş erkeklerin işi, aşksa kadınların en çok kafa yorduğu konulardan biri. Yaşları yirmiyle kırk arasında değişen beş kadın aşktan söz ederken bir çok noktada anlaşılıyorlar.

Ebru: Ben aşkı Türkan Şoray'ın bakışlarıyla, Ediz Hun'un yüz hareketleriyle tanımladım. Ağaçlara sarılıp bakışan bir kadın ve erkek birbirine âşık demektir. Büyük acılar çekilmeden kavuşulmazdı. Bu aşk tanımından dergilerin öğretilerine geçtim biraz büyüyünce. "Nerenize ne giyip ne takarsanız, nasıl kokarsanız

Burçin, 22, öğrenci

hangisi tip erkekleri nasıl kendinize âşık edersiniz"ler başladı. Hem Türkan Şoray gibi bakıp onun kadar temiz duygular taşıyacaksın, hem de güzel ve seksi yerlerini "yeteri kadar" çekici hale getirip yine gerektiği kadar göstereceksin. O zamanlar aklımdan hafif hafif "Mecbur muyum bunların hepsini yapmaya?" sorusu geçmeye başlamıştı. Bu arada vücutsal gelişimimi de tamamlamış ve erkeklerle ufak ufak bakışmalara başlamıştım zaten. Kafamdaki aşk tanımlarıyla "Tamam işte âşığım" dediğimde on altı yaşındaydım. Sevgilim beni hemen sahiplenmeye ve denetlemeye başlamıştı. Halbuki benim aşk tanımına hiç de öyle sonsuzluk falan yerleşmemişti nedense. Bu yüzden kafamdaki bütün romantik durumları gerçekleştirmeye çalıştım, hepsini bitirdim ve ondan ayrıldım. Doğrusu için "aşk" kısmını pek sevmemiştim ama yine de daha sonra birçok kez âşık oldum tabii.

Burçin: Aşk deyince benim aklıma önce ilkökul aşklarım geliyor. Flört beklentisi falan yok, ulvî bir aşk bu. Sen onu seviyorsun, öyle şartlandığın için gidip ona söyleyemiyorsun tabii, ama ortak arkadaşlarınıza söylüyorsunuz, onlara onun da seni sevdiğini söylerse, birbirini seviyor oluyorsun, o kadar. *Hey Girl, Free* gibi gençlik dergileri sağolsun, bu kadar kolay birşey olmadığını çok geçmeden ortaokuldayken öğrendim. Ben zaten küçük bir kasabada yaşıyor olduğum için bu dergiler bizim İstanbul'a, modern dünyaya açılan kapılarımız gibiydi. Nasıl özgürlükçü olunur, ne giyilir, nasıl makyaj yapılır filan bize onlar öğretiyordu. Onlar ne yazarsa kuraldı, kanundu. Şimdi bakıyorum da, büyükler için çıkarılan dergilerden hiçbir farkları yok. Bir defa çekici bulunması ve âşık olunması gereken erkek tipi bile baştan belli, erkek dediğin yakışıklı olur, paralı olur, işinde başarılı olur

vs. ve sen, önce onu elde etmeye, sonra da onu elinde tutmaya çalışırsın. Bunun püf noktalarını da sağolsun bu dergiler sayesinde öğrenmiş olursun. Erkek yan gelip yatar, ama sen, önce onun dikkatini çekmek, onu cezbetmek, sonra kendine âşık etmek ve sonunda da bağlılığını sağlamak için cansiperane uğraş dur, o ne istiyorsa onu yap! Neymiş efendim, erkek bir âşık oldu mu, çocuk gibi olur, şefkât ister, bakım ister, kadın verici taraf olarak bunlara katlanır, karşılığında göreceği en büyük ödül de kıskanılmak olur, çünkü erkekler böyledir!

Ayşe: Sanki önceden hissetmişim ya da beni bekleyenleri biliyormuşum gibi, ben ta en baştan davranış biçimlerini. Ancak bilerek yapılmış bir şey değil bu. Kadın kimliğini en baştan reddedip, mümkün olduğunca insan olarak bakmışım her şeye. Zaten sık sık "erkek gibi kadın" derlerdi bana, bu yüzden olsa gerek. Kaçan kovalanır misali, siz onlarla uğraşmadığınız da, prim vermediğinizde, onlar sizinle uğraşır, siz ilgi çekici bir hale geliyorsunuz. Neresinden bakarsan bak, bence aşk bir çeşit savaş, hayatta her şey bir çeşit savaş zaten. Ve fazla prim vermediğinizde, bu savaşa bir artı puanla girmiş oluyorsunuz.

Eylül: Ben aşk konusunda şartlandırılmış olduğumu lise birde farkettim. O zamana kadar her sınıfta bir sevgilim oldu ve ben, o ne düşünüyor, ne hissediyor, başkaları ne düşünür falan diye hiç sormadım kendi kendime. Ben aşk konusunda, ilişkimiz konusunda ne hissediyorsam, onun da hissettiğinden emindim. Ama bir gün aileme şikâyet gitti, kızımız erkeklerle gezip tozuyor, ona sahip çıkın diye. Benim için yaşadıklarım o kadar güzel, o kadar hoş şeylerdi ki, beni bu yüzden suçlamalarını kaldırmadım ve intihara teşebbüs ettim. Bu sefer herkes ona olan aşkımdan, aile-

min bu ilişkiye karşı çıkmasından kendimi öldürmek istediğimi sandı, daha doğrusu, bundan emindi herkes; kimseyi "aşkın kendisi" uğruna öldürmek istediğime ikna edemedim. Dünyada hiç kimse beni anlayamıyordu. Sevgilim de onun uğruna ölmek istedim diye iyice böbürlenmeye, ukalalaşmaya başladı. Bu noktada anladım ki, sen ne yaparsan yap, karşındaki kendine bir pay çıkartmaya çalışıyor. Yani o zamana kadar aşk konusunda benim hissettiklerim bir duygu yoğunluğu, coşku, tutku falandı ve karşındaki için de aynen öyle samıyordum ama meğer öyle değilmiş. Ondan sonraki

ilişkilerimde bundan yola çıkarak hep bir mesafe koydum ama bu sefer de "Kendini ona adadı, başka kimseyle onunla olduğu kadar yakınlaşmıyor," dediler.

Burçin: Bir keresinde bir karikatürde, köpek gibi tasma geçirilmiş bir kadın ve onu elinde tutan bir erkek vardı, yanındaki yazının başlığı da, "Kadını köpek-leştirmenin 100 yolu idi."

Eylül: Kendine güvenmek gerek. Sadece kendiniz olduğunuzda, davranışlarınızın onu memnun etmek için değil, içinizden öyle geldiği için, yani

Ayşe, 47

kendinizi memnun etmek için olduğuna inandığımız da, karşınızdakini de buna inandırdığımızda, her şey çok farklı oluyor. Bence bütün aşklarda ilk altı ay tutku dönemi, yoğun yaşanılan bir dönem ve bu dönemde dikkatli ve mesafeli olmak gerek, kendini, beklentilerini, amaçlarını önde tutup, bir mesafe koymak gerek. İplerin elinde duracak, kaptırmayacaksın, hatta onu eğitmeye, senin uğruna emek sarf ettirmeye çalışacaksın. Dürüstlüğü, insancılığın suistimal ediliyor sonra, sömürülmeye başlıyorsun. Halbuki sen birşeyi kabul etmedikçe, ne olursa olsun, o sana dayatılamaz. Bir kişilik çatışması meydana geldiğini çevremdeki kadınlarda sık sık görüyorum. Çok dikkatli ve özenli olmak gerek. Benim son sevgilim bana çok değer veriyordu, birbirimize âşıktık ama sürekli olarak beni savunma konumuna itiyordu, güvenimi sarsmaya çalışıyordu sanki. Şuran çok büyük, şuran çok küçük, yaşına göre davranışların şöyle yerli, şöyle yersiz, sanki aslında ben beğenilecek birisi değilmişim de lutfedip o beni beğenmiş gibi. Çok rahatsız oldum ve bu yüzden ayrıldım ondan. Ama bunları ona söylediğimde çok şaşırıldı.

Hülya, 25, çalışıyor

Ayşe: Aşık olur olmaz karşımızdakinden önce kendimizi sorguluyoruz, hem de acımasızca ve nedense hep negatif yönler görüyoruz. Bir arkadaşım geçen gün sevgilisinin uyurken çok güzel görüldüğünü söyledi. Kendisi çok çirkin uyurmuş. Uyurken nasıl görüldüğünü nerden biliyorsun bir defa? Aslında erkekler sende taviz vermez bir tutum görülürse ya kabul ediyor ya da bırakıp gidiyorlar. Bazıları da eğitilmeye açık. Bir erkeği önce eğitip sonra ona âşık olmak gerekiyor galiba. "Happy Kılıbık" diye bir tabir var. Benim bir sevgilim öyleydi. Ben ondan daha fazla okumuştum, daha bilgiliydim ve birçok konuda fikrimi soruyor, bazı konularda bana danışmadan hiç bir karar almıyordu. Genelde böyle durumlarda erkekler bunu telafi etmek için kadını başka yönden ezmeye kalkar ama "Happy Kılıbık"lar tanım gereği öyle değil. Bir baktım, bu sefer ben gittikçe ukalalaşıyor ve onu eziyorum. Hak etsen de etmesen de o role bürünüyorsun. Ne hakkım var buna? Hani eşitlikçiydik? Sanki erkekler yönlendirilmekten hoşlanıyormuş gibi geliyor bana. Ne de olsa onlardan düşünceleri çok fazla beklenmemiş, egemen olan zaten onlar. Düşünecek en önemli şeyleri kariyer, ama kadınlar eziliyor ve ilişkiler üzerine daha fazla kafa yoruyorlar. Erkekler de bunun farkında ve kadınların onları yönlendirmesine sadece izin veriyor değil, hatta ihtiyaç bile duyuyorlar.

Burçin: Ben üniversiteye başla lığımda, tamam dedim, artık hiyerarşik ilişkiler dönemi bitti. Bu özgür ortamda herhalde erkekler de eşitlikçidir. Aşık olduğum erkek sanatçıydı ve hiç de önceliklerden daha eşitlikçi falan değildi. Kavgalarımızda bile kârlı olan o oluyordu,

Eylül, 20 üniversite öğrencisi

çünkü onun üretim sürecine katkıda bulunuyordu kavgalar, malzeme oluyordu. Ben de sanat yapabilirim ama kimse sırf bana âşık olduğu için kahve getirip hizmet etmiyor, getirse de ben onun kafasına fırlatmıyorum, bu hakkı kendimde görmüyorum ama o görüyordu, üstüne üstlük bir de kârlı çıkıyordu.

Hülya: Benim yaşadıklarım da bana aşktan beklentilerimin ve aşkın kendisinin ne kadar farklı şeyler olduğunu gösterdi. Hayatımın erkeği olduğunu sandığım adamdan ayrıldığımdan beri aşka olan inancımı kaybettim ve bu beni çok rahatsız ediyor. Bana yazdığı şiirler gitgide azaldı, daha az coşkulu olmaya başladılar, sürpriz hediye, onu sevdiğin için onun sevdiğini yapma dönemi falan da bitti, eleştiriler yapıcı değil, yıkıcı olmaya başladı. Sonra bir de baktım ki beni bu adama bağlayan tek şey alışkanlık. Halbuki ben ne güzel aşkı bulmuştum ve hayatımın sonuna kadar onunla mutlu kalacaktım, öyle sanıyordum. Şimdi ne zaman birinden hoşlanırsam, yakınlaşırsam, beynim ve kalbim kırmızı alarmna geçip, onu uzaklaştırmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Aşk bir yanılsamadır zaten, üf şimdi tekrar âşık olup yine kendini ezdirmeye çalışacaksın, ne gerek var, otur oturduğun yerde, âşık olmadan da sana keyif veren bir sürü uğraşım var falan diye düşünmeye başlıyorum. Hükmetmemek, hükmedilmemek, hiyerarşi yaratılmasına izin vermemek, kim uğraşacak bütün bunlarla? Zaten en baba aşkın bile iki seneden fazla dayanmayacağına, yıpranıp eskieyeceğine, bu arada beni de bol bol yıpratacağına, alışkanlık haline geleceğine inanıyorum ve muhtemel o adayla hiç görüşmemeyi tercih ediyorum. Öte yandan, ilişkilerimin sadece sonunu anlamlandırdığımda hiç bir başlangıç yaşayamayacağımın da farkındayım. Bahar geliyor, hormonal bir gerçeklik, bir ihtiyaç da var ortada ama çok yılmışım. Ne dürtüyor durup dururken seni, ne gerek var âşık olmaya diyorum ama dürtten bir şeyler de var işte.

Ayşe: Aşkın hormonal yanının da en az şartlandırma kadar önemli olduğuna inanıyorum ben. Bu hormon meselesi yüzünden aşk ve cinselliğin de ayrılmayacağını düşünüyorsun.

Burçin: Evet ama burada da kadın ve erkek şartlandırılıyor. Örneğin bizim kasabada âşık çiftlerden erkek olan cinselliğini başka kadınlarla yaşardı. Pırıl pırıl bir aşkı cinsellikle kirliletmek için. Gerçek aşkta cinselliğe yer yok. Sen masumsun ve öyle kalmalısın, sana öyle bakıyorlar. Aslında erkekler de aşk konusunda şartlandırılmış ve bu yüzden onların işi de zor. "Erkek gibi erkek" olmak zorundalar. Arkadaşları ne der sonra? Bu tür şeyler bazen bilinç altına itiliyor ama yine de var.

Hülya: Benim eski sevgilime de annesi "erkek gibi erkekliği" öğretirken "Sen büyüyünce âşık olacaksın ama o kızı çiçek gibi koparmadan koklayacaksın" dermiş de sevgilim o zamanlar küçücük bir çocuk olarak hiç bir şey anlayamazmış. Çiçek koparıp verebilir miyim bari diye sormuş o da. Ne de-

mek istediğini sonradan anladık ama annelerin her dediğine harfi harfine uymak olmuyor işte, bilirsiniz!

Ayşe: Tabii, erkeklerin durumu da zor, onlar da kendilerinden bekleneni vermek zorundalar. Bazen düşünüyorum da, eskiden ne kadar kolaymış, beklemişsin talibin çıkana kadar, sonra da helalim buymuş diye bir adamla beraber olup ona âşık olduğunu sanırmışsın. Şimdi güya cinsel özgürlük var ama ezme ezilme süreci halen devam ediyor, üstelik daha da karmaşıklaşarak. Erkekler her sevişmeden sonra kendilerini birisini "becermiş" gibi hissediyorlar, öyle şartlandırıldıkları için. Aşık olduğun birini becermek aşkın kutsallığına, yüceliğine fiilen aykırı olduğu için de bundan kaçıyorlar, bu kadar basit! Bir zamanlar benim de cinselliği istemeyen bir ilişkim oldu. Erkekler cinsellik ve aşkı gerçekten çok keskin ayırt ediyorlarmış gibi geliyor bana. Dante de ilahi komediye âşık olduğu kadın öldüğü için yazmış. Bu aşkın platonik olması ilham kaynağı olmuş.

Ebru: Bu "erkek gibi erkek" tanımını ister istemez biz kadınlar da içselleştiriyoruz. Dergilerden erkek tavlama sanatının çeşitli yollarını öğrenirken kafamda bir erkek tanımı oluşmuştu benim: Sesi gür, dediğini yaptıran, etrafında saygı uyandıran, dürüst, sert ama sert olmasına rağmen çok nazik, kadın ruhundan anlayan (her nasıl olacaksa), uzun boylu falan işte, siz de bilirsiniz. Sevgililerimden biri beni çok şaşırtmıştı: benden çok daha duygusal, film seyredip ağlayan, bana habire iltifatlar edip, sık sık ilan-ı aşk eden bir adam. Allah allah, şaşırmaktan da öte, yılmış, yapış yapış bulmuştum onu...Hiç de erkek değildi benim için. Şimdi düşündüğümde gülüyorum. Dayatılan erkek tanımına nasıl da sorgusuz sualsiz boyun eğivermişim. Kendi duygularımı tanımlamayı ve tartmayı çok sonraları öğrendim. Şu anda da âşığı, görünce içimi titreten bir adam var, onun görüşlerine saygı duyuyorum. Ama tabii ki bu adam da toplumun erkek tanımlarına uymayan biri çünkü ben özgürleşmeye çalışan bir kadımdım ve o beni destekliyor. Bence aşk zapt-ı rapt altına alınmaz. Alınrsa aşk olmaz.

Hülya: Bence öyle değil işte. Sen şanslısın, öyle bir adama denk gelmişsin, biraz da eğitmişsindir herhalde. Ama aşkı zapt-ı rapt altına almazsan bu sefer o seni zapt-ı rapt altına alıyor, feleğini şaşırtıyorsun sonra. İlişki bağımlılığı diye bir şey var psikolojide ve bu yüzden terapi gören kadınlar var. Hepsisi de kendi kişiliklerinden aşk ve sevilme uğruna fazla taviz verdikleri için. Aşk aslında onaylanma, kabul edilme, beğenilme gibi bazı temel psikolojik ihtiyaçları karşılıyor ama her şey gibi galiba onun da fazlası zararlı çünkü bu sefer beğenilmek ve onaylanmak uğruna temel özelliklerinden vazgeçebiliyorsun ve yıpranıyorsun.

Ebru, 40, iki çocuklu

Kediler bağımsızlığın garantisini olabilir mi?

Sevgili Yeşim, *Pazartesi*'nin Mart sayısında "Kedi Kadınlar" başlıklı yazımı keyifle okudum. Sana son on beş yıldır, hep bir, iki veya üç kedisi olan, kedi ilişkisinde hayli deneyimli bir kadın olarak işin farklı bir yönünü aktarmak istiyorum. Yazın pek hoş, hoş da "politik olarak doğru değil", ayrımcı bir bakış açısı hemen gözleniyor. Yazıda hep sağlıklı, enerjik, genç kadınlar ve onlara uygun düşen kedileri tanımlanmış, sanki Hollywood filmlerindeyiz. Hani yaşlıların ve hastaların hakları? Onlar dışlanmış. Yazıdaki kediler birer ideal. Gidenler yavaş yavaş sahibelerini yalnızlığa hazırlayarak gidiyor. Sahibeleri de serbest iradeye saygılı ve kedilerinin kendilerini terkine izin veriyor. Durumu ele güne karşı ortak bir kararımı gibi sunuyorlar.

Ben olayın bir başka yönünü, halen başımdan geçmekte olan bir kedi ilişkisi ile somutlayarak aktarmak isterim. Benim on bir yaşındaki yaşlı kedi İbiş yemeği ve gezmeyi seven, bağımsız, hatta arkadaşım Deniz'in deyişi ile bilge bir kişilik. On bir yıllık olmasına rağmen son aylara dek ideal bir ilişkimiz vardı. Ben kah iş gerekçesi ile kah bunalımdan evden uzaklaşmak istediğimde benim "iş gezilerime" karşı çok anlayışlı ve kalender davranırdı kendileri. Döndüğümde mevsim kızgınlık dönemine denk düşmezse, sevincini belli ederek benim sevindirirdi. Yokluğumda ekmeğini Cihangir'de yıllardır özenle kurduğu diğer (çoğul) sosyal ilişkileri ile çıkarırdı. Aynı şekilde, o eve üç beş gün uğramadığımda ben de üzülürdüm ama eşit bir ilişkimiz olduğunu düşünerek dır yapmazdım. Erkek egemen düşüncelerle yetiştirilmiş, feminist bir kadın olarak ilişkimizin eşitlikçi, bağımsız ve salt olumlu duygulara dayandığını gururla düşünürdüm. Sevgili Yeşim, senin yazındaki kadınlar gibi, ben de kendimi bağımsız, enerjik, genç ve hep genç kalacak bir kadın olarak tanımlardım.

Gel gör ki, bir gün ansızın yanılga sona erdi. Benim imajım küt diye değişti. Üç beş ay önce o iştahlı, neşeli ve hayli kilolu İbiş zayıfladı, iğne ipliğe döndü. Neşesi kaçtı. Aslen doktor olan ben, bu durumu üzgün ve vakur bir biçimde karşıladım, onun çaresiz bir hastalığa duçar olduğuna ve yakında öleceğine karar verdim. Bu süre ne denli kısa olursa durum ikimiz için de o denli kolay olacaktı. Ne yapalım, o artık yolcu idi. Dile kolay on bir yıllık bir ilişki ama evde bu günler için edinilmiş iki genç kedi yedekte beni teselli ede-

cekler. Kısacası, duygusal yönden güvencedeyim. (Benzetmek gibi olmasın hani erkekler ikinci eşlerini genç alırlar ya. Aynı mantık. Tek fark kediler bize bakamaz. Kadınlar da bakmakla yükümlüdür ve bakılma beklentisi olursa onların benlik duyguları düşer, ille de bakarak güçlü olacağız.)

Fakat evdeki pazar çarşıya uymadı. İtiraf etmeliyim ki, durum benim beklediğim, hatta planladığım (bilinçaltı filan değil açıkçası umduğum) gibi gelişmedi. Doktor olmama karşın hastalığım adımı ancak üç ayda koydum. Tanınması hiç zor olmayan ama ömür boyu itina gerektiren bir hastalık; şeker-diyabet. Ben İbiş'e diyet ve düzenli bir yaşam gerektiğini nasıl anlatacaktım?

Bu arada ötenazinin erdemleri de aklımdan geçmedi değil. Lakin, bu tür bir kararın suçluluğunu kaldırmayacağıma karar verdim. Daha dolaylı bir yoldan paçayı kurtarmayı, onu bol bol yedirip "mutlu bir biçimde" hayatımı kısaltma hainliğini de düşündüm. Ama gerçek gerçektir. İnkârı mümkün değil. Olanları kabul etmem gerekti. Hayatımız değişmişti.

İbiş'in beslenme bilinci, diyet kalori kontrol bilgisi yoktu. O artık Insulin iğnelere bağımlı bir kedi olmuştu. Ben de onun Insulin yapmaya, diyetini düzenlemeğe bağımlı olmuşum.

Aman allahım, yalnız ve bağımsız bir kadın bir anda sabah sekiz akşam sekiz, iğne saatlerinde evde olmak zorunda idi. Ben sık sık seyahate çıkan, kedisinin gereksinimlerini düzenleyebilen enerjik ben bitmişti. Kırk yıllık bir evlilikte ansızın yaşlı ve bunamış kayınpederimle yaşıyordum sanki. Yeşim'in yazısındaki genç ve enerjik kadınlar sınıfından çıkarılmışım, açıkçası atılmışım. Zaten menopozun eli kulağında, son yıllarda çöküntüye de daha kolay girer olmuşum. İbiş birden bire beni kendimle yüzleştirmişti.

Bir ay sonra: Bilmem okurken dertlendiniz mi? Neyse, üzülmeğin. İlişkiler yeniden yapılandırıldı. Kedi dostu Gülsüm başka bir ilaç getirdi. İğneler günde bire indi. İbiş ve ben duruma intibak ettik, keyfimiz hiç fena değil. Yeni Cihangirli Bumin iğnelerde destek olacak. Emektar Fatma devrede. Fatma da bir kadın. Benim seyahate gitmemi engellemek ona çok ağır gelir. O, bu suçluluğu kaldırmaz. Bayramda seyahate çıkmama izin verdi. Zaten İbiş'i çok sever. Bana yol göründü, hele bir gideyim size ne yol hikayeleri yazacağım.

Şahika Yüksel

Kırkında azanı...

Daha kırkıma varmama üç kocaman yıl olmasına karşın, benim sevgili arkadaşlarım -galiba beni yürüklendirmek için- hep bu sözü söylüyorlar.

Yıllardır çeşitli kimselerce -isimleri lazım değil- denetlenmiş benliğim, otuzlu yaşlarıma sonlarına doğru, özgürlüğüne kavuşup yemyeşil çimenlerde oraya buraya koşan kısraklar gibi adeta... Tabii ki bu duygum ne gökten zembille indi, ne de ilahi bir mucizeyle oluştu. Her zaman bu duyguyu taşıyordum ama ortaya çıkartmam ve görebilmem oldukça uzun zaman aldı. Yüreğimde ve beynimde uyuttuğum şeytanım beni bu yaşlarda sürekli dürtmeye başladı. Mini etekler, alı güllü fistanlar, zibidi pantolonlar giymem de hep bu yaşa rastladı. Ama onaylanmaya, denetlenmeye ve kısıtlanmalara alışmış olan ben, bütün bunları yok edebilmeyi demeyeyim de en aza indirebilmek için çok uğraşlar verdim, çok acılar çektim, hâlâ da yaşamaya devam ediyorum.

Gördüm ki sadece kendim için yapmak istediğim ne çok şey var. Ama yaygın görüşe rağmen asla bir gecikmişlik duygusu yaşamıyorum. Birikmiş isteklerim var ve kendimi oldukça iştahlı hissediyorum.

Yaşamım boyunca benimle birazcık bağlantılı herkesin istediğini yapmaya çalışıp, kendimi hiç mi hiç önemsememişim. Onların mutluluğunun kendi mutluluğum olduğuna inanmışım, inandırılmışım.

İşe hiç gereği ve zamanı değilken pembe bir bisiklet almakla başladım. Binmeyi bilmiyordum ama hiç önemli değildi. Uzunca bir süre hayranlıkla izledim. Yakınlarıma ve beni düşünen arkadaşlarıma "Düşüp bir yerini kırarsan bu yaştan sonra zor iyileşir," sözlerine fazla takılmadan kendime sadece çocuklardan oluşan bir bisiklet grubu kurdum. Bir süre sonra hep hayal ettiğim gibi, rüzgârda saçlarımı savurarak sürüyordum bisikletimi.

Sanki benim için bir dönüm noktasıydı pembe bisiklet. Bu başarımla beni kamçıladi. Gerisi çorap söküğü gibi gelmeye başlamıştı. Daha önce bir biçimde başlayıp kendi isteklerimden daha önemli işler yüzünden tamamlamadığım, ertelediğim isteklerimi teker teker gerçekleştirmeye başladım. Son olarak kendimi saz kurslarında buluverdim. Daha önce yaptıklarıma alışan arkadaşlarım ve çevremdekiler yeniden konuşmaya başladılar. Bu yaştan sonra sanatçı mı olacaktım? Kırkıktan sonra saz çalmak da neyin nesiydi? Bense tüm bu teranelere gülüp geçerken yeni projelerimi anlatıyordum.

Etrafım sürekli yaşıyorsun diyen ya da ima eden kişilerle çevrili durumda. Yaşımı ve yaşlanmaya başladığımı anımsatmaya o kadar hevesliler ki, kazara bir tarafımın ağrıdığını söylemeye korkuyorum.

Ah şu yaş takımtımız beni öldürüyor. Neden kendi kendimizi sınırlıyoruz. Yaşımıza uygun görülen giysileri hatta renkleri seçip, davranışlarımızı da uygun görülen şekle sokmaya çalışıyoruz. Yüz metreyi bilmem kaç saniyenin altında koşmak gibi bir iddiam yok ama neden istediğim ve yapabileceğim her şeyi denemeyeyim. Bütün bunları yaparken hayatımın hiç de kolay olmadığını söylemeliyim. İşim çok yoğun ve yorucu. Hafta sonları da dahil sürekli çalışmak zorundayım. Ama bütün bunlara rağmen bu yoğunluk beni yormuyor. Tersine arkadaşlarıma çoğunun dudak büktükleri isteklerimi yerine getirirken daha da besleniyor ve canlanıyorum. Eee, hiç de gecikmiş sayılmayız, ne dersiniz?

Nurhayat, Ankara

Annemsiz çay saati düşünülemez

Kavgalar, gözyaşları, pazar günü yakılan banyo sobası, yıkanmış çamaşır kokusu, ödevlerimi yetiştiremememin kalbimi boğan sıkıntısı değil, arada bir yaşadığımız çay saatleriydi annemin evini ev yapan.

Kardeşim geldi İstanbul'dan. Ne zamandır görmemiştım. Nasıl sevindim. Gece uykudan ağırlaşan göz kapaklarımıza inat uzattığımız bir sohbetin orta yerinde, "Abla," dedi. "Annemin çay saatlerini hatırlıyor musun?"

Aklıma nedense reçelli ekmek ve süt geldi. İkisinden de nefret ederdim. Ama annemin çay saatlerinden asla. Bu saatlerden hiçbirinde reçelli ekmek ve süt ilişkisiyle karşılaşmamıştım çok şükür.

Eğer annemin keyfi yerindeyse, dışarda yağmur varsa (Eskişehir'in yağmuru da, soğuk kadar ünlüdür) ve biz ödevlerimizi yapmışsak... Annemin bütün işleri bitmişse... İki yaş küçük kardeşim Ayşegül'le kavga etmemişsek, yani yüzümde tırmık izleri, ellerimde onun saçları yoksa... en ufağımız Gülten uyuyorsa ya da en azından ağlamıyorsa... mutfaktan gelen dayanılmaz vanilyalı şekerli kokuyu duyardık.

Mutfak kapısından başımızı uzatıp sorardık anneme "Nazan'ı da çağıralım mı?"

Annem hiç "Hayır," demedi bu soruya ama nedense "Evet"i duyunca sevinir, iki ev öteye koşuştururduk.

Yağmurun ve çaydanlık sesinin verdiği huzuru sanırım bizi her zamanki gürültümüzden vazgeçiren. Toprağın ıslanmış zamanki neşesi; yani kokusu kekkin, çayın ve en önemlisi annemin evinin kokusu. Bir de elimizdeki sıcaklık. O zamanlar ben bu yüzden samyordum, ama değildi. Değişti. Masa başından ya da daha keyiflisi, yer sofrasından. Onun başında hep birlikte oturduğumuzdan, sessizlikten. Bütün bunların hepsinden, bir de kendimizden. Huzur demekti bu benim için, ev bu demekti. Kavgalar, gözyaşları, pazar günü yakılan banyo sobası, yıkanmış çamaşır kokusu, pazartesiye ödevlerimi yetiştiremememin kalbimi boğan sıkıntısı değil, arada bir yaşadığımız çay saatleriydi annemin evini ev yapan.

Bazen babam da katılırdı çay saatlerine. Bir gün önce eve gelmeyeşine bedel aldığı izni kullanmış olurdu. Babamın "uçuşa kalması" bu yüzden geçirecek bir çay saati müjdesiydi bize.

Sonra biz büyüdük, kentler iyice küçüldü. Yaşadığımız evler, gezdiğimiz sokaklar küçüldü. Evlere sığamadık, taşra kentlerinin sokaklarına da. Evden uzakta olduğumuz zamanlarda yeni güzellikler bulduk. Annemin işleri azaldı böylece, çay saatleri için vakti çoğaldı. Ama bizim için eski tadı yoktu çay saatlerinin. Çocuk değildik, dışarda kocaman bir dünya bizi bekliyordu. Keşfedilmemiş, el değmemiş. Kekin yerini dışarda yediğimiz hamburger alana kaddardı annemin çay saatlerinin ömrü.

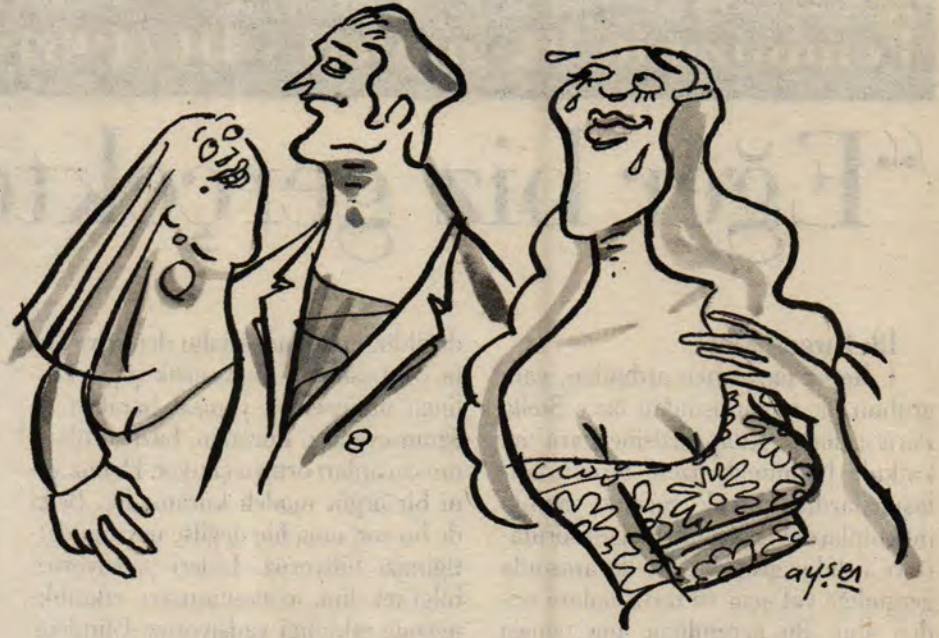
Şimdi aradan çok zaman geçti. Ben çok yakında otuz yaşına giriyorum. Yılda en fazla birkaç kez birleşiyoruz çay saatlerinde. Bu kez herkes herkesi anlıyor artık. Ailenin bir araya gelmesi her zaman ele geçen bir olanak değil, bir şans ve bu şansı iyi değerlendirmek gerek.

Bir sürü yıl aşmışız, yollarımız ayrılmış. Her kardeş kendini başka türlü tanımlıyor artık.

Babamla giriştiğimiz vatan hainliğimi konu alan tartışmalar bitmiş. Beni görünce asi kızı değil, onu ne kadar özlediği geliyor aklıma. Ben annemin margarinin de haklı olabileceğini anladım. Ama aramızda bir kuşak bulunan en küçük kardeşimin, Gülten'in de haklı olduğunu biliyorum, o kadar da büyümedim.

Anlayacağımız çay saatlerinin öyküsü hepimizin bildiği şekilde bitti. çoğunuzun yaşadığı bir büyüme öyküsüydü anlattığım.

Arzu Yazıcı

Bu sayfaya yazan, tanıklıklarını, deneyimlerini, ilişkilerini bizimle paylaşan okurlarımıza teşekkür ederiz.

Evli erkeğe âşık olunca

Birdenbire oldu herşey. Şairin söylediği gibi. Adını koymaya cesaret edemediğim bir duygu, devinimi yaşıyordum. Aşıktım. Uzun, çok uzun yıllar olmuştu bu duyguyu yaşamayalı. Yabancılaştım aşka. Özlemiştim aşkı. Biraz klasik olacak ama tam bir vurgundu yaşadığım. Aşık olduğum erkek evliydi. Hem de birkaç aylık evli. Tüm şanssızlığım onunla birkaç ay öncesinde tanışmamam ya da henüz çiçeği burnunda evli bir erkek olmasıydı galiba.

Bir arkadaşım bana evli bir erkekle birlikte olmaya başladığımı söylediğinde nasıl da şiddetli karşı çıkmıştı ona. Tek çıkış noktam da aldatılan kadın durumunda olan karısıydı üstelik. Ve aynı halı ben yiyordum. Aklıma yitirmek böyle birşey olsa gerekti herhalde. O kadını da düşündüm kendi ilişkimde. Düşündüm ve kaçtım. "Tek başına yeterli değil" dedim. Tanrım o ne muhteşem ve aynı zamanda acılı bir sevdandı. İç dünyam darmadağın olmuş, ben ben olmaktan çıkmıştım. Tüm ilkelerim ayaklar altındaydı. Ve üstelik öylesine erkek egemen kodlamalarla yüklü bir adam. Bir tek şu avantajım vardı. Kendilerine devrimci ya da entelektüel diyen -ki her iki erkek tipi de hayatıma girmişti- erkeklerden daha dürüst davranmasıydı. Tam da bu noktada kadın kimliğimin özgürlüğü konusunda kendimi daha dolaysız daha net ifade ediyordum. O da daha açık, daha oyunsuz bir biçimde beni algıyordu.

Biliyordum. Çevremde şahit olduğum birkaç arkadaşımın evli erkeklerle olan ilişkileri türlü rezilliklerle bitmişti. Korkunç bir biçimde aşağılanmışlardı. Evli erkeklerle beraber olan kadının toplumsal baskı ve aşağılanmaları ve onlarla cengaverce savaşmayı göze alarak girdikleri ilişkilerin sonucu buydu. Herşeyi teorik ve pratik olarak algılıyor ama bu algılamayı kendi özeline geçiremiyordum.

İlişkimizde herşeyimiz sınırlıydı. Zamanımız, sohbetlerimiz, paylaşımlarımız, sevişmelerimiz... Dayanamıyordum. O da dayanamıyordu. Bir tercih yapmak zorunda hissetti kendini. Ve onu tercih etti. Tek avuntum ilişkinin saygılı bir biçimde bitmesiydi. Avuntulara ihtiyacım vardı çünkü...

Rumuz Küçükhanım

Olmadı baştan... Aaa... La...

Bir yağ reklamı var. Durup dururken sinirlerimi bozuyor. Aralarında epeyce yaş farkı olan iki kardeş; büyüğü kız, küçüğü erkek... Oğlan çocuk ablasıyla mutfakta, abla kurabiye yapacak, oğlan yağı vermiyor. Kızcağzı çekiştirirken ikna etmeye çalışıyor. Ama oğlan tam babasının oğlu. Ablasının arkadaşının geleceğini duyunca yağı veriyor. Abla kurabiyeleri yapıyor. Arkadaşı da geliyor. Oğlan yine yanlarında. Bu kez kızlara şarkı söylüyor, kurabiye tabağını gaspederek şarkıyı tekrar ettiriyor. Ah oğlan çocuk ah sen benim oğlum olacaktın... Hoş zaten ablan da benim kızım olsa, sen zor öyle "erkek" numaraları çekerdin. Ha unutmadan, bu reklamı annemle seyredince daha bir sinirlerim bozuluyor. "Baylıyorum şu oğlana," demiyor mu, elim ağşam titiyor...

Humayun, Ankara

“Eğer biz gerçekten feministsek...”

İlk Kırgınlıklar

I. Rapor'un hemen ardından, yani grubun ilk toplantısından önce Stella Paris'e döner. Kitap dizisine Paris'ten katkıda bulunmak üzere Şirin'le anlaşmışlardır. Ancak Şirin'e yazdığı mektuplardaki çalışmayla ilgili soruları ve üslubu grup ile Stella arasında gerginliğe yol açar ve tartışmalara neden olur. Bu gerginliğin ana teması çalışma tarzı, liderlik, hiyerarşi gibi konular çevresinde toplanır.⁽¹⁾ Grubun ilk toplantılarından birinin “öze ilişkin” gündem maddesi “çeviri grubu nasıl, hangi yöntemle, hangi ilkelere göre çalışmalı”dır.⁽²⁾ Stella'nın Şirin'e yazdığı ilk mektubun⁽³⁾ çalışmayla ilgili bölümlerini Şirin'in toplantıda okumasıyla başlayan tartışma sonuçta, bu alanda derinlemesine bir tahlille yol açmasa da, Türkiye'deki feminist hareketin daha sonraları benimseyeceği anarşizan özellikler içeren kendine özgü kollektif yapı biçimlerinin ilk temel taşlarının atılmasına yol açar. Şirin'in 2 Şubat 1982 tarihli, çeviri grubunun toplantısından hemen sonra Stella'ya yazdığı cevap bir bakıma çalışmaların ve bu tartışmaların özeti gibidir.⁽⁴⁾ Burada, Stella'nın Şirin'i ve dolayısıyla grubu “Neden oyalanıyor-sun? Neden acele etmiyorsunuz?” gibi sorularla sorguladığı ilk mektubuna Şirin'in ılımlı yaklaşımı izlenir.⁽⁵⁾ Stella'ya çalışmalarla ilgili belirgi verdikten sonra konuya gelir: Çeviri grubunun gündeminde aynı gün “...nasıl, hangi yöntemle, hangi ilkelere göre çalışmalı” maddesi vardır. Tam da bu nedenle Stella'nın mektubu okunur ve tartışılır. Şirin ve Şule, Stella'nın mektuptaki tutumuna ilişkin daha çok “motivasyon farklılığına” vurgu yaparlarken Yaprak hiyerarşi ve alt-üst ilişkisi gibi konuları gündeme getirir. Şirin Stella'ya cevaben yazdığı mektubunda bu toplantıyı anlatır. Tartışmalarda “...herkesin kişiliğine ve kişisel sesine olan sonsuz saygıya rağmen, bana ve bizlere yönelen eleştirileri, grubun şimdilik biraz ağır” bulunduğunu ve Şule'nin “bu tonda ve bu kadar çok şeyi bizden bekleyen bir uyarı, uyarıcı değil, sindirici, caydırıcı olabilir” yorumunu aktarır. Ve bu konuda inandığı prensipleri ve grubun eğilimini sıralar:

“...eğer biz gerçekten feministsek, yani zorunlu olarak demokrat olmalıysak, bu nedenle liderlik-hiyerarşi kalıplarını, uzmanlaşma-işbölümü-hiyerarşi kalıplarını yıkmayı, piyasa-etkinlik adına, herkesin her konuda ne düşündüğünü ifade etmesi kuralından ödün vermemeyi içtenlikle benimsiyorsak... ki benimsiyoruz. Feminizm, içinde yaşadığımız toplumların bütün anti-demokratik ilişkilerinin çözümü

değildir, ama bunca yılın deney ve kafa yormasından sonra artık çok iyi bilinen örgütsel ve yapısal hataları da özümseyemez. Buradan, bazı sorularının cevapları ortaya çıkıyor. Henüz yeni bir örgüt modeli kuramadık. Belki de bu zor, ama hiç değilse neyi reddettiğimizi biliyoruz. Lideri yadsıyoruz, bilgi tekeli, uzmanlaşmayı, etkinlik uğruna etkinliği yadsıyoruz. Gündem, her toplantı öncesinde, ortak olarak belirleniyor; gündem belirleme adına konu sınırlandırmayı reddediyoruz. Oturumlar başkansıız yürüyor. Başkana şimdiye dek gerek duymadık. Grubun bu büyüklüğünde, gereksiz formalite ve “bürokrasi” üretmeyi reddediyoruz.”⁽⁶⁾

Demek ki çeviri grubunda “çok iyi bilinen örgütsel hataları”⁽⁷⁾ tekrarlamama eğilimi ağır basıyordu. Nasıl örgütlenileceği konusunda açık bir modele sahip olmamakla birlikte “ne yapmayacağımızı” iyi biliyorduk. Olumsuzlama yöntemiyle bulunan bir yapı modeli: Liderlik yok, işbölümü yok, uzmanlaşma yok, bilgi tekeli yok, yönetici yok, herkes her işten sorumlu...

Aynı günlerde, 5 Şubat 1982'de Yaprak Stella'ya, daha sonraları epey tartışılacak olan, ve Stella'nın “grupta okunması için geri gönderdiği” mektubu yazar. Yaprak mektubunda Şirin'inkine benzer düşünceleri anlatır:

“Şirin'e yazdığım iki mektubu birlikte okuduk. Ben hemen ilk mektubun girişine karşı çıktım. Bir ast-üst ilişkisi havası vardı. “Neden yapmadın, Neden oyalanıyorsun?” vs.

...Grubun önem verdiği ilkeler şunlar: Feminizmin ideolojik temelini oluşturmak (tabii bunu biz yaratmayacağız ancak Türkiye'ye özgü feminizmin yaratılmasına katkımız olabilir). Bunun için çeviriye önem veriyoruz. Hemen *Women's Estate*'i bölüşüp başladık. Ama bu yeterli değil. Hepimizin bu alanda çok çalışması gerekiyor. Ama önce bu düşünce bir yaygınlaşsın, ben çoğalacağımız kamsındayım. Zaten şimdiden gruba girmek isteyenler var.

Ben feminist hareketin önderliği reddedeceği kamsındayım. Öz-disipline dayanan bir çalışmanın, kollektifin çok şey başaracağı kamsındayım.

...Hiyerarşiye, bürokrasiye ve yöneticiliğe hayır diyoruz. Ancak bu konuda hiç tecrübemiz yok.

...Biz burada 5-6 kadın bir kollektif oluşturduk ve iddialiyiz. Bize çeviri grubu gibi bakmazsan iyi olur. Çünkü bu, bu-

Yapı, yapısızlık, lidersizlik ve üslup sorunları ile nasıl örgütleneceğimiz, ne tarzda çalışacağımız soruları 80 sonrası feminist harekette başından beri süregiden bir tartışma. Bu yazıda bu tartışmaların başladığı ilk dönemi anlatmaya çalışacağım.

rada herkes tarafından reddedildi.

...birlikte yola çıkıyoruz ve Türkiye'de ilk kez gerçek anlamda bir feminist hareket oluşturmak amacımız.

...Çeviriyle başladığımız ilk ortak çalışma nasıl olduğumuzu, nelere ihtiyacımız olduğunu gösterecek ve birbirimizi daha iyi tanıyacağız sanırım. Şimdilik bu kadar. Yine yazarım. Sevgiler, Yaprak”⁽⁸⁾

Yaprağın mektubu ve Şirin'in ikinci mektubu, Stella'nın kırgınlık hisset-

mesine ve savunulan düşünceleri kendine bir “saldırı” olarak değerlendirmesine neden olacaktır. Bugünden bu mektuplara baktığımda, Stella'nın bu tartışmanın merkezinde lidersizlik ve hiyerarşi kalıplarının kırılması özleminin, düşünün yattığı tartışmalardan ve gruptan uzakta olduğu için ve “gruba farklı baktığı” için göremediğini düşünüyorum. Çeviri grubu olarak bıraktığı grup büyük bir aşama yapmış önüne feminist bir hareket oluşturma hedefini koymuştur. Stella'nın gündemi ise tamamen farklıdır. O, bıraktığı yerden, dizinin Mustafa Kemal Ağaoğlu'nun⁽⁹⁾ koyduğu tarih sınırına uyup uymayacağı sorunuyla uğraşmaktadır. Sanki “3 bin km. uzaklıktan” grubun havasını tenefüs edemiyor gibidir. Ancak kırılan yalnızca Stella değildir. Şirin de kırgındır. Çünkü ilk mektubunda Stella'ya kendini anlatırken, bir “bilim kadını” olarak “başa güreşmeyeceğini”, “lider” olmayacağını yazmıştır:

“Sevgili Stella, bir davaya baş koydun mu, haftanın bir günü değil, gecesi ve gündüziyle ve en hammadca işlerinden en ‘sofistike’ kabul edilenine dek hepsinin içinde, ama tüm modesti ve buradan kaynaklanan yüreklilikle çalışmak gerekiyor...”

...Ama kesinlikle seni temin etmek isterim ki yapmadığım, çünkü düşünsel ve emosyonel düzeylerde yanlış bulduğum şey, ‘bilim kadını’ kimliğiyle başa güreşmek... lider olmak... v.s. Böyle bir tehlike belirdiği an, Yazko'dan istifa etmek ve belki Kalkan'a inzivaya çekilmek benim için belki en iyi değil, ama tek düşünülebilir çözüm olacaktır.

Sevgiyle, son paragrafların duygusal gibi gelebilecek söylemini bağışla, çok yorgunum.... Şirin⁽¹⁰⁾

Bütün bunlara cevaben Stella "otorite mevkiinden konuşuyorsun" diye yazınca Şirin yine önceki uslubunu bozmadan, Stella'yı ikna etmek üzere şu satırları yazar:

"Sadece bu mektubundaki bir noktayı, eğer eleştiri ise öyle almak, eğer bir kuşku ise, kendimi çok açıkça tartarak hemen yanıtlamak istiyorum. "Otorite" mevkiinden konuşmak! Bu, tüm inançlarıma ve varlığıma ters düşer. Yaşamımda ilk kez bu eleştiriyle karşılaştım! Eğer farketmeden bu tür eğilimler taşıyorsam, kıyasıya eleştirilmem gerek..."

...Kadın hareketleri içinde bulunmanın en insana yaşam gücü veren yanı da, bu hareketlerde klasik örgüt yapıları- bürokrasi, iktidar ilişkilerini aşmanın mümkün görünmesi; kendi halinde -küçük grup olarak geliştiğinde-demokratik eğilimleri zaten taşıması. Bu nedenle, bu söylenen, hem inançlarıma, hem umutlarıma hem de sanırım buradaki gerçek, somut, fiili işleyiş ters düşen bir endişe ve kuşku. Hatta denebilir ki, bazı kararların yavaş alınması, kararların hepsinin ortaklaşa alınmasına çaba göstermekten geliyor, ve dediğin gibi demokrasi zor ve maliyetli bir biçim olduğu için de demokrasi uğruna etkinlik feda ediyor. Bilinçli şekilde!"⁽¹¹⁾

Stella'nın üçüncü mektubu Şirin'e daha da sert gelir ve sonunda Stella'ya "Diyalogu kesiyorum, bağışla" diyen ve dizinin sorumluluğundan çekilmeyi düşündüğünü açıklayan kısa ve son mektubunu yazar. "Diziyi 'yönetecek' bir başka profesyonelle anlaşılması" sözleri sanki, gerek Mustafa Kemal'e gerekse Stella'ya bir imadır: "Bu, ben değilim!" Ayrıca grubu, bu kez Stella'ya karşı savunur: "Grup vardır ve gelişecektir". Şimdi mektubun bu bölümlerini alıntılalım:

"... Ne var ki, bu güne kadarki 'diyalog'umuz, bu tartışmayı sürdürmenin, bu tikanıklıkları aşmaya yaraya-

bileceği kanısını vermiyor bana. Diyalogu kesiyorum, bağışla...

...Bugün de zaten, Mustafa Kemal Ağaoğlu'yla yaptığımız bir tartışmada kendisine de, verili koşullar altında, çıkarmak istediği kadın dizisinin selameti açısından, benim yerime, diziyi 'yönetecek' bir başka profesyonelle anlaşmasının daha iyi olacağı kanısında olduğumu söyledim. Belki de benim aradan çekilmem, herkes için en iyi çözüm olur.

...Grubun çalışmalarıyla ilgili olarak, eğer dünkü mektubu almamış olsaydım, sana uzun, ayrıntılı bilgi verecektim. Ancak son durumda, gerek çeviri grubu, gerekse dün öğleden sonra çağrımıza yanıt veren yirmiki kadınla yapılan toplantı⁽¹²⁾ konusunda, sana güven verebilen bir başka grup üyesi arkadaşından bilgi almanın daha yerinde olduğunu düşünüyorum. Zaten grubun en temel ilkesi, herkesin her şeyden sorumlu olması. Bu bilgileri sana hem daha doğru şekilde aktarabilirler, hem de yeni kırgınlıklara yol açmazlar... Bence grup vardır, gelişecek, büyüyecektir. Bu nedente de demin de söylediğim gibi, herhalde, gerek grup, gerek dizi, gerek hareket, gerekse insan ilişkileri açısından benim devreden çıkmam en hayırlısı olacak.

Neden olduğum üzüntü ve kırgınlıklar yüzünden, yeniden özür dilerim. Selam ve sevgiyle, Şirin."⁽¹³⁾

Feminist hareketteki, daha sonra sürekli tekrarlanacak olan kırgınlıkların ilki bu şekilde yaşanır. Ancak grubun çalışmaları aynı hızla devam eder.

Lidersiz, Kaotik Yapılar...

Feministler arasında yaşanan ilk kırgınlığın lidersizlik, hiyerarşi etrafında belirmesi bana çok da tesadüfi gelmiyor. Yapı, yapısızlık, lidersizlik ve üslup sorunları ile nasıl örgütleneceğimiz, ne tarzda çalışacağımız soruları 80 sonrası feminist harekette başından beri süregelen bir tartışma. Türkiye'deki ikinci dalga feminizmin ilk günlerinde feministlerin oldukça yoğun bir biçimde "nasıl örgütlenece-

ğiz, nasıl çalışacağız" sorularına yanıt aradıkları, varolan örgütlenme deneyimlerinin olumsuzlanması yöntemiyle kendine özgü bir yapı-çalışma-işleyiş bir araya geliş tarzı oluşturduklarını görüyoruz. Şule Aytac (Torun) değerlendirmesi toplantısında o günlerdeki tarzımızı şöyle tanımlıyor:

"Hepimizin hiyerarşiye itirazı vardı. Küçük grupta hiyerarşi söz konusu değildi. Herkes yaratıcıydı ve eşitti... Dünya feminizmi de lidersiz, hiyerarşik olmayan, eşitlikçi, anarşist, kaotik yapılarla çalışıyordu. Her kafadan bir sesin çıktığı kadınlar... Biz bilinç yükseltme yapmasaydık bütün bunları anlayamaz ve uygulayamazdık"⁽¹⁴⁾

Bu tarz daha sonraları, kimilerinin "yapısızlık" olarak adlandırılacak, karşı çıkılacak ve günümüze kadar süren yapı-yapısızlık tartışması böylece başlayacaktır. Ancak yukardaki model değişiklikler göstermekle birlikte, hareketin daha sonraki yıllarında da benimsenecektir.

İlk Feminist Manifesto

Mart ayına gelindiğinde dizinin verilen zaman sınırına uymadığı gerekçesiyle Yazko ile grup arasında ortaya çıkan anlaşmazlık sonucunda 3 Mart 1982 tarihli ve İz Kalsın⁽¹⁵⁾ sergisinde, Nükhet Sirman'ın "İlk Feminist Manifesto" olarak adlandıracağı Yazko'ya 'Kadın Dizisi' Grubundan Öneri Metni ortaya çıkar. Artık Yazko'ya "rapor" değil "öneri metni" sunulmaktadır. Bu metin gerçekte Yazko'ya "feminist bir kadın dizisini oluşturmak ve bunu hakkıyla yapmak için en az altı aylık bir zaman dilimine ihtiyacımız var" demek için yazılmıştır. Metin altı imzalıdır: Gül İnâl, Gülnur Savran, Şirin Tekeli, Feraye Tınç, Şule Torun ve Yaprak Zihnioglu. Feminist perspektif burada ilk kez açık seçik bir biçimde dile getirilmiştir. Bu perspektifin açıklanmasında, örgütlenme tarzı önemli bir yer tutar. Bu tarz, yukarda sergilenen tutumun biraz daha geliştirilmiş biçiminden başka bir şey değildir. İşte feminizm!

"1/ Kadın dizisini yayınlamak için bizim gerekli gördüğümüz feminist perspektif henüz Türkiye özelinde oluşturulamamıştır. (Burada edebiyat, çeviri felsefe dizileriyle karşılaştırma yapılır) ...diğer diziler bir gelenek ve tarihe dayanmaktadır. Dünyada yeni yaygınlaşmakta olan feminizm Türkiye'de hemen hiç bilinmediğinden bu ülkede bir tarih ve geleneği yoktur; hatta Türkçe kavramlar dahi oluşmamıştır. Bu karşılaştırmadan da anlaşılacağı gibi, diğer konularda yayın hayatı varolan bir temel üzerinde yükseltilirken, feminizm kendi içeriği ve konularını da Türkiye bağlamında sıfırdan üretmek zorundadır. Bu da tabii ki her şeyden önce bir kadro sorunudur. Bu konuda 'Kadın Dizisi' başlığı altında iddialı bir yayını sürdürebilmek için, bizlerin bu gelenek ve tarihin oluşturulması sürecini başlatmayı ve kadroları oluşturmayı da üstlenmemiz gerekmektedir, bu durumda. Her iki konu da birer süreç sorunudur.

2/ Tam olarak bilinmediği halde

Feminizm Türkiye'de siyasal saldırı hedefi olmuştur. Bu da bu tür bir dizinin çok iyi hazırlanarak, sağlam bir temel oluşturması gereğini getirir. Ön hazırlık sürecinin ne denli gerekli olduğunun bir başka kanıtı da budur.

3/ Dünyada etkin olan ve bizim de büyük ölçüde benimsediğimiz feminist perspektife göre:

a. Feminizm her şeyden önce, varolan tüm rejimler altındaki ataerkil düzene karşıdır;

b. Kadınların bu düzen içinde, yalnız kadın olmaktan doğan özgül sorunları olduğuna inanır;

c. Bu düzenin getirdiği sorunların çözülmesini öncelikle kadınların kendilerinin yüklenmesi gereğini vurgular.

d. Kadınlar, karşı oldukları bu (ataerkil) düzenin kadınlar aleyhine değerlerini, ilişkilerini, kurumlarını ve örgütlenme biçimlerini yadsırken, bunları kendi çalışmalarında yeniden üretmemenin gereğine de inanırlar. Yani feminist kadınlar, liderliğe, tam anlamıyla profesyonelliğe, uzmanlaşmaya yönelik işbölümüne, hiyerarşiye, etkinlik adına demokrasiden vazgeçmeye, ille de bir 'erkek' kişi veya grubun egemenliği altına girerek çalışmalarını sürdürmeye karşıdır.

e. Feminizm perspektifinden yola çıkıp, bir kadın dizisi yayımlarken, biz kadınlar, karşı olduğumuz bu değer ve biçimleri yeniden üretmemeye kararlıyız....."⁽¹⁶⁾

Çeviri grubunun toplanmaya başladığı ilk günlerden (Aralık 1981) itibaren feminizmin ve ilk feminist grubun siyasal saldırı hedefi oluşunun, yukardaki metnin satır aralarında okunduğu üzere, "bu diziyi daha iyi kotarmalıyız" fikrinin grupta güçlenmesinde etken olduğunu hatırlıyorum. Yazının bundan sonraki bölümünde o günlerde, solcu erkek yazarların, gazetecilerin başlattığı, aydınların toplumsal histerisine dönüşen, feminizme ve feministlere "saldırıları" ve Kadın Sorunları Sempozyumu'nu nasıl yaşadığımızı anlatmayı deneyeceğim.

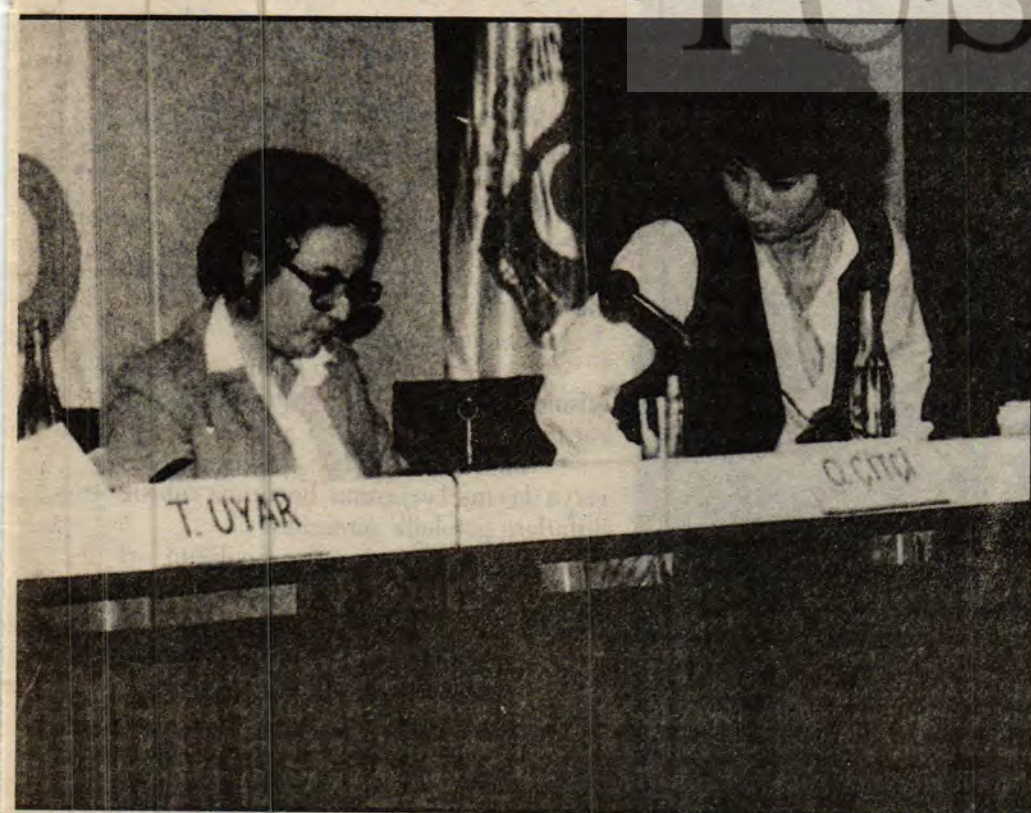
(Devam edecek)
Yaprak Zihnioglu

(1) Bu tema Şirin açısından lidersizlik vb. dir. Stella açısından ise kendisine sorulmadan ve izin alınmadan Şirin'e yazdığı mektubunun Şirin tarafından gruba okunmasından kaynaklanır. Bugünden baktığımda ben, Stella'nın "gruba açılmaktaki" bu denli direnişinin ve titizliğinin altında yatan nedenin yalnızca bir izin meselesi olmadığını düşünüyorum. Bana, Stella'nın duygusal tepkisi, grubu değil de Şirin'i "tanımlama" odaklanıyor gibi gözüküyor. Gruptaki gelişmelere ve tartışmalara, uzakta oluşu nedeniyle katılamaması sonucu, grupta o günlerin tartışma konuları olan "demokratik merkezîyetçilik, Leninist parti anlayışı, sosyalist solun örgütlenme konusundaki yanlışları" ve bunların eleştirisinden de uzak kahr. Bu nedenlerle mektuplarında sanki, Şirin'e "dizi sorumlusu" olarak bakmayı ve yalnızca onu muhatap almayı sürdürmektedir.

(2) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya mektup, 2 Şubat 1982. Feminist Hareket Arşivi.

(3) Bu mektup İz Kalsın Sergisinde sunulduğu halde Feminist Hareket Arşivi olarak adlandırılmadığı arşivde yer almıyor. Bu nedenle mektubun içeriği üzerinde bazı aktarmalar dışında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Eldeki belgeler bu günlerde Stella'nın Şirin'e üç, Şirin'in ise iki mektup yazdığını gösteriyor. Ayrıca ilgililenlere not: Feminist Hareket Arşivi büyük ölçüde Stella Ovadia'nın hazırladığı İz Kalsın Sergisi için aylarca uğraşarak topladığı belgelerden oluşuyor ve Pazartesi dergisinde ayrı bir bölümde saklanıyor.

(4) Şirin Tekeli'den Stella Ovadia'ya mektup, 2

Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi. Bu mektup-ta aynı zamanda hazırlanan kadın seminerine ilişkin Ankara'dan izin alma vb. sorunlara da değinilir. Satır araları dönemin sıkıyönetim havasını çok iyi yansıtır: "Semineri sıkıyönetim nedeniyle yapabilir miyiz, şüpheli..." "Mustafa Kemal Ağa-oğlu'nun Ankara'ya izin için gittiği ve belki de izin alınmayacağı ihtimali." Giselle Halimi'nin de konuk olarak katıldığı "Kadın Sorunları Semineri" 20-21 Nisan 1982 tarihinde gerçekleştirilir. İkinci günkü tartışmalar sıkıyönetimin ve polislin semine-ri durduracağı haberi geldiği için kısa kesilir.

(5) Önceleri Stella'nın tutumunu "motivasyon farklılığı" olarak değerlendiren Şirin, Stella'ya yazdığı ikinci mektubunda ikisi arasındaki anlaş-mazlığın "gruba bakıştaki farklılıktan" kaynak-landığını belirtir. Bkz. Şirin Tekeli'den Stella Ova-dia'ya Mektup, 26 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi.

(6) Şirin Tekeli'den Stella Ovidia'ya mektup, 2 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi.

(7) Burada sosyalist solun hataları kastediliyor.

(8) Yaprak Zihnioglu'ndan Stella Ovidia'ya mek-tup, 5 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi. Bu mektubun aşağıdaki bölümleri, orijinal haliyle -Iz Kalsın Sergisinin afişinde kullanıldı. Bugünden baktığımızda bu mektubun, benim tam da sol üslup-tan feminist üsluba geçiş dönemimi yansıttığını söyleyebilirim. Yer yer ılımlı, yer yer aşırı politik çıkışları olan bir üslup sergiliyor mektup. Bana öyle geliyor ki, bu üslup grubumuzda Şirin hariç ol-mak üzere hepimizin geçiş dönemi üslubuydu.

(9) O dönemde Mustafa Kemal Ağaoglu'nun diziy-le ilgili olarak Şirin Tekeli dışında hiç kimseyi sorumlu görmediğini ve muhatap kabul etmediğini hatırlıyorum. Başlangıçta, büyük bir olasılıkla Mustafa Kemal Ağaoglu grubu Şirin'in bir fan-tezisi olarak değerlendiriyordu ve kesinlikle grubu muhatap almıyordu. Grubun kendini Mustafa Kemal Ağaoglu'na kabul ettirebilmesi ancak, bu yazıda sık sık sözü geçen Kadın Sorunları Sem-pozyumu ile oldu. Mustafa Kemal Ağaoglu konus-u açılmışken şunu da belirtmeden geçemeyim: Üçlü değerlendirme toplantısında Şirin "Bu diziyi Yaz-ko'nun ve Mustafa Kemal'in dizisi olmaktan kur-tarmak gibi bir sorunumuz vardı" diyor ("Feminizmin İlk Günleri" İçin Toplantı Tutanağı, 16 Ekim 1996, Etiler, Feminist Hareket Arşivi). O günlerde Mustafa Kemal Ağaoglu'na bağımsız ve feminist varoluşumuzu kanıtlayıcı sorununuz ol-duğunu ben de hatırlıyorum. Mustafa Kemal Ağaoglu büyük bir olasılıkla, Kadın Sorunları Sempozyumu sonrası bizlere tam cepheden karşı duracak olan solcu aydın çoğunluğunun ilk ılımlı karşı çıkış örneğini oluşturmuydu.

(10) Şirin Tekeli'den Stella Ovidia'ya mektup, 2 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi.

(11) Agy. Bu mektubun Stella'nın ikinci mektubu eline geçtikten sonra eklediği ikinci bölümü.

(12) Bkz. Feminizmin İlk Günleri - II. Bölüm, 8. Dipnot. Mart 1997 Pazartesi. Şirin'in burada sö-zünü ettiği toplantı Yazko'da 25 Şubat 1982 Cum-artesi günü yaptığımız ilk genişletilmiş toplantıdır. Yukarıda sözü geçen dipnotta yanlışlıkla top-lantının tarihi "Mart sonlarına doğru" olarak yazılmıştır. Bu toplantıya "çeviri grubumuzun" çev-remizden gördüğü ilgi sonucu, grupla tanışmak iste-yen kadın arkadaş ve dost çevresi katıldı. İlk "Büyük gurup" toplantısı olması nedeniyle önem-lidir. Bu toplantıyla ilgili Şule'nin hatırladıkları daha farklı: "O sırada dosya çalışmasına başlamış-tık. Kürtaj, bedenimiz, şiddet gibi konuları incele-yen dosyalar hazırlamak istiyorduk ve çevremizde-ki dil bilen, belli bir uzmanlığı olan isimleri çağır-dık. Bize şu yanıtı verdiklerini hatırlıyorum. Bilim-sel bir çalışmaya varız ama onun ötesine (feminiz-me) yokuz. Feminizmi telaffuz etmiyoruz. Onlara diziyi ve dosyaları anlattık". Demek ki, o günler-de en yakın çevremizdeki kadınlar bir yandan bize ilgi gösterirken öte yandan feminizmimize de dire-niyorlardı.

Bu toplantıya katılanları Şirin ve Şule ile bir-likte hatırlamaya çalıştık. Aklımıza gelebilen isim-leri, gelmeyenlerden başlanmamızı dileyerek sa-yıyorum: Ayşe (Kaya) Gözen, Nural Yasin, Ayşe Şenatalar, Canan Arın, Tülay Arın, Fatoş Sayman, Yurdanur Salman. Kesin emin olmadığım ama katılması muhtemel isimler ise şöyle: Ayla Gürsoy, Şahika Yüksel, Öget Öktem. Bu toplantıya katılan kadınların eksiksiz listesine ulaşmayı çok isterdim. Bu yazı yayımlandıktan sonra eklemek ya da dü-zeltmek üzere bana duyuruda bulunacakların ol-masını diliyorum.

(13) Şirin Tekeli'den Stella Ovidia'ya Mektup, 26 Şubat 1982, Feminist Hareket Arşivi.

(14) "Feminizmin İlk Günleri" İçin Toplantı Tutanağı, 16 Ekim 1996, Etiler, Feminist Hareket Arşivi.

(15) Bkz. Feminizmin İlk Günleri-I, Ekim 1997, Pazartesi. 1. dipnot.

(16) "İlk Feminist Manifesto"-Yazko'ya "Kadın Dizisi" Grubundan Öneri Metni: 3 Mart 1982, Feminist Hareket Arşivi.

Biz deliysek, onlar ne?

Pazartesi'nin şubat sayısında, adet öncesi sıkıntılarımız gibi sıradan bir biyolojik olgunun bile cinsiyetçi bir yaklaşımla nasıl psikiyatrik bozukluklar sınıfına dahil edildiğinden söz etmiştik. Oysa, bizlerin yaşadığı sıkıntı, endişe, kaygı vb. duygu durumlarını çok daha şiddetli bir biçimde sergileyen erkeklerin akıl ve ruh sağlıklarından kuşku duyulmuyor. Halbuki geleneksel olarak cinsiyetçi ve maço erkeklerin davranışları, bal gibi kişilik bozukluğu değil mi? Bu alanda çalışanların el kitabında, kadını bazı davranışlar ruhsal bozukluk sınıfına girdiği halde, sağlıksız erkeksi davranışlar için böyle bir sınıflama yok. Yani, adet öncesi sıkıntılara (PMS) şiddetli ruhsal hastalık deniyor ama, örneğin "John Wayne sendromu" ya da "maço kişilik bozukluğu" diye kategoriler yer almıyor bu çok önemli ve uluslararası geçerliliği olan kitapta! Şimdi sizlere aktardığımız ankete bir göz atın. İlk birkaç ölçütte bile hemen tanıdığımız birileri aklınıza gelecek. Bitirdiğinizde ise çevrenizdeki erkeklerin akıl ve ruh sağlıklarından endişe duymaya başlayacaksınız.

Füsün Özlen

Bu adamı tanıdınız mı?

Aşağıdaki ölçütlerden en az altısına uyan erkekler-de "Baskıcı Kişilik Bozukluğu-BKB" olabilir! Dikkat: BKB, kişiliğin tümünü kapsayan, derin bir uyumsuz-luk düzenidir. (Uygun olanları işaretleyin.)

1. Söz konusu erkek...

- bireyler arası anlamlı ilişki kurmayı ve sağlama-yı beceremiyor mu?
- çeşitli duygularını tanımlamayı ve anlatmayı be-ceremiyor mu (tipik olarak diğer kişilerin duygularını doğru olarak tanımlayabilme beceriksizliği de birlikte görülür)?
- yakınlarının duygu ve gereksinimlerine doğru bi-çimde ve istikle karşılık vermeyi beceremiyor mu (sık sık başkalarından gelen sinyalleri de yanlış yorumlu-yor)?
- başkaları için bir şeyler yapmaktan zevk almayı beceremiyor mu?

2. Aynı erkek...

- diğer kişilerle yaşanan anlaşmazlık ya da sorun-larda, yüz yüze tartışma yerine güç kullanıyor, susa-rak küsüyor ve/ya da kaçıyor mu?
- başına gelen kötü şeylerden kadınların sorumlu olduğuna, iyi şeylerin ise kendi çabaları, yetenekleri ve kazanımları sonucu olduğuna inanıyor mu?
- kendisinin, genel olarak erkeklerin ya da tümü-nün önemini ve kazanımlarını abartıyor mu?
- işlev alanlarını ve davranış dizilerini katı biçim-

de cinsiyete göre sınıflandırıyor mu (ev işlerinin ka-dınların işi olduğuna inanmak gibi)?

- durum ve davranışları tanımlama ve değerlendir-medeki cinsiyete dayalı çifte standart uyguluyor mu (arada bir kahvaltı hazırlayan adamı olağanüstü iyi, bazen kahvaltı hazırlamayan kadını ise yetersiz diye nitilemek gibi)?
- zekâsını gizlemeyen kadınlar karşısında kendini aşırı tehdit altında hissediyor mu?
- şu kuruntuları sergiliyor mu:
- erkeklerin, kişisel olarak tanıdıkları her kadının kendilerine hizmet etmesi gerektiği kuruntusu;
- kadınların yakınmayı ve emir altında olmaktan hoşlandıkları kuruntusu;
- kişiler arasındaki sorunların çözümünde en iyi yöntemin fiziksel güç olduğu kuruntusu;
- erkeklerin cinsel ve saldırgan dürtülerinin denet-lenemez olduğuna dair kuruntu;
- pornografi ile erotizmin aynı olduğuna dair ku-runtu;
- kadınların dünyadaki zenginlik ve gücün çoğuna sahip olup, dünya işlerinin çok azını yaptığı kuruntu-su;
- zenginlik ve güç dağılımında var olan eşitsizliğin, güçlü olanın hayatta kalmasından kaynaklandığı, do-layısıyla da sosyal ve ekonomik ödüllerin bu ayrıcalık-lıların hakkı olduğu kuruntusu.

3. Yine o erkeğin...

Aşağıdaki ölçütlerden üçüne uyan ka-dınlar arasında, toplumsal önemini kanıt-lamaya yönelik patolojik gereksinimi var mı?

- fiziksel açıdan geleneksel anlamda çekici ya da kendisinden;
- daha genç;
- daha kısa boylu;
- daha zayıf;
- sosyo ekonomik açıdan daha düşük düzeyde görünen veya,
- daha yumuşak başlı...
- Cinselliğe, şunlardan birine ya da her ikisine uygun görünen yaklaşım bozukluğu var mı?
- Cinsel hayatındaki performansına ve/ya da cinsel organının boyutuna yönelik iltifatlara patolojik gereksinim
- Kadınların cinsel çekiciliğini iri göğüslerle eşdeğer tutma şeklindeki çocuk-su eğilim.
- Cinsiyetler arası eşitliğe yönelik reform çabalarına duyduğu, denetlenemeyen duygusal direnc.

Not: Bu anket ABD'de yayımlanan *On the Issues* adlı kadın dergisinin Kış 97 sayısından alınmıştır.

Cambridge Üniversitesi'nin yaptığı 4 bin kişiyi kapsayan 10 yıllık bir hafıza araştırmasından alınan sonuçlar, kadınların hafızasının erkeklerinkinden daha iyi olduğunu bilimsel olarak kanıtlamış bulunuyor. Bence, şimdi kadınların yapması gereken, hafızaya ilişkin bu karşılaştırmalı üstünlüklerini, ailelerinin, yakın çevrelerinin hizmetine sunarken, biraz daha faydacı bir yol izlemektir. Erkeklerin unutmalarına isyan ederek bir yere varamayız. Bırakınız yapsınlar, bırakınız unutsunlar! Biz yine unutmayalım ve unutmadığımızı yeri geldikçe "hatırlatalım".

Kadın unutmaz II

Pazartesi'nin Ocak sayısında Ayşe Düzkın "Kadın Unutmaz" başlıklı bir yazı yazmıştı. Kadınların, örneğin yirmi yıl önce ettikleri bir kavga sırasında giydikleri elbiseyi dahi hatırlayabildiklerini söylüyordu. Bu fikre kesinlikle katıldığımı, izninizle, kendi hafızamdan bir örnekle açıklamak istiyorum; hayatımın ilk önemli "öteki" kadınlarından birinin, ki bu yaklaşık on yıl öncesine tekabül ediyor, burcunun Oğlak, en sevdiği tatlının da kaymaklı ekmeğe kadayını olduğunu henüz unutmuş değilim. Bir sonraki sayıda Nesrin Tura "Kadın Unutmazmış!" başlıklı yazısında, bu fikre katılmadığımı, bir kadın arkadaşımın bütünüyle absürd unutkanlık hikâyesiyle aktardıktan sonra, iddianın doğruluğunu kabul etmesi halinde sadece hafızasından değil, artık kadınlığından da şüpheye düşmesi gerekeceğini belirtti. Cambridge Üniversitesi'nin yaptığı 4 bin kişiyi kapsayan 10 yıllık bir hafıza araştırmasından alınan sonuçlar, kadınların hafızasının erkeklerinkinden daha iyi olduğunu bilimsel olarak kanıtlamış bulunuyor. Dün gece herkese yemek söyleyip beni aç bırakan Nesrin Tura'ya bu ne ifade etmeli, bilmem artık...

Araştırma, pek çok kadının yıllardır iddia ettiği gibi, kadınlardan daha

zayıf hafızalarıyla erkeklerin, doğum günleri ve yıldönümleri bir yana en basit ayrıntıları dahi hatırlamakta zorlandıklarını doğruluyor. Yine araştırmaya göre, erkeklerin hafızası yirmi yaşından itibaren yıpranmaya başlıyor, kadınlarsa keskin hafızalarını orta yaşlarına kadar koruyabiliyorlar.

On yıllık araştırma sürecinde, araştırmacılar alınacak sonuçların selameti açısından katılımcı 4 bin kişiye hafızalarının test edildiğini söylemekten özellikle kaçınmışlar. Katılımcılara içinde gizli bir hafıza testinin bulunduğu sağlık ve yaşam biçimlerine dair sorular sorulmuş. Cambridge Üniversitesi'nde sonuçların analizine yardım eden doktorlardan Joyce Whittington, "Hamile olmayan kadınlar erkeklerden daha çok puan aldılar. Hatta hamile kadınlar bile erkekleri geride bıraktılar" diyor. Hamilelik sırasında beyinleri küçüldüğü söylenen kadınların hatırlama yeteneğinin yine de erkeklerinkinden daha güçlü olması da kayda değer. Fakat temel gıda maddelerinden oluşan bir listenin ayrıntılarını hatırlamakta bazı hamile kadınlar, çocuk beklemeyen kadınlardan daha zayıf bir hafıza sergilemişler. Whittington, bunun beyindeki bir değişiklikten ziyade, hamilelikte oluşan fi-

ziksel ve duygusal rahatsızlıklardan kaynaklandığına inanıyor. "Uykusuzluk, üzüntü ve depresyon gibi semptomları da araştırdık. Bunları da göz önüne aldığımızda, hamile kadınlar diğer kadınlara oranla daha unutkan değiller" diyor Whittington.

İngiltere'deki özel TV'lerden Channel 4'daki "Bir Kelime, Bir İşlem" programının yüksek IQ'lu sunucusu ve bütün matematik işlemlerini en pratik yoldan herkesten hızlı çözen Carol Vorderman da bunu doğruluyor: "Hamileliğin yalnızca fiziksel bir zorluğu var. Daha çabuk yorulduğum için daha iyi bir gece uykusuna ihtiyacım oluyor, yoksa ertesi güne konsantre olamıyorum. Doyma noktasına ulaşabilen son derece seçici bir hafızam var. Genellikle kadınların yaptığı gibi listeler yapıyorum. Çoğu evli arkadaşım aynı şeyi söylüyor. Evde hep bir şeyleri hatırd tutmak, unutmamak konusunda erkeklerden çok daha fazla sorumluluk üstleniyoruz."

Bazı başka bilimadamları ise, hamile kadınların beyinlerinin hacimsel olarak küçüldüğünü ve eski haline kavuşmasının altı ay kadar sürebildiğini iddia ediyor. Bu araştırmacılara göre, genellikle hamile kadınlarda görülen unutkanlık ve depresyon gibi psikolojik sorunlar beyindeki küçülmeden kaynaklanıyor. Fakat Camb-

ridge'in yaptığı araştırmanın sonuçları buna karşı çıkıyor. On yıl içinde iki ayrı farklı dönemde yapılan araştırma sürecinde hamile kalan kadınların hafızalarında önemli bir yıpranma kaydedilmediği anlaşılıyor.

Araştırmayı yürüten Cambridge psikologlarından Dr Felicia Huppert, hamilelik hafızada bir zayıflamaya neden oluyorsa, bunun doğumdan sonra da sürmesi gerektiğini belirtiyor. Huppert, kadınların hafızasının erkeklerinkinden iyi olmasını şuna bağlıyor: "Bu muhtemelen kültürel talep ve beklentilerle ilgili. Kadınların ailenin hafızası olmaları bekleniyor. Önemli tarihleri hatırlayanlar onlar. O yüzden bu durum, kadınların hafızalarını sürekli geliştirmek zorunda kalmalarıyla açıklanabilir."

Loughborough Üniversitesi'nden psikolog Dr Harriet Gross'un yürüttüğü başka bir araştırma da, erkeklerin hafızalarının zayıflığının bal gibi farkında olduklarını ortaya koyuyor: "Kadınlardan daha çok erkekler, yollardaki işaretleri, insanların isimlerini hatırlayamadıklarını, lüzumlu ve aranan şeyleri de unutup attıklarını söylediler." London School of Economics'in Darwinci filozoflarından Helena Cronin, her ne kadar kadınların hafızasının erkeklerden iyi olmasına evrimsel bir açıklama getiremeye de, ev içinde birçok şeyi hatırlamakta kocasından çok daha iyi olduğunu fark etmiş: "Örneğin birinin kahvaltıda yemekten hoşlandığı bir şeyi hatırladığımda çok şaşırır. Böyle bir şeyi hatırladığım için bana güler."

Yine İngiltere'nin ünlü kültür yarışmalarından Mastermind (usta beyin) şampiyonu Magns Magnusson, tabii bir erkek olduğu için, kadınların erkeklerin yanlışlarını, erkeklerince kadınların doğru yaptıkları şeyleri hatırladıklarını iddia ediyor.

Herhalde hafızanın işleyişi, daha pek çok kapsamlı araştırmaya konu olmayı hak ediyor. Kişisel olarak, kadınların hafızasının erkeklerin hafızasından daha güçlü olduğuna kesinlikle katılıyorum. Mastermind şampiyonunun hatırlama yeteneği ve alışkanlıkları konusunda yaptığı kadın-erkek ayrımını temelsiz ve yanlış buluyorum. Hafızanın işleyişiyle ilgili asıl karmaşık olan, edindiğimiz bilgileri, yaşadığımız olayları, tanıdığımız insanları ve bütün bunlara ait tüm ayrıntıları muhafaza ederken nasıl bir seçicilik ve eleme yöntemi izlediklerimiz. Bu kesinlikle irade dışı bir süreç de, kriterleri nedir? Yani hafızamızın süzgecine kaymağıyla beraber takılıp kalmış bu ekmeğe kadayımı başka türlü nasıl açıklayabilirim?

Bence şimdi kadınların yapması gereken, hafızaya ilişkin bu karşılaştırmalı üstünlüklerini, ailelerinin, yakın çevrelerinin hizmetine sunarken, biraz daha faydacı bir yol izlemektir. Erkeklerin unutmalarına isyan ederek bir yere varamayız. Bırakınız yapsınlar, bırakınız unutsunlar! Biz yine unutmayalım ve unutmadığımızı yeri geldikçe "hatırlatalım".

Derleyen: Yeşim

Mısırlı çifte boşanma cezası

Ebtehal Younes otuz dokuz yaşında Mısırlı bir yazar; Kahire Üniversitesi'nde öğretim görevlisi, Sorbon'da doktora yapmış, beş dil biliyor. Hakkında hiç bir suç iddiası yok ama 1996 Ağustosunda Mısır Temyiz Mahkemesi tarafından, her ikisi de boşanmak istemedikleri halde, kocasından zorla boşandırılmak suretiyle cezalandırıldı.

Ebtehal Younes'in, kendisi de Üniversitede öğretim görevlisi olan kocası Nasr Hamed Ebu Zaid dinini inkâr etmekle suçlanmış ve hüküm giymişti. Suçlamanın gerekçesi, *Criticism of Religious Discourse* (Dinsel Söylemin Eleştirisi) başlıklı kitabında, bazı İslami yatırım şirketleri konusunda yaptığı eleştiriydi. Kendisine yönelik taciz kampanyasının bir parçası olarak, karısından zorla boşandırıldı.

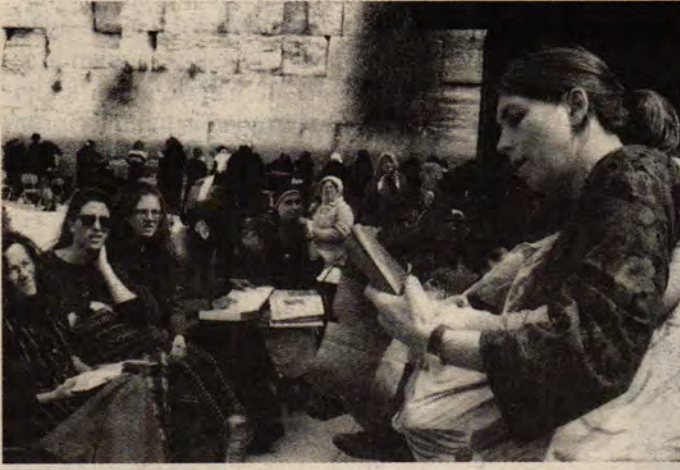
Kendisine ait herhangi bir suç söz konusu olmadığı halde, Ebtehal Younes kocasıyla aynı cezaya çarptırılmış oldu. Mısır'da kocasıyla birlikte yaşamayı tercih etseydi, yasalara aykırı olarak birlikte yaşadıkları kabul edilecekti. Bu da bir kadın ve öğretim üyesi için ciddi bir sorundu. Üstelik Dr. Ebu Zaid'in dinini inkârından hüküm giymesinden sonra çiftin Mısır'da kalması zaten olanaksız hale geldi. Dr. Ebu Zaid aldığı cezaıyla "sapkınları" öldürmeyi onurlu bir eylem olarak gören aşırıların hedefi haline gelmişti. Dolayısıyla çift Mısır'ı terketmek zorunda kaldı. Şu anda Avrupa'da yaşıyorlar.

Mahkemenin çifti zorla boşama kararının gerekçesi, Ebtehal Younes'in kocasının zararlı fikirlerinden korunması gerektiği. Dr. Younes bu konuda şöyle diyor: "Sağlıklı ve erişkin bir insan olduğum mu unutuluyor... yoksa kadınlar onların gözünde, fiziksel ihtiyaçları karşılamak ve çocuk büyütme konusunda başka rolü olmayan bilinçsiz, akılsız ya da anlayışsız dişi hayvanlardan mı ibaret?"

Konuyla ilgili olarak, Uluslararası PEN Kadın Yazarlar Komitesi (IPWWC), 1997 Ağustosunda yapılacak PEN Kongresine sunulmak üzere bir karar çıkarttı. IPWWC Ebtehal Younes'a dayatılan cezayı protesto etmek üzere Hüsnü Mübarek'e bir mektup gönderdi ve herkesi aynı şeyi yapmaya çağırdı. IPWWC'nin bir diğer önerisi de, hangi araç ve dille olursa olsun, bu konuda herkesin yazı yazması. IPWWC'nin 70 ülkede kadın yazarlardan oluşan temsilcileri olduğu düşünülecek olursa, bu protestonun yaygınlaşması açısından etkili bir yöntem olarak görülüyor. Komite yazılan ve yayımlanan yazıların bir kopyasının da kendilerine gönderilmesi çağırısı yaptı.

**Mısır Arap Cumhuriyeti Başkanı
Muhammet Hüsnü Mübarek**
Office of the President, al-Etehadia Building
Heliopolis, Cairo, Mısır
Faks: 202 260 5417

International PEN Women Writers Committee
Lucina Kathmann, Chair
Apdo. 287, San Miguel de Allende
37700 Cto. Meksika
Tel/Faks:52-415-200614,
email lucina a unisono.ciateq.mx

Yahudi feministler Kudüs'deki Ağlama Duvarı'nda ibadet edebilmek için İsrail Hükümeti'ne dava açtılar. Kadınlar Ağlama Duvarı'nda bir dini tören sırasında.

İSRAİL

Ağlama Duvarı'nda ibadete engel

Dinsel reform hareketlerinde yer alan ve erkeklerle eşitlik talep eden kadınlarla bağnaz Museviler arasında 6 yılı aşkın bir zamandır süregelen mücadele, bu kez ciddi bir şiddet eylemine yol açtı. Çok sayıda kadın ibadetçi, bağnaz Musevi erkeklerin, "defolun, defolun" haykırışları ve üzerlerine fırlatılan sandalyeler arasında, polis eşliğinde Batı Duvarı'nın dışına çıkartıldı.

Yahudilerin en kutsal yeri kabul edilen Batı Duvarı ya da Ağlama Duvarı bağnaz bir haham tarafından katı dinsel kurallara bağlı kalınarak yönetiliyor. Kadınların Ağlama Duvarı'nda, dolaysız bir biçimde kutsal kitap Tevrat'tan bölümler okumalarına ya da dua kıyafetleri giymelerine izin verilmiyor. Dinsel reform hareketlerine bağlı kadınlar eşitliklerini kabul ettirebilmek için Duvar'da takke ve dua kıyafetleri giyme ve Tevrat okuma girişimlerinde bulunuyorlar.

Saldırı, dinsel gelenek ve yasada kadınlara eşit bir yer tanıyan Musevilikte Reformu gibi daha liberal Yahudi hareketleriyle din bağnazları arasındaki gerilimi de yansıtıyor.

Duvar Kadınları'nın ve Kudüs Kadınlar Konseyi'nin bir üyesi olan Anat Hoffman, grubun 1988 yılından bu yana, Musevi takvimine göre her ayın başında Duvar'da ibadet ettiğini ve söz konusu olayın ilk şiddet eylemi olduğunu söylüyor. Kadınlar, Duvar'da erkeklerle eşit bir biçimde ibadet edebilmek için uzun ve zorlu bir hukuki mücadeleyi de yürütüyorlar. Yüksek Mahkeme'ye dilekçe verilmiş ama henüz sonuç alınmamış. Bu arada sık sık engellemelerle, sataşma ve hakaretlerle karşılaşmışlar. Polis güvenliklerini sağlamayacağını ifade etmiş. Hükümet, Yüksek Mahkeme'nin kararıyla, sorunu çözmek üzere yalnızca erkeklerden oluşan bir komisyon kurmuş. Komisyon, kadınların şehir duvarlarının dışında, Müslüman Doğu Kudüs'te ibadet etmelerine karar vermiş. Kadınlar tekrar Yüksek Mahkeme'ye başvurmuşlar ve Duvar'a gitmekten vazgeçmişler.

MS. 70 yılında Romalılar tarafından yıkılan eski bir Musevi tapınağının son kalıntısı olan Duvar, birlikte dua etmeleri yasak olan kadınlar ve erkekler için farklı bölümlere ayrılmış durumda. Saldırı sırasında kadınlar kendilerine ait bölümde ibadet ediyorlardı. Polis kadınları dışarı çıkarttıktan sonra, ibadetlerini park bölümünde tamamladılar. Polis gözaltı olmadığını açıkladı.

Labyrinth (The Associated Press)

On The Issues

Kolorado eyaletinin zenginlere mahsus Boulder semtinde, milyarder bir ailenin altı yaşındaki kızı JonBenet Ramsey evinin bodrum katında ölü bulundu. Elleri mavi bir iple bağlanmıştı, boğularak öldürülmüştü ve bacaklarının arasında meni kalıntıları vardı. Bu sonuncu ayrıntı daha sonra polis tarafından doğrulanmadı; zira cinayet öylesine tuhaf ayrıntılar içeriyordu ki, olaya el koyan Boulder polisi inanılmaz bir ketumluğa gömülecek ve aradan geçen aylar boyunca hiçbir doğrulama ya da yalanlama yapmayacaktı. Ancak yakın zamanda *The Globe* sansasyon gazetesinde çıkan JonBenet'nin evinin içini: merdivenleri, bodrum katını, küçük kızın odasını görüntüleyen fotoğraflarda yatağının hemen altına düşen mevküdeki halının kesilip laboratuvara yollanmış olduğu gerçeği dikkatlerden kaçmadı. Evet, orada da muhtemelen JonBenet'nin katilinin ölü spermeleri mevcuttu.

Ev büyüktü. Noel gününün hemen ertesi gün aile (evde konuklar, akrabalar da kalıyordu) JonBenet'i odasında bulamamış, buna karşılık salona inen (ihtimal halı kaplı) merdivenlerde bir fidye mektubu bulmuşlardı. Derhal polis aranmış, neden sonra bodruma bakmak akıl edilmiş, baba polislerle oraya inmiş ve küçük kızın cesedi bulunmuştu. Babanın evdeki aramalara katılmış olması, bodrum katına polislerle inmiş olması işi yeterince şaibeli kılmıyormuş gibi, fidye mektubu da Colombo'nun tüylerini ürpertecek kadar şüphe çekiciydi.

Bir kere mektup, özellikle bir fidye(!) mektubu için fazlasıyla uzundu. Yalnız aile fertlerinin ve çok yakınlarının bilebileceği ayrıntılardan geçilmiyordu. İstenilen küsurath tuhaf miktardaki fidyenin, daha sonra babanın bir-iki yıl önce kazandığı primin aynısı olduğu bir gazeteci tarafından ortaya çıkarılacaktı. Tuhaflıklar bu kadarla da kalmadı. Anne baba çocuklarının katilinin bulunması için çırpınmak yerine derin bir suskunluğa gömüldüler, polise ifade vermeyi reddettiler ve derhal eyaletlerinin en mühim ceza avukatlarını tutarak kendilerini konuşturdılar. Hukuk savaşlarının parayı verenin kanunu çalar hale gelip iyice pespayeleştiği Amerika için dahi, bu durum oldukça yadırgatıcıydı.

JonBenet Ramsey çok ama çok güzeldi. Ayrıca güzelliği tescilli idi. Küçük "Miss America" ydı. Yıllardır o yarışma senin, bu yarışma benim doluyor; bu iş için dans ve müzik dersleri alıyordu. Gençliğinde bir başka eyaletin güzellik kraliçesi olan annesi, ayda bir JonBenet'nin saçlarının rengini açtırıyor; kızının bu tuhaf dünyada başarıdan başarıya koşması için elinden geleni ardına koymuyordu. Böylece esrarengiz ve sinir bozucu bir dünyanın: küçük güzellik kraliçeleri dünyasının kapıları da JonBenet sayesinde ardına kadar açılmış oldu. Bu yarışmalar kasete çekildiğinden, JonBenet sahnede salınırken, dans ederken, konuşurken nasıl olduğu ne yap-

Çocuk katilleri

Ben JonBenet'nin podyumda salındığı kısacık bir görüntü izledim televizyonda. File çoraplar, tüylü dantelli fena halde süslü mayo tipi bir giysi. Herhangi bir şık striptiz kulübünde çalışan bir ahunun giyebileceği bir kıyafet işte, yine öyle bir profesyonelin icra edeceği bir dans numarası yapıyor. Gerçekten insanın içi cızzzz ediyor. Bu küçük kız, bu tarihten çok önce öldürülmeye başlanmış.

tiği ne giydiği televizyonlar aracılığıyla herkesin zihnine nakşedildi. Giysiler ortalama 1000-1500 dolara maloluyordu; 2500 dolara kadar çıkabiliyordu bu rakam. Büyük bir tartışma başladı: Bu yarışmalar çocukların ruh sağlığı için sakıncalı mıydı, yararlı mıydı? Bir başka yarış bebeğinin annesi: "JonBenet'nin gireceği yarışmalara kızımı sokmazdım," diyordu, "Hep onun kazanacağı o kadar muhakkaktı ki."

Ben JonBenet'nin podyumda salındığı kısacık bir görüntü izledim televizyonda. File çoraplar, tüylü dantelli fena halde süslü mayo tipi bir giysi. Herhangi bir şık striptiz kulübünde çalışan bir ahunun giyebileceği bir kıyafet işte, yine öyle bir profesyonelin icra edeceği bir dans numarası yapıyor. Gerçekten insanın içi cızzzz ediyor. Bu küçük kız, bu tarihten çok önce öldürülmeye başlanmış. Çocukluğu, masumiyeti, rüyaları ince ince doğranmış, sote edilip soslanmış ipek örtülü masalarda Fransız şarapları eşliğinde ağır ağır yenmiş, yutulmuş. Geriye bir güzellik robotu, vitrin mankeni kalmış. Sonra oyun çığırından çıkmış, porselen manken de yere

düştüğü gibi, paramparça.

Amerikalılar seni beni aratmazlar bu konuda, hakikaten her meselenin bokunu çıkarırlar. İş, bu çocuk güzellik yarışmaları kasetleri pedofillerin (çocuk sapıkları) eline rahatça geçebiliyor mu, geçemiyor mu tartışmalarına kadar vardı.

Boulder polisi deseniz bir âlem. Medya bunlarla balkabakları diye dalga geçiyor. Zengin yer, bugüne kadar uğraştıkları cinayet sayısı bir elin parmağını geçmez; değil böylesine tüyler ürperticisiyle başedecekler. Bunlar da tacize uğramış kaplumbağalar gibi çekip başlarını içeri, ser veririz sır vermeyiz hırsına bir kapıldılar ki. Olayın üstünden üç ay geçti hâlâ "tss" yok. DNA, sperm analizlerinin sonuçlarını bekliyorlarmış. Ellerindeki delillerden çok çok emin olmak istiyorlarmış. (O. J. Simpson vakasındaki gibi katilin elini kolunu sallayarak mahkemeden çıkması kâbusu, kafalarında pranga gibi.) Bu arada olayla uzak yakın alakalı herkesi 86 kez kadar sorguya çektiler. Diyelim Noel günü Ramseyler'e gelen Noel Baba'yı. Pek yakın zamanda da anneyi ikinci kez el yazısı örneği ver-

maviş gözler zaten mevcut. Noel Baba'nın yeniden doğuşu olduğuna inanıp kendini yalnızca bu işe adıyor. Kolorado'nun dağlarındaki kulübeciğinde kendisi kadar Amerikan tuhafı karısıyla basit mi basit, yoksul ve dingin bir hayattır sürmekte. Hoş, geçmişleri o kadar dingin sayılmaz. Zira 65 doğumlu kızları da çocukken kaçırılıyor, fidye isteniyor bu çiftten. Karısı da bu olaydan ilham kaparak (bir sineğin u dönüşü yapması dahi Amerikalılar için kitap yazmaları konusunda ilham kaynağı olabilir) bir oyun yazıyor; oyun da Los Angeles'ta filan sahneleniyor. Şimdi sıkı durun: Noel Anne'nin oyununda küçük zengin bir kız öldürülüyor. Bu küçük kızın katilleri de meğer onu bir günah keçisi haline getirip önce cinsel tacize maruz bırakan, sonra da öldüren ailesi komşuları, öylesine bir grup değil miymiş?

Şimdi medya oyunla bu şaşırtıcı paralellikleri keşfedince bunlara dağlardaki kulübelere huzur muzur kalmıyor. Noel çiftten bahsederken takındığım müstehzi ifadeye gelince: Larry King'le röportajları süresince haddinden fazla Protestan/Amerikalı edaları, biz parasızız, oyunu göstermeyiz, yayınevleri bizi arasınlar yıllarca basılmadı şimdi basılsın arzuları, JonBenet'nin ailesini kaplanlar gibi savunmalarıyla içimi bunalttılar. Noel Baba JonBenet'ye sormuş: "Bu yıl Noel Baba'dan ne istersin?" ideal çocuk JonBenet: "Noel Babanın istediğini isterim" i yapıştırmış.

müstesna kızların verdiği bu prefabrik cevap, benim cinlerimi tepeme çıkardı mesela. Ayrıca okul otobüsüne binen hiçbir çocuk şoföre: "Günaydın, nasılsınız?" demezken, JonBenet'nin bunu söyleye söyleye arkadaşlarını da nasıl eğitmiş hikâyesini anlatmayı da boynunun borcu bildi Amerikan Baba. Zavallı küçük robot! Doğru zamanda doğru lafları habire söyleyebilmen için nasıl sustalı maymunlar gibi eğittiler acaba seni? Ölü küçük kız. Seni nasıl yoğurdular, hamur ettiler, mahfettiler? Fısılda ya da fısılda bize.

JonBenet'nin ellerini bağlayan ip, eve aitmiş. Ama okuduklarım duyduklarım içinde en çok ama en çok şu dokundu bana. Vücuduna bakıp anladıkları suyu ki: küçük kız hiç direnmemiş, boğuşmamış, debelenmemiş. Yani JonBenet cinsel tacize alışkın, bunu çocukluk vazifelerinden biri olarak kabul eden bir çocukmuş. Taciz sırasında işin çığrından çıkıp kasıt dışı bir öldürmeye kurban gittiği çok ciddi varsayımlardan biri.

Nice küçük kızlar, erkekler var dünyamızda. Tacize uğramayı vazife edinen. Anasını babasını, yakınlarını öyle hizmetleriyle mutlu etmesi gerektiğine inanan. Hem tacize uğrayan çocuklar öylesine bağlanırlar ki tacizcilerine. Yaşadıkları o korkunç şeyin tesselisini de tacizi yapanda ararlar. Bu büyük yarayı sen açtın, iyi edecek te sensin ruhuyla. Kanarya yüreklerin çırpınışı. Tacizeyi duyulan o devasız yakınlık. Paylaşılan o ağır, acıklı sır-

venlerinde tecavüze uğramış dövülmüş ve zehirlenmiş olarak bulundu. Bilinci yerinde değildi, ağzından köpükler geliyordu, külotu dizlerindedi. Tişörtü onu boğmak için kullanılmış, göbeğine siyah mürekkeple gangster-tipi grafitiler çizilmişti.

Çoğunlukla zencilerin oturduğu bu "ev projesi" hükümet tarafından boşaltılmaya başlanmıştı. Ama "Küçük Kız X" ve ailesi orayı terk etmemek için direnmek zorunda kalanlardandı. Yani çok yoksuldular. Küçük kız birkaç kat üstlerinde yaşayan büyükannesini ziyaret etmek için sık sık apartmanlarının merdivenlerini iner çıkardı. Bu tehlikeliydi. Site tehlikeliydi. Şikago'nun bağırsakları tehlikeliydi. Küçük zenci bir kız için hayat, tehlikenin dik âlâsı demektir.

Sonra siyah radyo/basın birden duruma uyandı. Hastanede komada yatan küçük kız kimsenin umurunda değildi. Siyahların ölmesi, öldürülmesi, tecavüze uğraması öylesine sıradan, kanıksanmış bir gerçektir ki. Çok Belgesi Devlet Görevlisi Patrick Murphy şöyle diyor bir demecinde: "alt sınıftan bir çocuk tecavüze uğradığında ya da öldürüldüğünde kimse şaşırıyor." "Sanırım zaten bu çocukların öldürüleceğini ummaktayız. İnsanların aldırış etmemesi değil; esnemeleri söz konusu. Ama sarı saçlı, mavi gözlü bir çocuksa, çıldırıyorlar. Bunu milyon kez yaşadım."

Sonra küçük kız X için bağış kampanyaları, radyo televizyon yayınları... Yani işin bir de bu yanı var. Nasıl Türkiye'de dövülüp öldürülen bir çocuk Amerika'da ve nerdeyse Türkiye'de mevzu değilse.

Peki, çocuk katilleri nasıl dokunur? Hangi kumaştan? Ne yapmışlardır, ne etmişlerdir de hayat onları çocuk katili, çocuk tacizcisi yapmıştır? Neyin cezasını almışlardır? Anaları babaları ne haltlar etmişlerdir ki çocuk katilleri büyütmüşlerdir?

Geçenlerde bir İslam büyüğünün konuşmasını dinledim. Efendisiyle New York'a uçuyorlarmış. Efendisi demiş ki: "Bak bu uçakta istikamet belli. Ancak kalkıp biraz yürüme, tuvalete gitme özgürlüğümüz var. Hayatlarımız da böyledir. İstanbul'da bindik New York'ta ineceğiz. Buna karşı gelemeyiz."

"İrade-i cüz'ie" konusu. Peki çocuk katilleri neyin cezasını alsınlar diye bu kadar karanlığın yüreğine yollanırlar. Yoksa yalnızca bize ders olsunlar diye mi? Bunun dersi olur mu? Biz ders alalım diye, onların bu cehenneme layık görülmesi niye? Daha önceki hayatlarda biriken borçlarını mı ödüyorlar? Küçücük çocuklar pahasına? Bize Şeytan'ı mı kanıtlıyorlar? Şeytan onları ayartıyorsa buna nasıl izin veriyor bizi uçağa koyan/koyanlar? Niye veriyor? Böylesine kötü bir dünyada işimiz ne? Niye böylesine karanlık bir yere çocukları getirmekte ısrarlıyız? Niye hâlâ duruyoruz, seyrediyoruz? Biz kimiz, çocuk katilleri kim? Bu ısrar, bu sabır, bu inat niye?

Perihan Mağden

27 PAZARTEN

nasıl dokunur?

mek zorunda bıraktılar.

Bu Noel Baba meselesi de az değil hani. JonBenet'ye iki Noel'dir gelen baba da pir enterasan çıktı. Meğer bu bey yıllarca gazetecilik okutmuş bir iletişim profesörümüştü. Derken kilisesindeki bir oyun için sakalını uzatıyor -ki ne görsün? Bembeyaz bukle bukle bir sakal. Kırmızı yanaklar,

"Yani yavrucuğum?"

"Dünyamız için barış, sağlık, mutluluk."

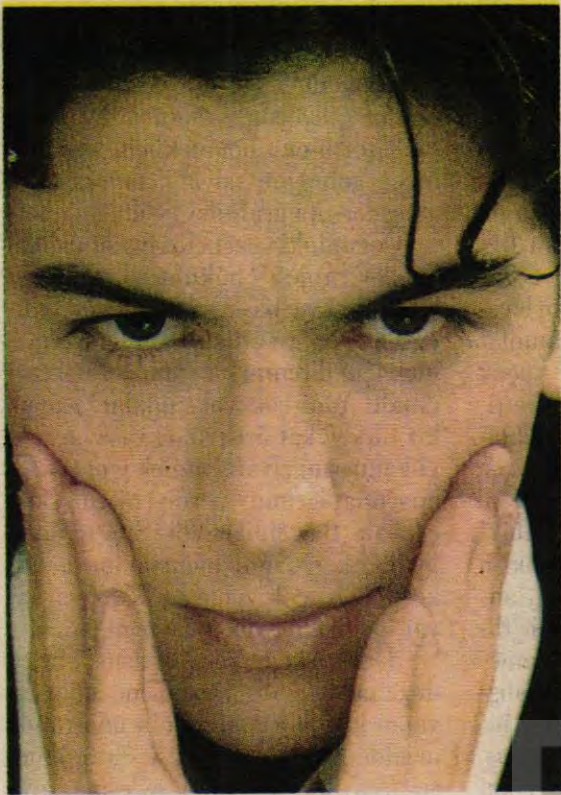
Amerikan Baba böylesine müstesna bir çocuk yetiştiren bu harikulade çifti öv öv göklere çıkar. Bir yandan medyayı yerin dibine batırırken. Şimdi kazık kadarınkinden, el kadarınkinden güzellik yarışmalarına katılan tüm

rın aynı zamanda büyük bir yakınlık olduğuna dair hissedilen teselli debelenmeleri.

Yukarda birileri varsa, çocukların hiç hakketmeden uğradığı bu cehennem azapları nasıl açıklıyor acaba? Yani birilerinin en dibe vurmalarını sağlamak için mi seçiliyor bu çocuklar kurban olarak? "Haydi git çocuğum şu sefih ötesi dünyaya. Git te o alçağın alçağı adamın/kadının ne denli düşebileceğini bizlere kanıtla." Böyle mi yollanıyorlar "dünyamıza"? Böyle görevli? O küçücük omuzlarda bu pislik yük? Hristiyan teologları çok uğraştırıyor bu kötülük/günah/kurban mevzuu. Müslümanlar içinse, "Ya Müslümanlar böyle şeyler yapmaz," ya da konuya ucundan bu-cundan dokunan bir hadis, işi zaten çözmüştür çoktan. Bu hadislerin kaplama alanı dışında bir meseleye rastlamak mümkün değil gibi.

El insaf! diyeceksiniz ama JonBenet cinayeti bir yaraya daha parmak bastı. Dokuz Ocak'ta 9 yaşında zenci bir kız, Şikago'nun bağırsaklarındaki fukaralar için zamanında hükümet tarafından yapılmış bir sitenin bir apartmanının yedinci katının merdi-

yeni maço; nihat doğan

nihat doğan'ı hatırlıyor musunuz? hani "kırdın kalbimi" adlı şarkısı ve klibiyle şansını denemişti. deri montlu, "hard" tipli bir çocuktur. yaşadığımız coğrafyada sık sık bulunduğunu artık hepimizin herhalde anlamış bulunduğumuz o yanık doğulu gırlağa sahip. yani, daha açık ifade edersem, sesi güzel fakat sıradan.

bu çocuk, şansını ikinci defa denemek üzere yeni bir kaset yapmış; "ayrılık acı birşey". buyrun bakalım, bundan daha klişe bir başlık olabilir mi? insan hatırlamaz bile. ve de kasetin "lokomotif" parçası olduğuna inandığından, "maçoyum ben" adlı şarkısına klip çekmiş. bu yeni bir taktik değildir. daha sonra seda sayan tarafından epeyce ehlileştirilmiş bulunan mahzun kırmızıgül de hatırlarsınız böyle bir parçayla şöret edilmeye çalışılmıştı. burada, herkes ibrahim tatlises'in adıyla anılabilecek bir tuzağa düşüyor bence. ibo'nun şöretinde bu maço olaylarının etkisi büyüktür sanılıyor zira. halbuki, kendisi bu konuda şarkı markı yapmamış olup daha ziyade icraatı vardır. neyse. nihhat doğan da bu tuzağa düşüp patlatmış; "maçoyum ben".

bilmiyorum hatırlar mısınız, bu nihhat doğan'ın biraz önce zikrettiğim "kırdın kalbimi" adlı parçası bir cam şangirtisiyle biterdi. yani, kalp kırılma sesi olarak, hani kalbim sırça iması.

ben açıkçası bu sesi şöyle anladım; malumunuz her kalp kırıklığının

sesi başkadır. kimisinin kalbi mendile ancak ulaşan bir gözyaşı damlasının sesiyle kırılır, kimisininkiyse şangur şungur camları indirme sesiyle. yok kırılan evin penceresi camı değil de kalp camdansa, bu kalp kırıldığında kırıklar mutlaka sizin kalbinize batacaktır; hele de kalpleriniz birleşmişse. yani, diyeceğim o ki, nihhat doğan'ı dinlerken bu konuyu da akıldan tutmakta büyük fayda var.

gelelim yeni kasete, neşet ertaş'ın "leyli leyli"sini okumasını takdir ediyorum. ama diğer parçalar, yani türkçe müzikte eksiklikleri hissedilir miydi bilmiyorum.

"maçoyum ben" in klibi, emrah tarzı diyebileceğim ekolde çekilmiş. hani arada emrah, arada da halvet olduğu güzel kızlar görünüyor ya, o tarz. nihhat da yine adet olduğu üzere, sarışınları tercih etmiş. klipte göbeği dört parmak kadar açık olan bu hamma bakarak, "kız göbeğini sallandırma" dediği bölüm gerçekçilik açısından hakikaten dikkate değer. biçare çocuk!

zaten çocuğun saçını uzatmışlar, şıkır giydirmişler, bu yeni moda maçolar çok tuhaf. bir yandan sevgilisine "yanaklarını pullama," derken kasetindeki fotoğrafında dudaklarının yılmaz morgül'ünküleri andırması da ayrıca maçolukta bir şahika bence. hatırlarsınız, sayın morgül de ruj iddialarını parlaticı olarak düzeltmişti. ne diyeyim, acaba bu maçolar ruja müsaade ediyor mu yoksa sadece parlaticıya mı izin var?

ayşe düzkan

P. J. Harvey'in ilk albümü Türkiye'de Deli bir kadın şarkı

"Şarkılarımın büyük bir çoğunluğu tatminsizlik ve hayal kırıklığına uğratılmak üzerine. Ve herkes bunları hissediyor."

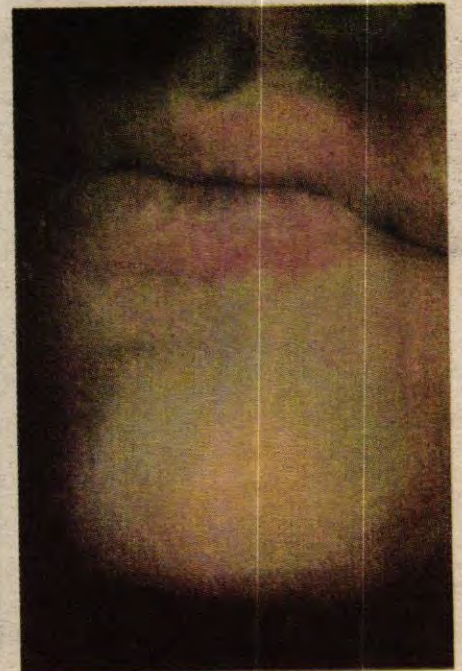
İyi bir kadın şarkıcı her dönemde hatırlanır, dinlenir. İyi kadın şarkıcıların iyi erkek şarkıcılardan her zaman farkları vardır; yaptıkları işe mesafeli olmayı beceremezler, ya da daha doğru bir ifadeyle anlatmak gerekirse, mesafe yapacak olsalar şarkı söylemezler, müzik yapmazlar. Billie Holiday'den, Janis Joplin'e birçok kadın, ruhunu müziğine akıtmış, ruhunu acıttığı için ve kendi elleriyle bu dünyaya veda etmiş ve arkalarında bâki kalan hoş sedâ nice ruhu şenlendirdiği gibi nice kadının acılarını da dillendirmiştir.

Seksenlerin ortalarında parlayan bir grup kadın ise diğerlerinden, daha doğrusu kendilerinden önce müzik yapanlardan hayli farklıydılar. Zamanlar Samantha Fox'un iri göğüslerinin zamanlarıydı, bir de Madonna'nın kıskırtıcılığının. Bu kadımlarsa böyle şeylere hiç prim vermiyorlardı. Suzanne Vega, Tracy Chapman, Tania Tikaram. Onlar da içlerinden, ruhlarından gelen bir sesle müzik yapıyorlardı; ama bir farkla. Yaşadıklarını başka kadınların yaşadıklarıyla bağlantılandırmışlar ve en önemlisi dünyayı ve kendi acılarını tahlil edecek bir entelektüelliğe ulaşmışlardı. Hele Suzanne Vega'nın müziğinde büyük hayranlık duyduğumu sık sık ifade ettiği Leonard Cohen'in etkisi son derece aşikârdı. Yumuşak, kolay dinlenen bir müzik, sözlere kaydırılmış bir ağırlık. Kadının sadece müzik dinlemeyip kitap okuduğunu anlamamak mümkün değil. Ondan daha dolaysız bir biçimde politik olan Tracy Chapman ve kendi geçmişleriyle hesaplaşan Tania Tikaram ikinci albümlerinde birincisinin başarısını yakalayamadılar. Ama hepsi de, geride iç burkan şarkılar bıraktılar. Vega'nın *Luka'sı* ve ondan daha az hatırlanmakla birlikte Tikaram'ın *Twist in my Sobriety'si*, hatırlayanların hâlâ kalbini sızlatır.

Daha sonra, rock'm öfkeli kızları geldi; başlarını Sinead O'Connor çekiyordu. Sesi, şarkı söyleme tekniği çok dikkat çekiciydi. Üstelik, bir albümünde cazın standartlarını yorumlayacak kadar da iddialıydı. Böylece, bir anlamda da

Ella Fitzgerald'dan, Billie Holiday'den el alıyordu sanki.

Şimdi ise, Polly Harvey çıkıyor karşımıza. 1970 yılında hipi bir anne babanın kızı olarak dünyaya gelmiş. Yani şu ünlü 68'in ürünlerinden. Ama doğru dürüst bir dükkânın bile olmadığı küçük bir kasabada büyümüş. Belki de samimiyetinin temelinde, ana-babasının özgürlükçülüğü ve tüketme imkânlarından böylece uzak olması yatıyordu. Kendi şarkılarını yazıyor; çok iyi iki müzisyenle, başçı Stephen Vaughan ve davulcu Robert Ellis'le çalışıyor. "Indie", yani küçük, bağımsız plak şirketleriyle çalışıyor. Sağlam müzisyen; karamsarlığın baba ismi Nick Cave'le geçen yıl yaptığı *Henry Lee* düeti listelerin üst sıralarına yükselmiş. Nick Cave'le çalışmak herkese nasip olmaz gibi gözüküyor. P. J. Harvey üçlüsünün dört albümü var; *Dry*, *Rid of Me*, *To Bring You My Love* ve *Dance Hall At Louse*. Bunlardan ilki ve en önemlisi olan 1992 yapımı *Dry*, geçtiğimiz günlerde Kod Müzik tarafından Türkiye'de yayımlandı. *Dry*'m P. J. Harvey'in daha sonraki çalışmalarına göre daha başarılı ve daha duru ve enerjik olduğu söyleniyor; bas gitar ve davuldan oluşan basit bir orkestrasyon, blues, folk ve rock'm birbirinin içine girdiği bir alt yapı, Polly'nin manik depresif vokali, düzensiz ritimler ve alttan

piyasaya çıktı söylüyor

alta İrlanda folkunun etkisi. Zaten İrlandalılar, yüzyılların baskısının öcünü almaya, en İngiliz olan ve daha sonra en fazla Amerikanlaştırılmış olan şeye, rock müziğe gayet isabetli bir biçimde sızıyorlar.

Polly Harvey, kendinden söz ediyor bu albümde. Kendinden ve cinselliğinden. Dry, yani kuru... "Bembeyaz kesilene kadar emiyorum/ Ama sen beni hâlâ kuru bırakıyorsun" diyor. Kolay kolay söylenecek şey değil. Sadece bu değil, başka hayal kırıklıklarını, kâbuslarını da anlatıyor ve anlatıkları kişiselleşip mahremleştikçe dinleyisiyle olan bağı daha da güçleniyor.

Anlattığı hikâye, kesinlikle kadın olmaya ait bir şey. Belki de o yüzden böyle bir bağ kurabiliyor. Üstelik de alabildiğine şaşırtıcı hattâ irkiltici. Kendisi de, "Şarkılarımın büyük bir çoğunluğu tatminsizlik ve hayal kırıklığına uğratılmak üzerine. Ve herkes bunları hissediyor," diyor.

Delilik de önemli bir tema Polly için. Ama bu aralar çok yaygın olarak görüldüğü gibi içi boşaltılmış, alınıp satılır bir mal haline getirilmiş, plastik bir delilik değil bu. Acı veren samimi bir şey.

Ve esas önemlisi, öfkesi, acısı ve hayal kırıklığı yalnızca şarkı sözlerinde kalmıyor P. J. Harvey'de. Hepimizi gururlandıracak bir biçimde, iyi bir müzisyen Harvey. O yüzden, ne dediğini anlamıyorsanız bile bu kadını dinleyin. Onun sesinde, güçlü müziğinde sizi ifade eden bir şeyler bulacaksınız.

Melek Güneş

DİZİ

İdeal kadın!

Şehnaz Tango

İdeal anne/kadın Şehnaz (Perran Kutman) sürekli yalan söylüyor, gerçekleri saklıyor ve de en büyük özelliği: kan içip kızılık şerbeti içtim havaları. Biz böylece aile saadetine giden yolların riya, sahtekârlık ve yalan dolandan geçtiğini bir kez daha öğrenmiş oluyoruz. Muhsin'in kızkardeşinin ölümcül hastalığından gündelik yaşama dair en basit şeylere kadar bir takım "sırlar" kızlardan, Muhsin'den, annesinden, bakkaldan çaycıdan saklanıyor, sonra ortaya çıkıyor, sonra saklanmasının "ulvi" ve "ailevi" nedenleri açıklanıyor: Büyük bir yalan yumakları imalathanesi Şehnaz.

Perran Kutman, Perihan Abla olduğu günlerin tavazundan, sıcaklığından, tatlılığından çok uzakta. Kabartılmış saçları, sık sıkırdım bir dizi boyunca 48 kez değiştirdiği kıyafetleri, halleri, mimikleriyle bana bir tavus kuşunu ya da askeri kamptaki tuğgeneral hanımını hatırlatıyor.

Şehnaz çalışan, "kendi kendine ayaklarının üstünde durabilen", "müstesna" kadınlardan. Bu onun karşı konulmaz cazibesinin altın anahtarı. Zira Şehnaz kapış kapış. (Bu kapış kapışlıkta da tek rakibi Süper Baba.) Herkes, eski patronu beyaz saçlı hoş beyefendiden Muhsin'e, şimdilerde ona musallat olan müthiş âşığa kadar, Şehnaz için çıldırıyorlar. Dizinin inandırıcılığı, Şehnaz'ın talipleri arttıkça düşüyor. Zira iki çocuklu, o gelir grubunda (gerçi eviyle, kıyafetleriyle fena halde sınıflar atlama şampiyonu oldu Şehnaz) en mühimi o yaş grubundaki kadınlar, hiç de öyle taliplerinin arasında apışmanın harikulade mutluluğunu yaşamıyorlar. Zira erkekler yeni model arabalara ve maksimum otuz yaşındaki kadınlara terfi ediyorlar, bu yaş grubundaki kadınlara da yalnızlık, uzun yollar, bezik ve torun büyütme vs. düşüyor.

Bir de espirik mi espirik Şehnaz. Diyelim Muhsin kapıda. "Sen yine kedini balıklarına göz kulak olmaya getirmişsindir Muhsin; sabahleyin kılıçlarına ba-

kar, bakar, şaşırırsınız" vari ne bileyim kıvıramıyorum işte: Hep böyle çetrefil cümleler, bitmeyen espriler. Muhsin'le büyük aşkları filan da kabak tadı verdi. Midamı daha büyük kız Amerika'ya gittiğinde doldurmuştu; azimle devam ettiriliyor. O bilgiç edaları, göz kaş devirmeleri, laf göndermeleriyle Şehnaz bana artık yalnızca: "Allah düşmanımın kaynanası etmesin" dedirten bir kadın tipi. Perihan Abla'yı özlemiyor değilim: Ah nerde o eski günlerimizin sıcak dizileri! muhabbeti.

Bir anti-kahraman

Kara Melek

Harikulade kötü bir dizi. Sanat yönetimi, kılık kıyafetler, mekânlar evlere şenlik. Ama özel ödül oyunculuğa. Özellikle Zerrin Arbaş politikacının

eşinde döktürüyor! Senarist ve yönetmen de "Sarı Limon: Yılın En Kötülerinde" kişisel favorilerim. Tüm bu sakilliklere karşın Kara Melek'i oynayan genç oyuncu (Sa-

nem Çelik) çok güzel bir kız. Üstelik acayip yetenekli. Yani bu dizide dahi, pırl pırl parlıyor. Kendisini hayranlıkla izlememenin imkânı yok. Ayrıca kadın bir anti-kahramanın böylesine güzel ve yetenekli bir oyuncu tarafından oynanması iç açıcı. Kara Melek, Balzac öncesi "amaçsız kötülüğün" postmodern hortlaması durumu. Kara Melek (Yasemin) evinde kalan sevgili kız arkadaşına etmediği kötülüğü bırakmıyor. Seviyor da kız arkadaşını. Ayrıca ona evini ve bağrını açmış. Peki maksadı ne? Para. Ama milyarlar (Ayrıca o paralarla aldığı Salı pazarı giysileri gördük.) filan araç Kara Melek için. Amaç, nedensizce kötülük yapmak, adam öldürmelere kadar. Mevzuunun saçmalığıyla filan göz dolduruyor. Arada bir kolaçan edin; ağzınız yakınıza düşecek.

Perihan Mağden

29 PAZARTESİ

Sinema Günleri'nde kadın yönetmenler

Geçen sayılarımızda sözettiğimiz *Andy Warhol'u Vurdum* bu yıl Festival programında.

İstanbul'da yine Sinema Günleri başlıyor. Bu şehirde yaşamıyorsanız bile basın sayesinde bu konuda bir çok şey okumak durumunda kalıyorsunuz. Festival programında kadın yönetmenlere bir bölüm ayrılması neredeyse adet oldu. Bu yıl da, Kadın Gözüyle Kadınlar adlı bir bölüm var. Ancak kadın yönetmenlerin filmleri bu bölümle sınırlı değil. Size bu filmleri kısaca tanıtmak istiyoruz. Bu bölümde altı film var.

Her Yer Karla Kaplıydı

1995 yapımı 75 dakikalık kısıcık bir Özbek filmi. Yönetmeni, Kamara Kamalova. Film, vahşi doğanın ortasında batıl inançlarıyla başbaşa kalan genç bir kızın hikâyesini anlatıyor. Kültürünü, hayat tarzını çok az tanıdığımız bir ülkeyi tanımak açısından ilginç bir tercih olabilir.

Manny ve Lo

Lisa Krueger'in bu ilk filmi, on bir ve on altı yaşlarındaki iki yetim kızkardeşin ve kaçırdıkları tezgâhtar Elaine'in maceralarını anlatıyor. 1997, Amerikan yapımı film, aynı zamanda aile kurumuna da bir eleştiri taşıyor.

Kama Sutra: Bir Aşk Öyküsü

Filmin Hintli yönetmeni Mira Nair hem kendi ülkesinde hem de Amerika'da çalışmış. Filmde, 16. yüzyılda geçen bir hikâyeyi, sarayda yaşayan biri prenses, biri hizmetçi iki genç kızın arkadaşlığının kast farkları yüzünden rekabete dönüşmesini anlatıyor.

Gece İnerken

Kanada filmleri, en azından festivalde gördüğümüz örnekleriyle hep ilgi çekici olmuştur. Bu 1994 Kanada yapımı filmde yönetmen Patricia Rozema, güçlü ve çarpıcı bir sinema diliyle bir kadının, önünde çizilmiş bulunan yoldan başka bir yolu tercih edişini ve kendi cinsiyetle ilişkiyi ele alıyor.

Kaltaklar

Macar yönetmen Ildikó Szabó, 1995 yapımı filminin "duygusal bir işkence" olarak tanımladığı boşanma üzerine olduğunu söylüyor.

Noel'de Kar Yağacak mı

Fransız yapımı filmin yönetmeni genç bir kadın; Sandrine Veysset. Fransa'nın güneyinde, iki karılı bir adamın eşlerini ve yedi çocuğunu tarlada çalıştırarak sömürmesini anlatıyor. Bazı şeylerin yalnızca bu

topraklara özgü olduğunu sananlar için iyice şaşırtıcı olabilir.

Festivalde, bu bölümün dışında da kadın yönetmenlerce çekilmiş filmler var. Geçen sayılarımızda sözettiğimiz *Andy Warhol'u Vurdum* da festival programında. Mary Harron'un filmi, SCUM (Erkek Doğrama Cemiyeti) Manifestonun yazarı Valerie Solanas'ın ünlü ressam Andy Warhol'u vurmasının hikâyesini anlatıyor.

sini anlatıyor.

Festivaldeki diğer kadın yönetmenlerin filmleri şunlar: *Olanaklar Çağı*, Pascal Ferran, *Baştan Çıkarcının Güncesi*, Danièle Dubroux, *Nenette ve Boni*, Claire Denis, *Öpülmüş*, Lynne Stopkewich, *Şekerler*, Cinzia Torrini, *Güzel Şey*, Hettie MacDonald, *Sentetik Keyifler*, Iara Lee, *Benim Kuşağım*, Wilma Lebate, *Vaat*, Margarethe von Trotta.

Gece İnerken, Patricia Rozema

Manny ve Lo, Lisa Krueger

Nenette ve Boni, Claire Denis

Kaltaklar, Ildikó Szabó

Noel'de Kar Yağacak mı, Sandrine Veysset

Sentetik Keyifler, Iara Lee

SERGI

• Tomur Atagök resim sergisi
13 Mart- 12 Nisan
Aksanat.

• Zehra Aral resim sergisi
27 Mart-17 Nisan
Kadın Eserleri Kütüphanesi.

• Nazan Erkmén'in 11.
kişisel sergisinin konusu
Nasrettin Hoca
22-29 Nisan
Kadın Eserleri Kütüphanesi
Balat, İstanbul.

TIYATRO

• Kadın Eserleri
Kütüphanesi 7. kuruluş
yıldönümünü Tiyatro
İstanbul'un Yeni Baştan
adlı oyunuyla kutluyor.
14 Nisan 1997
Kokteyl:19.30, Oyun: 21.00
İstek Vakfı Atanur Oğuz
Lisesi Tiyatro Salonu
Balmumcu, Beşiktaş.

• Adnan Tönel'den tek
kişilik Hamlet
Cuma 19.30
Cumartesi 15.00 ve 19.30
Aksanat, Zambak Sokak,
Beyoğlu, İstanbul.

• Havalı Meryem
6 Nisan Pazar 17.30
27 Nisan Pazar 17.30
Evrensel Kültür Merkezi
Aznavur Pasajı, Galatasaray,
İstanbul.

ETKİNLİK

• Barbara Streisand
Laser-disc'ten pop konseri
3 Nisan 1997
Aksanat, Zambak sokak,
Beyoğlu, İstanbul.

• 1 Nisan 1997, saat 19.00
kadın oyunları üzerine Hülya
Karakas ile söyleşi
Göçerler Fotoğraf Kulübü
Miralay Nazım Sokak, No:
36/3, Kadıköy, İstanbul.

• Kadınlar Milletvekil
Seçilirken: Basında
tartışmalar
Konuşmacı: Ayşen
Doyran
12 Nisan 1997, saat
14.00
Mor Çatı, İnönü
Caddesi, Nispet Sokak,
No:6/5, Şişli, İstanbul.

GEZİ

Faruk Akbaş / Fotoğrafi

• Fotoğrafi Gezileri
17-21 Nisan, Trenle Doğu
Anadolu,
17-23 Nisan, Gökova Safari,
17-23 Nisan, Köyceğiz,
Dalyan,
17-27 Nisan, Kıbrıs
Beşparmak Dağları'nda Trek,
17-23 Nisan, Beyşehir Gölü
Anamas Dağları,
17-23 Nisan, Antalya
Beydağları,
17-23 Nisan, Kelebekler
Vadisi,
16-30 Nisan, Nepal
Himalayalar,
6 Nisan, Çakalçeşmesi,
13 Nisan, Aytepe.
Tel: 0212 251 05 66.

• Göçerler Gezileri
18-23 Nisan, Akdeniz Gezisi,
18-23 Nisan, Ege Gezisi,
6 Nisan, İstanbul: Tarih
içinde bir yolculuk,
13 Nisan, Kabakoz
Yürüyüşü.
Tel: 0216 414 44 74
Gezi Gezileri
17- 23 Nisan, Mavi
Yolculuk,
6 Nisan, Kılıçkaya,
13 Nisan, Şahinkaya,
5-6 Nisan, Safranbolu,
11-13 Nisan, Bozcaada,
17-23 Nisan, Köprülü
Konyon,
17-23 Nisan, Fethiye,
17-23 Nisan, Urfa, Harran,
Nemrut,
17-21 Nisan, Safranbolu,
Amasra, Ilgaz,
17-21 Nisan, Kaz Dağı,
Assos.
Tel: 0212 244 26 66.

• Tempo Tur Gezileri
6 Nisan, Safranbolu
Yörükköyü,

6 Nisan, Işık Dağı,
13 Nisan, Frigya Kentleri,
13 Nisan, Aktaş Vadisi,
27 Nisan, Kavaközü Köyü,
17-21 Nisan, Erciyes Kayak
Gezisi,
17-23 Nisan, Antalya,
Alaya, Side, Köprülü Kanyon,
17-23 Nisan, Kuşadası, Efes,
İzmir, Bafa Gölü,
17-23 Nisan, Kaş, Kalkan,
Likya Kentleri,
17-23 Nisan, Marmaris,
Dalyan, Kaunos, Göcek,
Fethiye,
17-23 Nisan, Kartalkaya,
17-23 Nisan, Titreyengöl,
Manavgat, Side,
18-23 Nisan, Adım Adım
Karadeniz,
18-21 Nisan, Kapadokya,
18-21 Nisan, Eğirdir Otel,
Kovada Gölü, Yazılı Kanyon,
18-21 Nisan, Ayancık,
Sinop, Akgöl Yaylası.

FİLM

• Değişik gün ve saatlerde:
Gazap Üzümleri, Duvar,
Vaatler Ülkesi, Spartaküs,
Çark, Bir Irmağa Yolculuk,
Demiryol, Yol, Sürü.
Çocuklar için de filmler var
Küçük Tarzan, Ormanlar
Kralı, Alice Harikalar
Diyarında.
Evrensel Kültür Merkezi.

Sürü, Yılmaz Güney

ABONE OLAN MUTLU OLUR (BİZ DE!!!)

Pazartesi'ye abone olursanız mutlu olursunuz! Her sayı bayiye gel-
di mi, gelmedi mi stresini yaşayacağımıza *Pazartesi* ayağınıza kadar
gelir. Az mutluluk mu? Hem dergiye olur da zam gelirse, siz muaf
olacaksınız. (Abone olursanız ayrıca bizi de mutlu edeceksiniz.)

5 Abone yapana bir kitap, 10 abone yapana bir yıllık abone hediye!

ABONE FORMU

Adı:
Soyadı:
Adres:
.....
.....
Abone süresi:
Başlangıç tarihi:

Türkiye içi:

Posta Çek Numarası: 662 965.
Yıllık abone ücreti: 1.200.000 TL.
Altı aylık abone ücreti: 600.000 TL.

Türkiye dışı:

Bir yıllık 50 DM, altı aylık: 25 DM.
Döviz hesabı: Asuman Bayrak, Türkiye İş
Bankası, Taksim Şubesi, İstanbul.
Hesap Numarası: 1052 / 30100 /
3184936

Dikkat: Abone ücretini yatırdığınıza dair
belgeyi ve abone formunuzu bize gönderin. Biz de size her ay *Pazartesi*'ni
postalayalım.

Dünyada doksan milyon kız çocuğu eğitim görmemiş durumda.

Her yıl yarım milyon kadının yaşamı hamilelik ve doğum nedeniyle son buluyor.

Her dört kadından biri doğum kontrol yöntemlerinden habersiz.

Dünyada her yıl bir milyon kadın yok ediliyor.

Kadınlar toplam işgücünün yüzde 34'ünün oluşturuyor.

Bu yüzyılda sadece 24 kadın devlet başkanlığı ya da hükümet başkanlığına seçilmiş.

Dünya parlamentolarındaki kadın oranı yüzde 11.

Dünyadaki toplam 34 bin 306 milletvekilinin 3 bin 737'si kadın.

PAZARTESİ

Kadınlara Mahsus Gazete
(Aylık kadın dergisi)

Sahibi: Kadın Kültür İletişim Vakfı
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Filiz Koçali

Her gün büroda olanlar: (Yazı Kurulu)
Asuman Bayrak, Ayşe Düzkan, Filiz Koçali,
Nesrin Tura. (Görsel Yönetmen) Semra Emre.
(Arşiv) Ayşegül Ulus. (Halkla İlişkiler) Aşkın Tekgül.
Sadece Pazartesi Günü Gelenler: (Yayın Kurulu)
Beril Eyüboğlu, Fadime Gök, Filiz Kerestecioğlu,
Fusun Özlen, Gülnur Savran, Handan Koç,
Meltem Ahıska, Minu Inkaya, Nermin Coşkun,
Nural Yasin, Tüten Ateş, Yaprak Zihnioğlu.
Almanya Temsilcisi: Hülya Eralp.

Günü saati belli olmayanlar (Çizerler):
Ayşen Baloğlu, Feyhan Güver, Ramize Erer,
Semra Can. (İllüstratör): Rana Mermertaş.
Adres: Abdullah Sokak, No: 9, Beyoğlu, İstanbul.
Tel: (0212) 249 59 59,
292 07 39, 292 07 47
Ankara Büro: Konur 2 Sokak, 53/ 10.
Tel: (0312) 419 09 95
Baskı: Özer yayıncılık Ltd. Şti.,
Hadimköy, İstanbul.
Dağıtım: Bir-Yay.